

T. C.

EGE ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Aigai (Aiolis) Kuzey Kapısı

Yüksek Lisans Tezi

Gülen Ceyda Eroğlu

Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı

İZMİR

2019

T. C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

AİGAİ (AİOLİS) KUZEY KAPISI

Yüksek Lisans Tezi

GÜLEN CEYDA EROĞLU

Tez Danışmanı: Prof. Dr. ERSİN DOĞER

Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı

Klasik Arkeoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

ETİK KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne sunduğum “Aigai (Aiolis) Kuzey Kapısı” adlı yüksek lisans tezinin tarafımdan bilimsel, ahlak ve normlara uygun bir şekilde hazırlandığını, tezimde yararlandığım kaynakları bibliyografyada ve dipnotlarda gösterdiğimi onurumla doğrularım.

G. Ceyda Eroğlu

T.C.EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS

TEZ SAVUNMA TUTANAĞI

ÖĞRENCİNİN

Adı Soyadı : G. Cayla Ergül
Numarası : 92130003292
Anabilim Dalı : Klasik Arkeoloji
Tez Başlığı (Türkçe) : Aigai 'deki (Aiolis) Tiberius Kapısı
Tez Başlığı (İngilizce) : The Tiberian Gate of Aigai (Aiolis)
Tez Savunma Tarihi : 22.08.2019
Tez Başlığı Değişikliği Varsa Yeni Başlık: Aigai (Aiolis) Kuzey Kapısı

JÜRİ ÜYELERİ

The North Gate in Aigai (Aiolis)

Jüri Başkanı

Unvan, Adı, Soyadı : Prof. Dr. Ersin Döğer
Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme
İmza :

Jüri Üyesi

Unvan, Adı, Soyadı : Doç. Dr. Hüseyin Cevizoglu
Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme
İmza :

Jüri Üyesi

Unvan, Adı, Soyadı : Doç. Dr. Yusuf Sezgin
Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme
İmza :

TEZ HAKKINDA JÜRİNİN GENEL GÖRÜŞÜ

(Jüri Başkanı Tarafından Doldurulacaktır)

Tez savunması sonucunda öğrenci tarafından hazırlanan çalışma;

Oybirliğiyle

Oy çokluğuyla

Başarılıdır

Düzeltilmelidir

Başarısızdır

- Bu tutanak üç (3) işgünü içerisinde jüri üyelerinin raporlarıyla beraber Anabilim Dalı Başkanlığı üst yazısıyla Enstitü Müdürlüğüne gönderilmelidir.
- Tezli yüksek lisans programlarında düzeltme alan öğrencinin 3 (üç) ay içerisinde yeniden savunmaya girmesi zorunludur.

ÖNSÖZ

Tez çalışmamın konusunu oluşturan Kuzey Kapısı ile tanışmam, Aigai'yı görmek, gezmek veya çalışmak için gelen her insan gibi akropolise girerken oldu. Antik döşemeyi takip ederken sağ yanda akarcasına devam eden büyüleyici manzara ve köşeyi döner dönmez sizi selamlayan muazzam polygonal sur duvarını geçince, görünürde yalnızca eşik taşı ile ona eşlik eden bir mermer bloğun kapıdan yerinde korunmuş olarak geriye kalan yegâne öğeler olması ilk bakışta belki hüzünlendirici ve biraz da göz korkutucuydu. Ancak çalışmanın derinliklerine indikçe aslında bu durumun bir olasılıklar denizini önüne sunduğunu ve tüm bu olasılıkların arasında elimdeki verilere tutunarak kıyıya çıkmam gerektiğini anladım.

İşe arazide bir kenara düzenli şekilde istiflenmiş mimari materyalin belgelemesi ile başlamam gerektiği çok açıktı. El çizimi, bilgisayarda el çizimlerinin taramaları üzerinden dijitalizasyon işlemi, ardından fotoğraflama ve katalog hazırlanması ile tamamlanan belgeleme işleminin ardından tüm kontekstin incelenmesi ve kapının ayağa kaldırıldığında nasıl bir görüntüye kavuştuğunu hayal etmeye çalıştığım oldukça uzun bir süreç başladı. Kapının kazı çalışmaları sırasında açığa çıkan tüm mimari materyalinin bir yap-bozun parçaları gibi bir araya getirilip denendiği bu süreçte bir yandan da literatür araştırmasını yürütme gerekliliği ortaya çıktı. Her iki çalışmanın birbirinin adımlarını takip edercesine ilerlemesinin ardından kapının sade kompozisyonu ve nitelikleri açığa çıkmış oldu. Bu aşamadan sonra ise artık geriye kapının bilgisayar ortamında üç boyutlu olarak ayağa kaldırılması ve tüm bu işlemlerin, sonuçların ve biriken bilginin kelimelere dökülmesi kalmıştı. Benim gözlerimi kapattığımda gülümseyerek görebildiğim, ayakta ve sağlam olduğu heybetli zamanlarındaki görüntüsünün, çalışmaya bakan herkes tarafından da görülebilmesi arzusu kapının üç boyutlu ayağa kaldırma çalışmasındaki itici gücümü oluşturmaktaydı. Son olarak da tahminimden de uzun süren tüm bu süreçte gerçekleştirilen işlemleri, eldeki verileri, çıkan sonuçları ve biriken bilgiyi kelimelere dökerek tez çalışması tamamlanmış ve Kuzey Kapısı, yıkılmasıyla birlikte bir kenarda unutulmuş malzemeleri ile yeniden hayata dönmüş oldu.

Zonguldak – Temmuz 2019

G. Ceyda Eroğlu

ÖZET

Kent kapıları bir kentin savunma hattının hem en büyük zaafı hem de en vazgeçilmez ögesi olmuştur. Aigai Antik Kenti'nin ana kapılarından biri olan Kuzey Kapısı da tez çalışması kapsamında ele alınarak kent planlamasındaki konumu, mimarisi ve tarihlemesi üzerine incelenmiştir. Bu kapsamda savunma sistemi içerisinde kapıların konumlandırılmaları, tipolojik ve biçimsel farklılıkları, Kuzey Kapısı'nın analogik değerlendirmesi ekseninde benzer kent kapılarının varlığı araştırılmıştır. Tüm veriler sonucunda kapının kullanım evreleri, tarihlemesi ve planlaması ile stilistik özellikleri ortaya çıkarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kent Kapıları, Sur Duvarları, Savunma Sistemi, Askeri Mimari, Aiolis, Aigai, Kuzey Kapısı.

ABSTRACT

City gates have been the greatest weakness also the most essential element of a city's line of defence. The North Gate, which is one of the main gates of Ancient City of Aigai, was discussed within this thesis by analysing its location in the city plan, architecture and dating. The existence of similar city gates was researched within the context of positioning of gates, typological and structural differences and analogic evaluation of North Gate. The phases of usage, dating, planning and stylistic characteristics of the gate were revealed as a result of all the data.

Keywords: City Gates, Fortification Walls, Fortification, Military Architecture, Aiolis, Aigai, The North Gate.

“Kader gözü kara olandan yanadır.”

Vergilius

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iv
LEVHALAR LİSTESİ	v
KISALTMALAR	viii
I. GİRİŞ.....	1
I. I. AMAÇ	3
I. II. YÖNTEM	4
I. III. KAPSAM	4
II. AİGAİ.....	6
II. I. KENTİN KONUMU VE COĞRAFİ YAPISI.....	6
II. II. KENT TARİHÇESİ.....	6
II. III. ARAŞTIRMA TARİHÇESİ.....	10
III. KUZEY KAPISI	12
III. I. KUZEY KAPISI KAZILARI VE ARAŞTIRMA ÇALIŞMALARI	13
III. II. SAVUNMA SİSTEMİ.....	15
III. III. KONUM VE PLANLAMA	17
III. IV. MİMARİ	22
III. V. DEĞERLENDİRME	26
IV. RESTİTÜSYON.....	33
V. SONUÇ	34
KAYNAKÇA	38
KATALOG	45
LEVHALAR.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
TEŞEKKÜR	178
ÖZGEÇMİŞ.....	180

LEVHALAR LİSTESİ

- Resim 1** Aigai'ın konumu (Levha 1).
- Resim 2** Kuzey Kapısı'nın konumu (Levha 1).
- Resim 3** Kuzey Kapısı Sektörü'nün kazı öncesi görünümü (Levha 2).
- Resim 4** Kuzey Kapısı Sektörü'nün kazı sonrası görünümü (Levha 2).
- Resim 5** Kuzey Kapısı'na ait eşik taşı (Levha 3).
- Resim 6** Aigai kent planı üzerinde akropolis gösterimi (Levha 3).
- Resim 7** Güneyde yer alan kapıya ait olması gereken kemer taşı (Levha 4).
- Resim 8** Güneyde yer alan kapıya ait olması gereken kemer taşı (Levha 4).
- Resim 9** Aigai kent planı üzerinde Kuzey Kapısı'nın konumu (Levha 5).
- Resim 10** S-03 Numaralı Duvar (Levha 5).
- Resim 11** Smyrna Athena Tapınağı, Oryantalizan Podium, Batı Duvarı (Levha 6).
- Resim 12** Smyrna Athena Tapınağı, Oryantalizan Podium, Batı Duvarı plan çizimi (Levha 6).
- Resim 13** Kuzey Kapısı, bindirme yapan sur kalıntısı (Levha 7).
- Resim 14** S-02 Numaralı Duvar (Levha 7).
- Resim 15** Ada 1, benzer örgüdeki duvarlar (Levha 8).
- Resim 16** Ada 1, benzer örgüdeki duvarlar (Levha 8).
- Resim 17** S-01 Numaralı Duvar (Levha 9).
- Resim 18** Pergamon, Orta Gymnasion Terası (Levha 9).
- Resim 19** Pergamon, akropolisin kuzeydoğusundaki Eumenes II suru (Levha 10).
- Resim 20** S-04 Numaralı Duvar (Levha 10).
- Resim 21 – 78** Kuzey Kapısı kazı çalışmaları sırasında ele geçen mimari elemanlar (Levha 11 – 38).
- Resim 79 – 89** Kemer taşları (Levha 39 – 44).
- Resim 90** Tam halde ele geçen arşitrav bloğu (Levha 44).
- Resim 91** Rhodos, köprü yapısını taşıyıcı kemer (Levha 45).

- Resim 92** Kemer taşlarının kazı çalışmalarındaki enkaz görüntüsü (Levha 45).
- Resim 93** Kemer taşlarının kazı çalışmalarındaki enkaz görüntüsü (Levha 46).
- Resim 94** Kazı çalışmalarında açığa çıkan enkaz görüntüsü (Levha 46).
- Resim 95** Kat. No. 7, yan profil (Levha 47).
- Resim 96** Kat. No. 7, graffito (Levha 47).
- Resim 97** Kat. No. 7, zıvana delikleri (Levha 48).
- Resim 98 – 102** Kuzey Kapısı (Levha 48 – 50).
- Resim 103** Larisa-Buruncuk kapı planı (Levha 51).
- Resim 104** Halai kapı planı (Levha 51).
- Resim 105** Pergamon, bindirmeli arkaik kapı, kent planı üzerinde gösterimi (Levha 52).
- Resim 106** Mantinea Şehir Kapısı planı (Levha 52).
- Resim 107** Stymphalos Şehir Kapısı planı (Levha 53).
- Resim 108** Atina, Thriasian Kapısı planı (Levha 53).
- Resim 109** Side, Doğu Şehir Kapısı planı (Levha 53).
- Resim 110** Pergamon, Eumenes Kapısı planı (Levha 54).
- Resim 111** Ferentinum, La Porta Maggiore (Levha 54).
- Resim 112** Kyme, Deniz Kapısı (Levha 55).
- Resim 113** Kyme, Pervazlı Kapı (Levha 55).
- Resim 114** Dura-Europos, Palmyrene Kapısı planı (Levha 56).
- Resim 115** Hatıllı üst örtüye işaret eden enkaz görüntüsü ve bloklar (Levha 56).
- Resim 116** Pergamon, Yukarı Gymnasion, Batı Odası, kemerli niş (Levha 57).
- Resim 117** Pergamon, Viran Kapı (Levha 57).
- Resim 118** Aigai, Agora dükkanlarındaki kapı söveleri (Levha 58).
- Resim 119** Aigai, Agora dükkanlarındaki kapı söveleri ve pencere pervazları (Levha 58).
- Resim 120** Eşik taşı üzerinde kilit yuvası (Levha 59).
- Resim 121** Eşik taşı üzerinde mil yuvası (Levha 59).

Plan 1	Kuzey Kapısı ve Demirkapı'nın kent planında gösterimi (Levha 60).
Plan 2	Demirkapı'nın kent planında gösterimi (Levha 60).
Plan 3	S-03 cephe çizimi (Levha 61).
Plan 4	S-02 cephe çizimi (Levha 62).
Plan 5	S-01 cephe çizimi (Levha 63).
Plan 6	S-04 cephe çizimi (Levha 64).
Plan 7	Kuzey Kapısı'nın solid planı (Levha 65).
Plan 8	Kapının geçiş mesafeleri ve avlu ölçüsü (Levha 65).
Plan 9	Tip 1 kemer rölövesi (Levha 66).
Plan 10	Tip 2 kemer rölövesi (Levha 66).
3D 1	Kapının batıdan görünümü (Levha 67).
3D 2	Tip 2, detay (Levha 68).
3D 3	Tip 1, detay (Levha 69).
3D 4	Kapının doğudan görünümü (Levha 70).
3D 5	Kapının batıdan görünümü (Levha 71).
Çizim 1 – 87	Kuzey Kapısı kazı çalışmalarında ele geçen mimari elemanlar (Levha 72 – 113).
Çizim 88	Bilgisayar ortamında birleştirilmiş yazıtlı arşitrav blokları (Levha 114).

KISALTMALAR

Bkz.: Bakınız

İ. e.: Yani

Ed.: Editör

Et al.: Ve Diğerleri

MÖ: Milattan Önce

MS: Milattan Sonra

M.: Metre

Fig.: Figür

Şek.: Şekil

Res.: Resim

Lev.: Levha

Env. No.: Envanter Numarası

Kat. No.: Katalog Numarası

AJA: The American Journal of Archaeology

BCH: Bulletin de Correspondance de Hellénique

JHS: The Journal of Hellenic Studies

KST: Kazı Sonuçları Toplantısı

I. GİRİŞ

MÖ 11. yüzyılın ikinci yarısında kurulan Aiol *dodekapoleis*inden biri olan Aigai, üzerinde yükseldiği Gün Dağı sebebiyle bir tepe yerleşimi niteliği göstermektedir. Düzenli bir kent planının görülmediği kent, bir tepe yerleşimi olması sebebi ile de savunma bakımından oldukça avantajlı bir topografik konuma sahiptir. Akropoliste gerçekleştirilen kazı çalışmalarında elde edilen veriler ve korunduğu kadarı ile surlar kentin kesintisiz kullanım aralığının ortaya çıkarılmasını sağlamıştır. Bu durum söz konusu tarih aralığı ile yakından ilişkili olan Kuzey Kapısı açısından oldukça büyük bir önem taşımaktadır.

Kapılar, kentlerin savunma sistemleri içerisinde oldukça önemli bir ögeyi oluşturmaktadır. Bağlı buldukları savunma hattından ayrı düşünölmeleri mümkün değildir. Ancak geçirdikleri plan veya biçim bakımından onarım ve düzenlemeler ile bağımsız bir tarihleme ve incelemeye tabii tutulup araştırılabilirler. Kullanımları bakımından üç ana başlıkta incelenen kent kapıları, plansal bakımdan ise iki gruba ayrılırlar. İçerdikleri stilistik özelliklerinin de eklenmesi ise sınıflandırma ve tarihleme bakımından çok daha sağlam bir zemine oturtulurlar.

Akropolisi çevreleyen sur hattı üzerinde yer alan Kuzey Kapısı, yukarıda bahsi geçen tüm bu veriler göz önünde bulundurularak incelenmiştir.

Çalışmaya başlarken değinilmesi gereken en önemli konulardan biri kapının günümüze kadar anıldığı isimler ve dolayısıyla isimlendirme sorunudur. Kapı, kazı çalışmaları sırasında açığa çıkan ve MS 17 depremi sonrası kente yaptığı yardımdan ötürü İmparator Tiberius'u onurlandırmak için hazırlanmış olan yazıt kalıbına ait parçaların yer aldığı arşitrav blokları nedeniyle Tiberius Kapısı olarak isimlendirilmiştir. Ancak söz konusu bloklarla hiçbir organik bağının bulunmuyor oluşu bu ismi kapının kendisi ile oldukça alakasız bir noktaya itmektedir. Arşitrav blokları onurlandırma yazıtını tamamlayacak şekilde bir araya geldiklerinde yaklaşık 22,5 m.lik bir genişliğe sahip olmaktadır. Dolayısıyla bu durumda blokların kapıya ait olması mümkün değildir. Kapının anıldığı bir diğer isim olan Yenikapı ise kapının sahip olduğu nitelik ve kullanım açısından kapsadığı tarih aralığının ortaya çıkması ile birlikte kapıyı nitelemek için

geçersiz hale gelmektedir. Zira kapı planı açısından ele alındığında kentin en eski kapılarından biri olmalıdır.

Kapının açığa çıktığı 2006 yılından itibaren tüm yayınlarda kapının ismi Tiberius Kapısı olarak kullanılmış, Yenikapı ismi ise parantez içinde verilmiştir¹.

Kuzey Kapısı için var olan isimlendirmelerin, kapının gerek planı ve konumu gerek ise nitelikleri göz önünde bulundurulduğunda kapıyı nitelemede yetersiz kalması sebebiyle yeni bir isim önerisinin öne sürülmesi elzem hale gelmiştir. Bu noktada öncelikle Demirkapı'nın konum ve plan bakımından niteliği üzerine konuşmak gerekmektedir.

Kuzey Kapısı'nın 100 m. batısında yer alan ve yaklaşık 2m.lik bir geçiş aralığına sahip olan Demirkapı, kuzeyde yaklaşık 6,50 m., güneyde ise yaklaşık 3 m.lik iki sur duvarının birbirini paralel biçimde geçmesi ile bindirmeli kapı niteliğine sahip olmaktadır. Yine bu planlamaya göre gözlerden nispeten uzak tutulmaya çalışılmış gibi gözükken kapı, herhangi bir kule veya bastion ile korunmaya alınmamıştır. Savunma bakımından surda oldukça ciddi sayılabilecek bir zaaf yaratan Demirkapı'nın bindirmeli planı ve bir ana kapıya göre oldukça dar olan geçiş mesafesi ile bu durum giderilmeye çalışılmış olmalıdır. Antik yolun döşeme bakımından Demirkapı'ya bağlanacak şekilde bir kavis ile kapının bulunduğu konuma dönüş yaptığının kapının dışında yapılan sondajlarda mimari bir verinin bulunmayışı ve taş döşemenin kapının iç kısmından itibaren başlıyor gibi gözükmesi önemli bir detaydır. Bu durum da yine kapının dış gözlerden uzak tutulmak istenmiş olması ile açıklanabilmektedir. Bir diğer düşünülmesi gereken nokta ise Demirkapı'nın kent içine ilerleyen yol güzergahının agora üzerinden kent meydanına bağlanıyor oluşudur. Bu durumuyla bir ara yol hattının kapısı izlenimini çizen Demirkapı'nın kullanım bakımından kent vatandaşları için akropolis ile kentin nekropolisi ve khorası arasında bir geçiş noktası olarak tasarlanmış olduğu ihtimali ortaya çıkmaktadır. Kuzey Kapısı ile arasında yer alan ve iki ana kapı için oldukça kısa olan mesafe ve arazi topografyası ile kent içinde bağlandıkları yol güzergahları birlikte ele alındığında her iki kapının da ana kapı olması Aigai ekseninde pek akla yatkın gözükmemektedir. Demirkapı'nın en erken MS 1. yüzyıl veya en geç MS 2. yüzyılda,

¹ Bkz. Doğer et al. 2008, 211 – 214; Doğer et al. 2012, 203 – 205; Sezgin 2013, 107.

olasılıkla Kuzey Hamamı'nın inşasının ardından ya savunma zaafını ortadan kaldırmak ya da kent mahremiyetini sağlamak adına kapatılması ile birlikte Kuzey Kapısı kentin kuzeydeki tek geçiş noktası haline gelmiştir. Antik yolu oluşturan taş döşemenin nekropolisten başlayarak Kuzey Kapısı'na kadar gelen ve kapıyı da geçerek kentin kamu meydanına kadar giden güzergahı, kapının bağlı olduğu polygonal sur ile akropolisin en erken kullanım evresi birlikte ele alındığında, kapının kentin tüm yerleşim evrelerinde aslında kentin kuzeydeki ana kapısı olarak planlanmış olduğu ortaya çıkmaktadır. Demirkapı'nın kentin kuzeydeki kırsal kapısı olarak nitelendirilmesi durumunda kuzeydeki tek ana kapı haline gelen söz konusu kent kapısı için "Kuzey Kapısı" ismini önermek akla yatkındır. Dolayısıyla tez çalışmasının konusunu oluşturan mevzu bahis kent kapısı tezin hem başlığında hem de metin içinde "Kuzey Kapısı" ismi ile anılmıştır.

Tez çalışması içerisinde öncelikle kapının yer aldığı kent olan Aigai'nin tarihçesi, konumu ve coğrafi yapısı ile kentin arkeolojik araştırma tarihçesi ile ilgili bilgiler verilmiştir. Bu bölüm, mimari yapının içinde yer aldığı kentten ayrı düşünülmemeyeceği gerçeği sebebiyle gerekli görülmüştür.

Çalışmanın ikinci kısmında Kuzey Kapısı tüm mimari nitelikleri ve malzemeleri ile birlikte ele alınmıştır. Bahsi geçen bölüm tezin kapsamı ile doğrudan ilişkilidir. Öncelikle kapıda günümüze kadar gerçekleştirilmiş olan arkeolojik kazı ve araştırma çalışmalarından bahsedilmiş ve bu çalışmalar sırasında açığa çıkmış ancak kapıdan bağımsız olarak değerlendirilmesi gereken önemli bulgular açıklanmıştır. Ardından kapının konumu ve planlaması üzerine bilgiler verilmiş ve ele geçen mimari elemanlar doğrultusunda elde edilen son kullanım evresindeki fiziki durumu ile ilgili çıkarımlar aktarılmıştır. Söz konusu ikinci kısımda son olarak tüm bu verilen bilgiler bir analogik değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Son olarak tüm bu veriler ışığında kapı ile ilgili bir restitüsyon önerisi verilmiş ve kapı ile ilgili ulaşılan tüm sonuçlar aktarılmıştır.

I.I. AMAÇ

Çalışmanın öncelikli amaçlarından biri, kapıda gerçekleştirilen kazı çalışmaları sırasında açığa çıkarılan mimari materyalin incelenmesi ile kapının son kullanım evresinde nasıl bir görüntüye sahip olduğunun anlaşılmasıdır. Bu bağlamda planı ve

biçimsel özelliklerinin açığa çıkarılması da hedeflenmiştir. Bağlı olduğu sur hattı ile olan plan ve konum ilişkisini, kent planlamasında konumunun önemini ve tarihsel süreklilikte hangi noktada durduğunu anlamaya çalışmak çalışmanın diğer öncelikli amaçlarından olmuştur.

Çalışma kapsamında kapının kullanım aralığının ve var olan mimari onarım ile düzenleme evrelerinin saptanması, eldeki tüm verilerin bir arada düşünülerek kapı için bir restitüsyon önerisi verilmesi ve bu öneri sonucu kapının bilgisayar ortamında üç boyutlu olarak ayağa kaldırılması amaçlanmıştır.

I. II. YÖNTEM

Tez çalışması kapsamında öncelikle arazide düzenli şekilde kapıya yakın bir konumda istiflenmiş olan mimari elemanların el çizimi gerçekleştirilmiştir. El çizimleri taranarak bilgisayar ortamına aktarılmış ve üzerlerinde yapılan gerek ölçüleri bakımından gerek ise tipolojik değerlendirmeler sonucu uygun mimari parçalar bir araya getirilerek kapının son kullanım evresindeki görüntüsü canlandırılmaya çalışılmıştır.

Kapının son kullanım evresindeki yapı ve biçim durumunun ortaya çıkarılmasının ardından plan ve biçim olarak analogik değerlendirmesi gerçekleştirilmiştir. Kuzey Kapısı'nın mimarisine ve planlamasına yönelik söz konusu analogik değerlendirmede de öncelikle Pergamon olmak üzere Anadolu, Kıta Yunanistan ve Roma Dönemi'nde İtalya'daki yerleşim merkezlerinde gerçekleştirilen çalışmalarda ortaya çıkan veriler göz önünde bulundurulmuştur.

Aigai'nin ana kapılarından biri olan Kuzey Kapısı'nın ele alındığı yüksek lisans çalışmasında, kazı alanında gerçekleştirilen belgeleme çalışması ile analogik değerlendirmeyi kapsayan literatür araştırmasını iç içe barındıran bir yöntem benimsenmiştir.

I. III. KAPSAM

Çalışma kapsamında Kuzey Kapısı'nda gerçekleştirilen sistematik kazı çalışmaları sırasında açığa çıkartılan bütün mimari parçalar ile kapının konumlandığı alandaki organik bağlantısının bulunduğu duvarlar ve taş döşeme öncelikli olarak ele alınıp incelenmiştir. Ardından çalışma kapsamı biraz daha genişletilerek kapının bağlı

bulunduğu sur sistemi ve bu sur sistemi üzerinde yer alan kent kapıları değerlendirilmiş ve bu değerlendirmede Kuzey Kapısı ile ilişkili görülen sonuçlar çalışmaya aktarılmıştır.

Çalışma içerisinde gerçekleştirilen analogik değerlendirmede M 8. yüzyıldan MS 4. yüzyıla kadar olan tarih aralığını kapsayan bir değerlendirme yapılmış ve bu değerlendirme içerisine öncelikle Pergamon olmak üzere Anadolu, Kıta Yunanistan ve Roma Dönemi İtalya’sındaki yerleşim merkezlerinde gerçekleştirilen çalışmalarda elde edilen veriler dahil edilmiştir.

II. AİGAI

Aiol göçleri ardından kurulan Aiolis Bölgesi'ndeki on iki kentten biri olan Aigai, konumlandığı topografya itibarıyla Aiol Birliği için bir iç karakol olarak da düşünülebilir. Bir "Tepe Yerleşimi" modeli olarak düşünülebilecek olan kentin, kazı çalışmaları sırasında ele geçen buluntulara bakıldığında MÖ geç 8. yüzyıl – erken 7. yüzyıldan MS 3. yüzyılın ikinci yarısına kadar kesintisiz yerleşim gördüğü anlaşılmaktadır.

II. I. KENTİN KONUMU VE COĞRAFİ YAPISI

Kent, konum olarak diğer Aiol kentlerine göre bir iç karakol niteliği de taşımaktadır. Deniz kıyısından yaklaşık 12 km. içerde, Gryneion ve Elaia'nın güneydoğusunda, Magnesia ad Spylum'un kuzeybatısında ve Pergamon'un yaklaşık olarak 40 km. güneyinde yer almaktadır (*Resim 1*). Antik dönemde "Aspordene" ismi ile anılan Yunddağları'ndan, Gün Dağı üzerinde yükselen kent, doğusu ve batısından gelerek güneyinde birleşen Kocaçay ile onun bir kolu olan Setlik Deresi sayesinde üç tarafından su ile çevrelenmiştir. Kent khorasının volkanik kayalar üzerinde yer alması tarımsal arazi için sınırlı alanları elverişli kılmaktadır. Bu durumda da kentin hayvancılık ve hayvansal ürünlerle daha ağırlıklı olarak ilgilendiğini düşünmek daha olası hale gelmektedir.

Oldukça dik yamaçlara sahip olan Aigai, bu nedenle pek çok terasa ve savunma açısından oldukça avantajlı bir konuma sahiptir. Kentin antik yolu, Hellenistik Dönem öncesi bölgede önemli merkezler olan Gryneion ve Magnesia'ya, Hellenistik Dönem ile başlayan siyasal hegemonya ve ekonominin eksen kayması ile birlikte önem kazanan Pergamon ve limanı Elaia'ya giden antik yol güzergahına kenti kuzeyinden bağlamaktadır. Bu yol üzerinde akropolise giriş noktalarında yer almaları sebebiyle Kuzey Kapısı ve Demirkapı'nın önemle ele alınması zorunlu hale gelmiştir. Kentin kurulduğu Gün Dağı'nın nispeten daha yumuşak bir eğime sahip olduğu kuzey kısmında duvarların anakaya üzerinde yükselmesine elverişli bir kayaç düzlemi görülmektedir.

II. II. KENT TARİHÇESİ

Kentin tarihçesini incelemeye başlamak için kuruluşunu anlamaya çalışmak yerinde olacaktır. Bu durumda bakılması gereken ilk konu günümüzde de halen

tartışılmakta olan Aiol göçleridir. Konu ile ilgili düşünülebilecek ilk ipucu Knossos'ta açığa çıkan Linear B tabletlerde geçen "A-wo-re-u-si" ifadesidir. Söz konusu ifadeyi "Aiwoleusi" veya "Aioliens" kelimelerinin karşılığı olarak düşünmek olası gibi gözükse de ilk harfin korunamamış olma ihtimali sebebiyle bir olasılıktan öteye gidememektedir². Antik kaynaklarda kesin olarak geçtiğini bildiğimiz "Aiol" ifadesi ilk kez Hesiodos'un "*Ἔργα καὶ Ἡμέραι*"³ adlı eserinde, 635 ile 638. satırlar arasında, babasının Aiol Kyme'sinden kaçışından bahsederken geçmektedir⁴. Bu noktada Hesiodos'un MÖ 700'lerde yaşadığı göz önünde bulundurulursa, Aiol göçlerinin MÖ 7. yüzyıldan önce tamamlanmış olduğunu düşünmek mümkündür. Göçler ile ilgili bir diğer anekdot Strabon tarafından aktarılmıştır⁵. Antik yazar söz konusu göç hareketlerinin Ion göçlerinden 4 kuşak önce gerçekleşmiş olduğunu bildirir ve Arkadia'da ölen koloni lideri Orestes'ten ve Troia Savaşı'ndan 60 yıl sonra, Trakya'ya kadar ilerleyebilmiş olan Orestes'in oğlu Penthilus'tan söz eder. Penthilus'un ardından oğlu Arkhelaos koloniyi Kyzikos'un kurulduğu noktaya denizi geçerek getirir. Bu noktadan sonra oğlu Gras, Granikos'u⁶ takip ederek güneye inmeye başlar ve ardılları tarafından Kyme'nin kurulmasının ardından bölgeye dağılırlar. Aiolis kolonizasyonu ile ilgili düşünülebilecek bir diğer anekdot MÖ geç 8. yüzyıl Asur metinlerinde geçen "Yaw(a)naya" ismidir. Genellikle İonialılar ile ilgili bir referans olarak yorumlanan bu kelime aslında tüm Batı Anadolu'lular için de kullanılmış olabilir⁷.

Antik yazarların anlatımı doğrultusunda Aiol göçleri için MÖ 1100 dolaylarını önerirken Troia'daki oldukça yoğun katmanlı tabakalardan yola çıkarak kolonizasyonun en erken MÖ 12. yüzyıl, en geç MÖ 10. yüzyılda gerçekleşmiş olabileceği teorisi de göz önünde bulundurulabilir⁸. Konu ile ilgili Aigai özelinde bakıldığında ise günümüze kadar gerçekleştirilen çalışmalarda kentten ele geçen materyal buluntular en erken MÖ geç 8.-erken 7. yüzyıla kadar gitmektedir⁹. Bu durumda Aigai'nin kuruluş tarihi için kesin bir şey

² Chadwick – Killen – Olivier 1971, 334.

³ i.e. İşler ve Günler.

⁴ Hesiodos Works and Days 635.

⁵ Strabon 13.1.3.

⁶ i.e. Biga Çayı.

⁷ Rose 2008, 403.

⁸ Rose 2008, 420.

⁹ Sezgin 2013, 2.

söylemenin henüz mümkün gözükmemesi ile beraber iki olasılığı değerlendirmek yerinde olacaktır. Bunlardan ilki ele geçen materyal bulgulara bakarak kentin Aiolis'in kolonizasyonu ile birlikte kıyı şeridindeki kentlerin kurulmasının ardından belki de bir iç karakol niteliğiyle daha ileriki bir tarihte kurulmuş olabileceği hipotezidir. Diğeri ise kabaca, arkeolojik kazılar sırasında henüz erken tabakalara denk gelinmediği ihtimalidir.

Kentin testimoniasına bakıldığında Herodotos kenti on iki Aioli kenti arasında sayar ve kentin adı "Aigai" olarak geçer¹⁰. Strabon, Pseudo-Skylax ve Plinius kentin kıyıda içeride ve dağlık bir bölgede kurulmuş olduğunu söylerler¹¹. Ksenophon'un anlatımına göre MÖ 547 yıllarında baş gösteren Pers hegemonyasına karşı komşusu Temnos ile birlikte bağımsızlığını korumuştur¹². Plutarkhos'un ünlü Atinalı devlet adamı ve Pers Savaşlarında, özellikle de Salamis Deniz Savaşı'nda gösterdiği başarılarıyla bilinen Themistokles'i anlattığı kitabında küçük bir anekdot olarak Aigai'nin ismi de geçmektedir. Antik yazar, MÖ 5. yüzyılın ilk yarısına denk gelen olaylar zincirinde, Themistokles'in Yunanistan'dan kaçarken Kyme'de gemiden indiğinden, burada pek çok kişinin başına konmuş olan ödülün dolayı onu yakalamak üzere beklediğini fark ettiğinden ve bunun üzerine onu ev sahibi Nikagenes dışında kimsenin tanımadığı Aigai'ya kaçtığından bahseder¹³. Aynı dönemde kent ile ilgili bilinen bir diğer bilgi ise Aigai'nin MÖ 5. yüzyılda Attika-Delos Deniz Birliği'ne vergi vermeyen kentler arasında olduğudur. Polybius, Seleukoslar ve Attaloslar arasındaki savaş sonrasında MÖ 188'de imzalanan Apameia Antlaşması gereğince Prusias'ın savaş esnasında hasar verdiği her kente 100 talentlik bir ödeme yapmak zorunda bırakıldığını aktarmakta ve bu kentler arasında Aigai'yı da saymaktadır¹⁴. Aigai'nin, kent planı, teraslamaları ve mimari benzerlikleri yoluyla oldukça yoğun anımsattığı Pergamon ile yakın bir ilişki içinde olduğunu düşünmek çok da yanlış olmayacaktır. Dönem itibariyle, Aigai'nin da yer aldığı bölgede bir tür merkezi güç haline gelmiş olan Pergamon'un ve dolayısıyla egemenliği altındaki tüm toprakların MÖ 133'te Roma'ya bağışlanması ile kent de bu tarihten itibaren Roma hakimiyeti altına girmiştir¹⁵. Söz konusu bu durumun esas yaratıcısı

¹⁰ Herodotos 1. 149.

¹¹ Strabon 13. 3. 5; Pseudo-Skylax 98; Plinius Naturalis Historia 5. 32.

¹² Ksenophon Hellenica 4. 8. 5.

¹³ Plutarkhos Themistokles 26. 1.

¹⁴ Polybius Histories 33. 13.

¹⁵ Allen 1983, 178 – 177.

şüphesiz ki Küçük Asya’da hegemoniyi sağlayabilecek tek gücün Roma İmparatorluğu olduğu inancıdır. Tacitus, MS 17’de Küçük Asya’nın on iki ünlü şehrinin gece gerçekleşen bir depremle yerle bir olduğundan ve dönemin Roma İmparatoru Tiberius’un bu şehirlere yardım ettiğinden bahsederken Aigai’yı da bu on iki şehir arasında sayar¹⁶. Söz konusu depremden bahseden ve Tacitus’un anlatılarını doğrulayan bir diğer antik yazar da Plinius’tur¹⁷. Bu konuda Kuzey Kapısı kazılarında ve Agora’nın güneybatısından ele geçen arşitrav parçaları üzerinde yer alan Tiberius’u Onurlandırma Yazıtı antik yazarları doğrular niteliktedir (Kat. No. 12, 15 – 19). Suetonius ise “Tiberius” isimli eserinde Aigai isminden bahsetmese de imparatorun bahsedilen bu on iki kente yardım ettiğini tasdiklemektedir¹⁸. Tiberius’un vergi affının yanı sıra, hasar gören Küçük Asya kentlerine 10,000,000 sesterius para yardımında bulunmuş olması imparatorun cömertliğini anlatmak bir yana depremin yarattığı hasarın boyutunu gösterir niteliktedir¹⁹.

Antik metinlerde birbirine benzer ancak farklı biçimlerde karşımıza çıkan kentin ismini Herodotos “Aigaii”, Ksenophon “Aigeis”, Polybius “Aigaieon”, Tacitus “Aegaeates”, Plinius “Aegaeae” ve Strabon “Aigai” olarak aktarır. Kentin sikkelerinde ise “Aigaeon, Aigeaion, Aigeon” isimleri yer almaktadır²⁰.

Arkeolojik kazılarda elde edilen bulguların gösterdiği üzere kent MS 3. yüzyılın ikinci yarısında, olasılıkla söz konusu dönemde baş gösteren Got Akınları nedeniyle bilinçli olarak boşaltılmış olmalıdır. Antik kaynaklarda kentin adı en son MS 5. yüzyıla ait Piskoposluk listelerinde ve Hierokles’in Gezi Rehberi’nde geçmektedir²¹. Kentteki en geç yerleşim alanı ise Demirkapı çevresindeki sınırlı bir alanda yer alan 12.-13 yüzyıllara ait Bizans Şapeli ve kale yerleşimidir. 13. yüzyılın sonlarına doğru da Manisa ve çevresini fetheden Saruhanoğulları tarafından terke zorlanmış olması gereken kent, bu tarihten sonra tekrar yerleşim görmemiştir.

¹⁶ Tacitus Annales 2. 47.

¹⁷ Plinius Naturalis Historia 2. 86.

¹⁸ Suetonius Tiberius 48.

¹⁹ Mitchell 1987, 21.

²⁰ Ramsay 1881, 296.

²¹ Doğer et al. 2012, 7; Armağan 2014, 209-219.

II. III. ARAŞTIRMA TARİHÇESİ

Kentteki ilk çalışmalar Fransız araştırmacılar tarafından yapılmıştır. İlk araştırma S. Reinach ve W. M. Ramsay tarafından 1881 yılında gerçekleştirilmiştir²². Kentte gerçekleştirilen ilk arkeolojik kazı çalışması ise bir yıl sonra, 1882 yılının yazında kentin nekropolisinde yapılmıştır. Clerc'in 1886'da kent ile ilgili söz konusu ilk çalışmalarını yayınladığı makalesinde kabaca yaptığı gözlemlerden bahsetmiştir²³. Kent planından üstünkörü bahsederken bazı duvarların ve yapı kalıntılarının o dönemki mevcut durumu ile ölçülerini de aktarır. Nekropoliste gerçekleştirdiği kazı çalışmalarından bahsettiği yayını olan 1891 yılında basılan makalesinde ise mezarlık alanında 450 mezar açtığından, bu mezarlardan ele geçen kırmızı figür kylikler, bronz ayna parçaları ya da figürinler gibi buluntulardan veya boşaltılmış olan mezarlardan söz eder²⁴.

Kentte o döneme dek yapılan en kapsamlı arkeolojik çalışma Pergamon kazı ekibi üyeleri olan R. Bohn ve C. Schuchhardt tarafından 1886 yılının yazında gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalar kapsamında kentin topografik haritası çıkarılmış, ayaktaki yapıların plan ve cephe çizimleri yapılmış, antik kalıntılar fotoğraflanmıştır. Daha sonra, gerçekleştirilmiş olan yukarıda bahsi geçen tüm bu çalışmalar 1889 yılında "Altertümer von Aigai" isimli eserde toplanarak yayınlanmıştır²⁵.

Bilimsel çalışmaların bir dalga halinde birbirini takip ettiği 1880'li yılların ardından kentte oldukça uzun süre yeni bir çalışma gerçekleştirilmemiştir.

Ege Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ersin Doğer önderliğinde bir ekip ile 2004 yılında yeniden başlatılan ve 2017 yılına kadar da Sayın Doğer'in kazı başkanlığını başarıyla yürüttüğü arkeolojik kazı ve belgeleme çalışmaları ile kent üzerindeki deyim yerinde ise ölü toprağı kaldırılmıştır. Söz konusu 13 sezonluk sürede kentin pek çok alanında çalışmalar gerçekleştirilmiştir. 2017 yılı kazı sezonunda ise kazının bilimsel danışmanlığı, Doğer'in kazı başkanlığı süresince kazı başkan yardımcılığını yürütmüş olan Manisa Celal Bayar Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Yusuf Sezgin tarafından üstlenilmiş ve söz konusu kazı sezonunda çalışmalar Manisa

²² Reinach 1891, 221, 648; Ramsay 1881, 292.

²³ Clerc 1886, 275 – 296.

²⁴ Clerc 1891, 213, 217-218.

²⁵ Bohn-Schuchhardt 1889.

Müzesi Başkanlığı'nda gerçekleştirilmiştir. 2018 yılı itibariyle Aigai'da gerçekleştirilen arkeolojik çalışmalar Sayın Sezgin'in kazı başkanlığındaki bir ekip tarafından yürütülmeye devam edilmektedir.

Günümüze kadar kentin gerek kamusal gerek dini gerekse yerleşim alanlarında çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmiş, söz konusu çalışmaların bir kısmı tamamlanmış, bir kısmında ise oldukça önemli veriler kaydedilmiştir.

1886 yılında ilk verilerini Bohn ve Schuchhardt'ın verdiği Bouleuterion 2004-2011 yılları arasında tamamen açığa çıkartılmış ve gerek mimarisi gerek açığa çıkarılan kontektleri ile bir doktora tezi olarak çalışılmıştır²⁶. Kentte çalışmış olan farklı bilim adamlarının yayınlarından anlaşıldığı kadarı ile Clerc tarafından bir mağazini temizlenmiş olan kentin Agora Binası'nda günümüz kazılarında sınırlı çalışmalar gerçekleştirilebilmiş ve söz konusu bu çalışmalar bir doktora tezinde toplanarak çalışılmıştır²⁷. Günümüzde kentin giriş kısmını da oluşturan kuzey eteklerinden başlayıp, nekropolisin içinden ilerleyen ve akropolise doğru kıvrılarak çıkan kentin antik yolu günümüz kazıları sayesinde açığa çıkartılmıştır. Kentteki ilk araştırma yıllarından itibaren merak edilen alanlarından biri olan kentin nekropolisi de günümüz sistematik kazıları kapsamında tekrar ele alınmıştır. 2004-2006 yılları arasında sınırlı bir alanda gerçekleştirilen çalışmaların²⁸ ardından 2015 yılında Aigai Kazısı, Deutsches Archaologisches Institut İstanbul ve Institut Français d'Etudes Anatoliennes ortaklığında başlayan NekroPergEol Projesi kapsamında kentin nekropolis alanında yüzey araştırması, sistemli kazı çalışmaları ve jeofizik araştırmaları gibi oldukça detaylı çalışmalar gerçekleştirilmiştir²⁹. 2004-2013 yılları arasında kazı çalışması gerçekleştirilmiş olan ve yakın çevresindeki küçük yapı kalıntıları ile birlikte neredeyse tamamen açığa çıkartılan bir diğer yapı Bizans Şapeli olarak adlandırılan geç dönem dini yapısıdır³⁰. 2017 yılı itibariyle kentin daha erken döneme ait dini yapılarından olan Athena Tapınağı ve Kutsal Alanı'nda da arkeolojik kazı ve belgeleme çalışmaları başlatılmış bulunmaktadır³¹. 2012 yılından itibaren kazı çalışması başlatılan Ada 1 Sektörü kent tarihçesi ve kentin üretim

²⁶ Bohn-Schuchhardt 1889, 34-35; Gürbüzler 2015.

²⁷ Reinach 1891, 222; Bohn-Schuchhardt 1889, 16; Kan 2012.

²⁸ Doğer et al. 2008, 208-209.

²⁹ Doğer et al. a, 674-676.

³⁰ Doğer et al. 2008, 210-211.

³¹ Doğer et al. a, 677-680.

ile ticaret faaliyetlerine ışık tutması açısından oldukça önemli bir noktada yer almaktadır³². Ada 1 ismi verilen, birbirine bitişik avlulu mekanları ve bu mekanlar topluluğunu yer yer bölen ara sokakları ile söz konusu insulanın gerek domestik mimari gerekse barındırdığı kontekst bakımından oldukça faydalı bilgiler vereceği açıktır. 2016 yılında kentin savunma sistemi, sur ve teras hatları üzerinde oldukça kapsamlı bir çalışma gerçekleştirilmiş ve elde edilen veriler “Architecture and Urbanism in Ancient Aeolis” isimli uluslararası konferansta sunulmuştur³³. Savunma sisteminin ayrılmaz öğeleri olarak düşünülebilecek kent kapılarından biri olan Demirkapı, kazı çalışmaları 2004-2006 yılları arasında gerçekleştirilmiş olan yapılardan biridir³⁴. Kentin Kuzey Kapısı ile beraber farklı bağlantı noktaları olmak üzere kuzeyden girişini sağlamış olan kent kapısı olasılıkla Roma Dönemi’nde kapatılarak işlevini yitirmiştir.

III. KUZEY KAPISI

Hellenistik Dönem’de ivme kazanan bir önem kazandığı anlaşılan Aigai, söz konusu dönemde Hippodamik plan çerçevesindeki imar faaliyetlerinin görüldüğü başka pek çok kentin aksine düzenli bir kent planına sahip değildir. Topoğrafik özellikleri bakımından oldukça benzediği Pergamon’da da görüldüğü üzere, kentteki planlamada, kurulduğu tepe üzerindeki her alandan maksimum verim almak üzere bir yol izlendiği ve imar çalışmalarının da bu amaç doğrultusunda şekillendiği anlaşılmaktadır³⁵. Kent planının arazi durumuna göre tasarlandığı bu tabloda Kuzey Kapısı, kentin yükseldiği tepenin diğer noktalarına kıyasla daha az eğimli kuzey yamacı boyunca uzanan nekropolisin geçilmesinin ardından, antik yolun takibine devam edilerek virajlı bir yoldan ulaşılan bir konuma sahiptir. Demirkapı’ya göre 100 metre batıda konuşlanan kapı, kente doğu-batı akslı bir geçiş sağlamak ve bağlı bulunduğu polygonal sur duvarının bindirme yaptığı noktada yer almaktadır (*Resim 2*). Hem Aiol *dodekapoleis*inin kehanet ve bilicilik merkezi olan Gryneion’a hem de Hellenistik Dönem ile birlikte politik ve ekonomik bir önem kazanan yaklaşık 40 km kuzeyindeki Pergamon’a giden antik yol güzergahından

³² Doğer et al. 2019, 23-36.

³³ Sezgin-Eroğlu, basımda.

³⁴ Doğer et al. 2008, 209-210.

³⁵ Sezgin 2012, 84.

kente girişi sağlayan Kuzey Kapısı'nın söz konusu bu konumu itibari ile kent için önem teşkil ettiğini düşünmek mümkündür.

Kapı ve ilişkili olduğu taş döşemenin kazı çalışmaları sırasında karşılaşılan enkaz durumu, kapının konuşlandığı noktanın arazinin kuzeye doğru eğim veren bir noktasında yer alması sebebi ile sur duvarları da dahil olmak üzere kapının ve kapının güneyinde, üst kotlarda bulunan yapıların enkazının söz konusu yamaçtan aşağı akmasına neden olduğu görülmektedir. Kazı çalışmaları sırasında yüzeyde de görülebilen yoğun taş enkazın arasında kapı yapısına ait olabilecek parçaların yanı sıra farklı yapılara ait olması gereken mimari elemanlar da dikkati çekmiştir³⁶.

III. I. KUZEY KAPISI KAZILARI VE ARAŞTIRMA ÇALIŞMALARI

Kuzey Kapısı'nda gerçekleştirilen çalışmaların kabaca kent içine ulaşımı kolaylaştırma ihtiyacından doğduğunu dile getirmek çok da yanlış olmayacaktır. Kazı çalışmasını yönlendiren bir diğer etmen ise, 2004 yılında kazılan Demirkapı'nın belli bir dönemde kapatıldığı ve işlevinin sonlandırıldığı anlaşılması üzerine ikinci bir kapının varlığına yönelik doğan soru işaretleri olmalıdır.

Kuzey Kapısı'da gerçekleştirilen kazı ve belgeleme çalışmaları sırasında açığa çıkan mimari elemanların koordinatları alınmış ve enkaz durumuna ilişkin günlük fotoğraflar çekilmiş ve krokiler çizilmiştir (*Resim 3, 4*)³⁷. Kazı sırasında nekropolisten başlayarak kentin akropolisine doğru ilerleyen taş döşeme ile beraber kapının konumlanması gereken noktayı belirten eşik taşı da açığa çıkmıştır (*Resim 5*). Çalışmalar esnasında ele geçen mimari elemanlar kapıya yakın belirli noktalara istiflenmiştir. İlk ve önemli verilerin elde edildiği söz konusu çalışmanın ardından 2014 yılı itibariyle öncelikli olarak kapının etki alanı belirlenmiş ve var olan yeni olanaklar ışığında kapı ile ilgili detaylı bir çalışma başlatılmıştır. Bahsi geçen bu çalışmalar kapsamında kapının bağlı olduğu sur ve duvar hattı ile taş döşemenin çizimleri yapılmış, 2006 yılı Kuzey Kapısı kazı çalışmalarında açığa çıkmış olan tüm mimari elemanların belgelemesi gerçekleştirilmiştir (*Çizim 1 – 87*).

³⁶ Doğer et al. 2008, 211.

³⁷ Doğer et al. 2008, 211-214.

Mimari elemanların belgelenmesinin ardından, kapı sektöründe ele geçen üzeri yazıtlı arşitrav parçalarının dikkat çekici bir grubu oluşturduğu gözlemlenmiştir. Katalog numaraları sırasıyla 15, 16, 17, 18 ve 19 olan blokların envanter numaraları ise Ti-08, Ti-09, Ti-10, Ti-11 ve Ti-12'dir (Çizim 15 – 19). Tam halde korunamamış olan arşitrav parçalarının korunmuş noktalarından alınan ölçüleri birbirleriyle uyum göstermekte ve aynı yapının üstyapısına ait olduklarını işaret etmektedir. Ti-08 ve Ti-10 ve Ti-12 üzerindeki harf karakterleri yunanca iken, Ti-09 ve Ti-11'in üzerindeki harfler latince karakterlerdir. Latince harf karakterlerine sahip olan arşitrav bloklarının, tam hali “[Ti. Caesar divi A|ug(usti) f., divi Iuli n(epos), Au|g(ustus), p(ontifex)] m(aximus), tr(ibunicia) p.[ot(estate) XXXVI, | imp(erator) VIII, c]o(n)s(ul) V, con|ditor uno tem|[pore XII urbium | t]errae motu ve|[xatarum temp]lum restituit]”³⁸ olan bir onurlandırma yazıtına ait oldukları anlaşılmaktadır. Çevirisi “İmparator Augustus’un oğlu ve İmparator Julius’un yeğeni, başrahip, 37. kez tribunus, yetkisi ile donatılan ve 5. kez de consul olarak atanan ve aynı anda 12 kentin kurucusu olan Tiberius Caesar Augustus kenti (yeniden) inşa etti³⁹” şeklinde yapılabilecek olan aynı yazıt kalıbının yunanca karşılığı ise “[Τιβέριος Καῖσαρ θεοῦ Σεβαστοῦ υἱός, θεοῦ] Ἰουλίῳ ὑἰῶνός, Σεβαστός, ἀρχιερεὺς μέγιστος, δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ λς΄, αὐτοκράτωρ τὸ η΄, ὕπατος τὸ ε΄, κτίστης ἐνὶ καιρῷ δώδεκα πόλεων, — — —]” şeklinde olup Ti-08 ve Ti-10 ve Ti-12'nin üzerindeki kısımların yazıtta ait parçalar olduğu saptanmıştır⁴⁰. Kapıdan ele geçen yazıtlı arşitrav bloklarının haricinde, Agora'nın güneyinde kalan yamaç üzerinde, yüzeyde saptanan tam haldeki arşitrav bloğunun da bahsi geçen latince yazıtın bir bölümünü barındırdığı anlaşılmıştır. Kapıdan ele geçen arşitrav parçaları ile aynı yapının üstyapısına ait olmaları gerektiğinin anlaşılması üzerine tez çalışmaları kapsamına dahil edilerek belgelemesi gerçekleştirilmiştir. Katalog numarası 12, envanter numarası TY-01 olan tam haldeki arşitrav bloğunun ölçüleri 2,54x0,46x0,26 cm. olarak ölçülmüştür (Çizim 12). Tüm bu eldeki veriler bir araya getirildiğinde yazıt kalıbının birbirinin yanına yerleştirilen arşitravlarla oluşturulduğunun anlaşılması üzerine yazıtın ve dolayısıyla üstyapının uzunluğunun yaklaşık olarak 22,5 m. olması gerektiği hesaplanmıştır. Yazıt

³⁸ <https://inscriptions.packhum.org/text/268220?&bookid=539&location=1468>.

³⁹ <https://www.hasanmalay.com/index.php/depem/depem>.

⁴⁰ <https://inscriptions.packhum.org/text/268220?&bookid=539&location=1468>.

kalıbına göre birbirini takip edecek şekilde yerleştirilmeleri gereken Ti-09, Ti-11 ve Ty-01 yanyana getirildiklerinde yaklaşık 4,5 m.lik bir uzunluğa sahip olmaktadırlar (Çizim 88). Dolayısıyla yazıtlı arşitrav bloklarının kapıya ait olmadığı anlaşılmaktadır. Bu haliyle söz konusu arşitrav bloklarının bir stoaya ait olması daha muhtemel gözükmektedir. Ayrıca Ti-09 ve Ti-11 üzerindeki harflerin Latince, Ti-08, Ti-10 ve Ti-12'nin üzerindeki harflerin ise yunanca olması ve dolayısıyla kalıp biçimindeki bir onurlandırma yazıtının latince ve yunancasına ait parçalar olmaları nedeniyle olasılıkla karşılıklı sergilenecek ve kullanılacakları şekilde yerleştirilmiş olmaları akla yatkındır. Bu durumda akropoliste, en azından henüz bilindiği kadarı ile Agora veya Athena Kutsal Alanı Stoası bahsi geçen onurlandırma yazıtı için iki olası aday gibi düşünülebilir.

Antik metinler, MS 17'de Aigai'yı da kapsayan bölgede oldukça şiddetli bir depremin gerçekleşmesinin ardından, dönemin Roma İmparatoru Tiberius'un depremden hasar gören 12 kente oldukça cömert yardımlarda bulunduğu bahsederler⁴¹. Söz konusu deprem sonrasında Magnesia ve Sardeis gibi, yardım gören kentlerin pek çoğunda Tiberius'u onurlandırmak için bu gibi pek çok onurlandırma yazıtına rastlamak mümkündür⁴².

III. II. SAVUNMA SİSTEMİ

Bir "tepe yerleşimi" niteliği taşıyan kent, Arkaik Dönem'de sur duvarlarıyla çevrelenen ve yaklaşık 6 hektarlık bir alanı kapsayan üçgen biçiminde bir akropolise sahiptir (*Resim 6*)⁴³. Günümüzde 830 m.lik bir kısmının takibinin yapılabildiği akropolisi çevreleyen söz konusu Arkaik surun toplam uzunluğu 1150 m. olmakla birlikte genişliği 1 – 2 m. arasında değişkenlik gösterebilmektedir⁴⁴. Korunan kısımlarından anlaşıldığı kadarı ile duvar örgüsü kabaca işlenmiş dörtgen bloklar veya polygonal taşlardan oluşan iki farklı örgü tipinden oluşmaktadır. Kulesiz olarak planlandığı anlaşılan Arkaik sur üzerinde bilindiği kadarı ile kuzeydeki geçiş noktaları Demirkapı ve Kuzey Kapısı'dır (*Plan 1*).

⁴¹ Tacitus Annales 2. 47; Plinius Naturalis Historia 2. 86.

⁴² Schwertheim 1995, 27-29; <https://inscriptions.packhum.org/text/348250?hs=147-150%2C184-187>.

⁴³ Doğer et al. a, 670.

⁴⁴ Doğer et al. a, 671.

Hellenistik Dönem’de genişletildiği görülen surlar ile kentin 23 hektarlık bir alana kadar yayıldığı anlaşılmaktadır. Bu genişleme çalışmaları kapsamında kentin kuzey ve güney yamaçlarına yeni savunma hatları inşa edilmiştir⁴⁵. Kentin kuzey yamacında 630 m.lik bir uzunluğa sahip olan Hellenistik kent surunun, güney yamaçtaki uzunluğu ise 1080 m.yi bulmaktadır⁴⁶. Hellenistik Dönem’de gerçekleşen bu düzenleme şüphesiz ki akla Pergamon’da yine aynı dönemde gerçekleşen imar faaliyetlerini getirmektedir. Eumenes II Dönemi inşa faaliyetleri çerçevesinde genişleyen Pergamon’u çevreleyen sur da paralel biçimde genişlemiş ve savunma sistemi kuleler ile desteklenmiştir⁴⁷. Keza Aigai’daki Hellenistik duvarların bazılarında görülen büyük yontma taş blokların kullanıldığı, düzgün biçimde dizilmiş ve dizilimde nadiren atlamaların olduğu isodomik veya pseudo-isodomik duvar örgüsü Eumenes II Dönemi mimarisi için karakteristik bir nitelik olarak kabul edilmektedir⁴⁸. Yine Pergamon’a benzer şekilde Hellenistik Dönem’de kuleler ile desteklendiği anlaşılan surun, güney yamaçta iki yuvarlak kule ile korunan bir kapısı bulunmaktadır. İsodomik örgüde inşa edilmiş, dış çapı 9,65 m. olan ve 1,10 m.lik duvar kalınlığına sahip kulelerin⁴⁹ koruduğu kapının yüzeyden görünen kemer taşları, Kuzey Kapısı’ndan ele geçen ve “III. IV. Mimari” başlığı içinde detaylı şekilde ele alınacak olan Tip 2 kemer taşları ile gerek ölçülerinin aynı olması gerekse tipolojik olarak aynı profil şeması ile üretim malzemesine sahip olmaları sebebiyle çağdaş oldukları düşünülmektedir (*Resim 7, 8*).

Kentin Roma Dönemi’nde surlarda keskin şekilde anlaşılan bir genişleme veya düzenleme çalışmasına rastlanmamıştır. Olasılıkla kentin İmparatorluk Dönemi’ne denk gelen sürecinde geçirdiği depremlerden dolayı çeşitli onarımlar geçirmiş olabileceği akla yatkındır. Pax Romana’nın güvencesi altında olduğundan dolayı surlara ihtiyaç duyulmamış olması da yüksek bir olasılıktır.

⁴⁵ Doğer et al. a, 671.

⁴⁶ Doğer et al. a, 672.

⁴⁷ Radt 2001, 47.

⁴⁸ Radt 2002, 55, 79.

⁴⁹ Doğer et al. a, 673.

III. III. KONUM VE PLANLAMA

Kuzey Kapısı, Akropolis'in tepe noktası merkez alındığında kentin kuzeydoğusunda, Demirkapı'nın yaklaşık 100 m. batısında yer almaktadır. Magnesia, Myrina, Gryneion, Pergamon ve Elaia'ya giden yol güzergahlarına bağlanan antik yol nekropolisi geçerek onun güneybatısında ikiye ayrılmakta ve bu yol ayrımı sonrası batıya doğru ilerleyen yol Kuzey Kapısı ve Demirkapı üzerinden kente bağlanmaktadır. Nekropolisten gelen yol üzerinde Demirkapı geçildiğinde antik yol akropolise doğru "U" çizircesine dirsek yaparak dönmekte ve bu yukarı doğru hafif eğimli yolun sonunda Kuzey Kapısı konuşlanmaktadır (*Resim 9*).

Kapının erken dönemlerde Aiol Birliği'nin kehanet merkezi ve ticaret noktası olan Gryneion'a ve bölge için önemli bir merkez olan Magnesia'ya giden yola ve Hellenistik Dönem'de de bölgenin baskın merkezi Pergamon ile limanı Elaia'ya bağlanması sebebiyle kent için stratejik bir noktada yer aldığını söylemek doğru olacaktır. Kentin yerleşim planlamasına göre ise gerek nekropolisi takiben yukarı kente girişte kullanılan iki kapıdan biri olması, gerekse Kuzey Kapısı'ndan girildiğinde kentin Agora ve Bouleuterion gibi kamu yapılarına gidiş için ilk geçiş, diğer bir deyişle ilk kontrol noktası olması bakımından oldukça önemlidir.

Kentin görece erken evrelere ait olması gereken polygonal akropolis suru ile olan organik bağı ve kentin olasılıkla antik dönem için son kullanım evresi olan MS geç 3. yüzyılda da kesintisiz olarak Ada 1 ile olan ilişkisi nedeniyle Kuzey Kapısı'nın oldukça uzun süreli kullanım görmüş olduğunu söylemek mümkündür. Bir diğer önemli nokta Demirkapı'nın MS 2.-3. yüzyılda kapatılması ve dolayısıyla kullanım dışı bırakılması ile birlikte yukarı kentin kuzeydeki tek geçiş noktası haline gelmiş olmasıdır (*Plan 2*)⁵⁰.

Kapının konumlandırılması ve planlamasında tartışmasız değinilmesi gereken en önemli konulardan biri organik bağlantısının bulunduğu duvarlardır. Nekropolisi takiben Kuzey Hamamı'nın da geride bırakılmasının ardından antik yol üzerinde ilerlenmeye devam edildiğinde geline yolun tersi istikametine dönen ve yukarı doğru yönelen güzergahta kişiyi öncelikle güneyinde yani sağ tarafında kalacak şekilde uzanan sur duvarı karşılamaktadır (*Resim 10*). Kapıların savunmasını kuvvetlendirmek adına yan

⁵⁰ Doğer et al. 2012, 201.

saldırı duvarının düşmanın sağında kalacak şekilde kapının planlanması, Kuzey Kapısı planında da görüldüğü üzere, neredeyse her örnekte temel prensip alınarak uygulanmıştır⁵¹. Kapının planlanmasında bindirme yapan kısa duvarın düşmanın solunda, savunmanın yapıldığı yan duvarın ise düşmanın sağında kalacak şekilde yapılmasının nedeni kalkanlarını sol ellerinde taşıyan piyade birliklerinin sağ taraftan saldırıya açık olmalarıdır. S-03 olarak adlandırılan ve belgelenen sur duvarı tüm akropolisi kesintisiz olarak çevrelemektedir. Korunduğu haliyle 15,80 m. genişliğe ve 4,48 m. yüksekliğe sahiptir (*Plan 3*). Özenli bir işçiliğin görüldüğü duvar polygonal örgüye sahip olmakla birlikte yer yer örgü içinde de görülecek şekilde anakayaya oturtulmuştur. Örgü stili ve işçiliği bakımından Smyrna Athena Tapınağı'nın "Oryantalizan Podium" olarak adlandırılan podiumunun batı duvarı ile oldukça büyük bir benzerlik göstermektedir (*Resim 11, 12*)⁵². Podiumun 19 m. genişliğe sahip olan batı duvarı da söz konusu sur duvarına oldukça benzer bir polygonal örgüye sahiptir ve MÖ 640-600 aralığına tarihlenmektedir⁵³. Örgüsü bakımından Arkaik bir izlenim çizen sur duvarının, akropolisin kentin erken dönem yerleşimini içeriyor olduğunu ifade eden MÖ geç 8.-erken 7. yüzyıla tarihlenen materyal buluntular doğrultusunda, MÖ 7. yüzyılda inşa edilmiş olması mümkün gözükmektedir. Bu noktada söz konusu polygonal sur duvarının devamında yer alan Ada 1 Sektörü'ndeki 4 No.lu Mekan'da 2012 yılında gerçekleştirilen kazı çalışmaları sırasında açığa çıkartılan bir demir işliğinden ele geçen buluntuların MÖ 6. yüzyılı işaret ediyor olması oldukça önemli bir detaydır⁵⁴. Ayrıca surun bindirme yaptığı noktada surun Demirkapı'ya doğru kuzeyden devam eden ve kent içine doğru bakan kısmında korunagelmış olan 1,43 m. yüksekliğinde üç taş sıralık küçük bir duvar parçası gerek taş işçiliği gerek ise örgüsü bakımından Arkaik Dönem'e atfedilebilir gibi gözükmektedir (*Resim 13*).

Polygonal sur duvarının bitiminde ve onunla aynı hat üzerinde, surun bindirme yaptığı kısımdan içeride, kapının konumlanması gereken noktanın hemen ardından S-02 olarak isimlendirilen ve 3,82 m. genişliğinde, 2 m. yüksekliğinde doğu-batı akslı bir duvar ile karşılaşmaktadır (*Resim 14, Plan 4*). Kesme taş bloklar ile kabaca işlenmiş

⁵¹ Adam 1982, 77.

⁵² Akurgal 1997, Şek. 41, Lev. 64.

⁵³ Akurgal 1997, 58.

⁵⁴ Doğer et al. 2019, 25 – 26.

doldurma taşlardan oluşan duvar düzensiz denebilecek bir taş örgüsüne sahiptir. Örgü biçimi itibariyle hemen yakınında yer alan, MS 3. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen ve “Ada 1” olarak adlandırılan sektördeki pek çok duvar ile benzerlik göstermektedir⁵⁵. Ön kısmında duvar boyunca genişleyen, yaklaşık 0,70 m. yüksekliğe ve 0,25 m. derinliğe sahip bir eklenti taş örgüsü yer almaktadır (*Resim 15, 16*). Kapının konuşlandığı noktadaki diğer duvarlara göre nispeten daha özensiz bir işçiliğin göze çarptığı duvar, olasılıkla bir geç dönem tahribatının ardından kabaca bir onarım çalışmasını gözler önüne seriyor olabilir. Zira hemen ilerisindeki Ada 1’in, bu gibi onarımların duvarlarda sıklıkla görüldüğü bir yapılar bütünü olmasının yanı sıra, kapının son kullanım evresi olması gereken MS 3. yüzyılda Ada 1 ile çağdaş ve aktif bir kullanım ilişkisi içinde olması anlamlıdır.

Yukarıda bahsi geçen eklentili duvarın devamında, kapının ikinci kemerinin konuşlandığı noktanın hemen ardından yine doğu-batı akslı bir duvar gelmektedir. S-01 olarak adlandırılan duvar 4,56 m. genişliğe ve 1,49 m. yüksekliğe sahiptir (*Resim 17, Plan 5*). Rektagonal kesme taş bloklar ile bindirme tekniğinde örülmüş pseudo-isodomik duvar anakaya üzerine oturmaktadır. Örgü stili ve taş işçiliği bakımından Pergamon’daki Eumenes II Dönemi duvarları ile oldukça benzerlik gösteren duvar, özellikle yine Eumenes II Dönemi’ne yani MÖ 2. yüzyıla tarihlenen Orta Gymnasion terası⁵⁶ ve akropolisin kuzeydoğusunda oldukça iyi korunmuş durumdaki Eumenes II suru⁵⁷ ile neredeyse birebir aynıdır (*Resim 18, 19*). Kesme taş blok tekniği Eumenes II Dönemi için karakteristik bir inşa tekniğidir⁵⁸. Aynı şekilde yine Pergamon’daki Eumenes II Dönemi inşa faaliyetleri kapsamında inşa edilen Pazar Yeri ve yamaçtaki teraslı yapılar ile de teknik bakımından oldukça benzemektedir ve bu hali ile MÖ 2. yüzyıla tarihlenmektedir.

S-01 olarak adlandırılan pseudo-isodomik duvarın karşısında yer alan duvar S-04 olarak adlandırılmıştır. 9,84 m. genişliğe, 1,34 m. yüksekliğe sahip olan duvar doğu-batı doğrultuludur (*Plan 6*). Küçük boyutlu kesme taş bloklar ile kabaca işlenmiş taşlardan oluşan duvarda düzensiz bir örgü ve görece özensiz sayılabilecek bir işçilik dikkati çekmektedir. Anakaya üzerine oturan duvar her ne kadar surun bindirme yapan kolu ile

⁵⁵ Doğer et al. 2019, Resim 7, Resim 12.

⁵⁶ Radt 2002, 115, Res. 66; Mathys et al. 2014, 308 – 309, Fig. 4.

⁵⁷ Radt 2001, 48, Fig. 2-7.

⁵⁸ Radt 2002, 79.

aynı aksta olsa da örgü tekniği bakımından hiçbir benzerlik taşımamaktadır. Örgüdeki düzensizlikler sebebiyle onarım görmüş olmalıdır. Bu nedenle iki farklı evreye sahip olduğunu düşünmek mümkündür (*Resim 20*). Ayrıca bazı noktalarda taş döşemenin üzerine hafifçe taşan bir görüntü çizmesi sebebiyle de duvarın inşa tarihinin döşemeden erken olmaması gerekmektedir.

Planı itibari ile yukarı kent surunun bindirme yaptığı noktada yer alan Kuzey Kapısı'nı, bu durumu ile "Bindirmeli Kapı" olarak sınıflandırmak mümkündür (*Plan 7*)⁵⁹. Arkaik Dönem başında, çok fazla kanıt olmasa da eldeki veriler doğrultusunda, Yunan savunma mimarisinde kapılar iki ana tipte yapılmıştır. Devam eden sur duvarı üzerinde tek veya çift taraftan kule ya da bir bastion yardımı ile korunan bir kapı tipi ilk tipi oluşturmaktadır. Bindirmeli kapı tipinde ise erken örneklerde kulesiz olarak kullanılmaya başlanan kapılara, geçiş mesafeleri genişledikçe artan savunma ihtiyacından dolayı kule veya bastionların eşlik etmeye başladığı ve bindirme yapan duvarın daha uzun tutulduğu görülmektedir⁶⁰. Bindirmeli kapılar, iki sur duvarının birbirini paralel şekilde hafifçe geçmesi ile aralarında oluşan boş kısma yerleştirilerek oluşturulur⁶¹. Kuzey Kapısı örneğinde de olduğu gibi savunmada herhangi bir kule ihtiyacı duymadan oluşturulan kapılara antik çağın sonuna dek rastlamak mümkündür⁶². Kapıyı bir diğer açıdan tanımlayan niteliği ise girişin ve hemen arkasındaki avlunun aynı aks üzerinde yer alıyor olmasıdır. Giriş, avlu ve kulelerin aynı aks doğrultusunda planlandığı kapılara "Frontal Kapı" denmektedir⁶³. Kulesiz olması dışında bahsi geçen tanımı karşılayan Kuzey Kapısı'nı da bu şekilde nitelemek yanlış olmayacaktır.

Kuzey Kapısı'nın planlanmasında diğer tüm kent kapılarında olduğu gibi ana rol topografyaya ait olmalıdır. Zira kapının konumlandırılması, sur duvarında ve dolayısıyla savunma hattında zayıf bir nokta yaratacağından oldukça iyi düşünülmesi ve planlanması gerekmektedir⁶⁴.

Arazinin nispeten hafif bir eğimle yükseldiği kuzey yamaca hâkim bir noktada yer alan kapının günümüzde korunduğu haliyle çevrelendiği duvarlar doğrultusunda sahip

⁵⁹ Akarca 1998, 151.

⁶⁰ Winter 1971, 208.

⁶¹ Akarca 1998, 151.

⁶² Akarca 1998, 152.

⁶³ Mansel 1964, 232.

⁶⁴ Winter 1971, 205.

olabileceği en uygun ölçüler araştırma çalışmaları sırasında açığa çıkartılmıştır. Ölçümlerde kapının ilk geçiş çerçevesinde dikkate alınan en önemli veriler in situ korunmuş eşik taşı, üzerinde konuşlanan ve kemer ayağını oluşturması gereken söve⁶⁵ ile bindirme yapan sur duvarıdır. Her iki duvar arasındaki mesafe 2,76 m., söz konusu blok ile bindirme yapan duvar arasındaki mesafe ise 2,37 m. olarak ölçülmüştür (*Plan 8*). Kemer taşlarının bir araya geldiklerinde oluşturdukları genişlik nedeniyle, bir tarafta kemer ayağı üstüne konulanacak bir impost üzerinde yükselmesi gereken kemerin diğer taraftaki üzengi taşı duvar örgüsü içine yerleştirilmelidir. Ele geçen mimari kontekstte yer alan iki farklı tipte kemer taşı ve kapının konumlandığı noktada yer alan döşeme ve duvar örgüsündeki değişiklikler kapının ilk çerçevesinin arkasından ikincil bir çerçeveye daha sahip olması ihtimalini ortaya çıkarmıştır. Yapılan ölçümlerde ikincil çerçeve için elde edilen geçiş mesafesi yaklaşık 3,20 m. olarak ölçülmüştür (*Plan 8*). Bu durumda kapının her iki çerçevesi arasında kalan alan doğuda ve batıda kapının geçiş mesafeleri olan 2,37 m. ve 3,20 m. ile kuzeyde 4,35 m., güneyde 3,85 m.lik asimetrik kapalı bir avlu oluşturmaktadır (*Plan 8*). Hellenistik Dönem’de, önceki dönemlerde çok daha yaygın biçimde kullanılmış olan açık avlu tipinin yerini çok daha karmaşık olan kapalı avlu tipine bıraktığı gözlemlenmektedir⁶⁶. Yük arabası trafiğini de karşılayabilmesi bakımından ana kapıların ortalama genişliği yaygın olarak 2,70 m. ile 3,50 m. arasında değişkenlik göstermekte ancak bu ortalama geçiş aralığı kentin nüfusuna ve ekonomik yapısının yoğunluğuna göre de şekillenebilmektedir⁶⁷. Kapının ilk geçiş çerçevesinin konumlandığı noktadaki yaklaşık 2,37 m.lik genişliğin, yukarıda da belirtildiği üzere arazi topografyası ve ilk planlanmış olması gereken dönemde akropolisteki yerleşim için alan tasarrufu yapabilmek amacıyla yaygın ortalamaya göre nispeten daha dar tutulmuş olduğunu düşünmek akla yatkındır. Ayrıca unutulmamalıdır ki kapı genişliğinin artması ile savunma zorluğu ve surda yarattığı savunma zaafı doğru orantılıdır.

⁶⁵ Söz konusu söve hakkında detaylı bilgi için bkz. “III. IV. Mimari” başlığı.

⁶⁶ Winter 1971, 228.

⁶⁷ Lawrence 1979, 303.

III. IV. MİMARİ

Kapının sahip olduğu mimari niteliklerin anlaşılabilmesi için öncelikle ele geçen mimari kontekstin detaylıca irdelenmesi gerekmektedir. Kompozit bir içeriğe sahip olan mimari buluntu grubu arasından kapı mimarisi ile ilgili olabilecek olan öğelerin oldukça az bir grubu oluşturmaktadır. Kazı çalışmalarında ele geçen 86 adet mimari öğenin oluşturduğu malzeme grubu altyapı, taşıyıcı unsur, üstyapı ve işlevi tanımlanamayan düzgün işlenmiş bloklar olarak dört grup altında incelenmiştir (*Resim 21 – 90*). Sınıflandırma sonrası 5 adet altyapıya ait blok, 6 adet taşıyıcı unsur, 49 adet üstyapı elemanı ve 25 adet işlevi ile ilgili kesin bir şey söylemenin mümkün olmadığı düzgün veya yarı işlenmiş blok taş olduğu ortaya çıkmıştır (*Çizim 1 – 87*). Üzerindeki yazıt nedeniyle araştırma kapsamına dahil edilen ancak Agora'nın güneybatısından ele geçmiş olan tam haldeki arşitrav parçasının başka bir yapı ile ilişkili olduğu saptanmıştır (*Çizim 12, Resim 91*).

Kazı çalışmaları sırasında açığa çıkarılan mimari elemanlar arasında ilk göze çarpan, ölçü ve stil bakımından farklı niteliklere sahip iki tipteki kemer taşı grubudur (*Resim 80 – 90*). İlk gruptan 21 adet taş açığa çıkarılmış (*Çizim 35 – 55*), ikinci gruptan ise 7 adet taş ele geçmiştir (*Çizim 56 – 62*).

Söz konusu kemer taşlarından “Tip 1” olarak isimlendirilen grupta taşlar arasında bir ölçü standardı gözetilmemiştir. Trapezoidal formdaki taşların genişliklerinin taşın konumlandırıldığı pozisyona göre alt kenarda 0,14-0,17 m., üst kenarda 0,19-0,21 m. arasında değişkenlik göstermektedir. Taşların derinlikleri ortalama 0,57-0,61 m. ve yüksekliklerinde 0,50-0,57 m. arasında değişmektedir. Kemerin statik olarak birleşimini ve sağlamlığını sağlayan kilit taşı iki parçadan oluşmakta ve yanyana geldiklerinde yüksek kabartma bir halka oluşturacak şekilde her iki taşın dışa bakan ön yüzü üzerinde bir motif bulunmaktadır (*Resim 88*). Taşların ön yüzünde trapezoidal ve alt yüzü üzerinde dikdörtgen formunda, murç ile oluşturulmuş dekoratif bir bezeme yer almaktadır. Bu bezeme alanını bir çerçeve oluştururcasına çevrelemiş düzgün tıraşlanmış bir alan bulunmaktadır (*Resim 85 – 86*). Katalog numarası 50 olan kemer taşının yan yüzeyi üzerinde 0,04x0,04 m. ve 0,04x0,05 m. ölçülerinde iki adet zıvana deliğinin yer alması taşın kemerin üzenği taşlarından biri olduğunu ve kemerin kuzey kenarında yer alması gerektiğini anlatması açısından önemlidir (*Çizim 50*). Kemer taşlarının bir araya

geldiklerinde elde edilen açıdan yola çıkarak hesaplama yapıldığında, yaklaşık olarak dışta 4,25 m., içte 3,20 m. ölçülerinde bir yay oluşturdukları anlaşılmıştır. Bu durumda kemerin bu haliyle kapının arazi ölçümlerinde kapı genişliğine dair elde edilen ölçülerle uyum gösterdiği saptanmıştır (*Plan 9*). Yayın uzunluğunun elde edilebilmesi için yapılan matematiksel hesaplamalarda Tip 1 grubundaki kemer taşlarının tamamlandığı halinde toplamda en az 30, en fazla 32 taştan oluşması gerekmektedir. Söz konusu sayı aralığı eksik taşların ölçülerinde değişkenlik olabileceği ihtimali göz önüne alınarak belirlenmiştir. Kemerin 4,25 m.lik genişliği göz önünde bulundurulduğunda Agora Meydanı'ndan gelindiğinde kentten çıkışın sağlandığı ilk noktada olduğu anlaşılmaktadır. Kemerin oluşturduğu çember çapının genişliği ile birlikte kontekst içinde söz konusu kemer için uygun bir kemer ayağı olabilecek blok bulunmayışı kemerin her iki üzengi noktasında kuzeyde sur duvarı ile güneyde kent duvarı içine geçtiğini düşündürmektedir. Kemerin bir düzlem üzerine oturan son taşları olan üzengi taşlarının kemeri dik kesen iki duvara bağlanacak şekilde planlanmasına örnek olarak Rhodos'ta yer alan kemerli bir taşıyıcı yapıya sahip köprü gösterilebilir (*Resim 91*)⁶⁸. Kazı çalışmaları sırasında karşılaşılan enkaz durumuna bakıldığında da bu tipteki kemer taşlarının yoğunlukla açığa çıktığı konumlar, kemerin yukarıda bahsi geçen noktaya konuşlanmış olması gerektiğini ifade eder şekildedir (*Resim 92, 93*). Söz konusu kemer taşları arazi eğimi de göz önünde bulundurulduğunda kapının ilk geçiş çerçevesi ile ikinci kemer arasında oluşan avlu içerisinde açığa çıkmıştır. Genel olarak da kapının enkazının yıkılış doğrusuna bakıldığında kapı dışına, eğimin alt kotlara doğru derinleştiği alana doğru yıkılmışlardır (*Resim 92 – 94*).

“Tip 2” olarak adlandırılan kemer taşları arasında, yine Tip 1’de de olduğu gibi bir ölçü standardı yoktur. 7 adet trapezoidal formdaki kemer taşının ele geçtiği grupta taşların genişlikleri taşın konumlandırıldığı pozisyona göre alt kenarda 0,18-0,32 m., üst kenarda 0,15-0,23 m. arasında değişmektedir. Taşların derinlikleri 0,55-0,57 m. arasında değişirken, yükseklikleri 0,51-0,55 m. arasındadır. Kilit taşı ele geçmemiş olan kemerler ortak bir dekoratif profile sahiptir (*Resim 81*). Kemerli kapılarda yaygın biçimde görülen söz konusu profil, kemerin geniş kenarı olan üst kısmında yer almakta ve kendi içinde

⁶⁸ Boyd 1978, 92, fig. 6.

hafif içbükey kavis yapan üç adet silmeden oluşmaktadır (*Resim 80*). Ele geçen yedi adet kemer taşının oluşturduğu açıdan yola çıkararak kemerin yaklaşık olarak dışta 3.39 m., içte ise 2.37 m.lik iki merkezli bir yay oluşturduğu anlaşılmıştır (*Plan 10*). Taşların tahmini sıralamalarında, katalog numarası 60, envanter numarası K-26 olan kemer taşının yan yüzeyi üzerinde 0,04x0,04 m. ölçülerinde iki adet zıvana deliğinin yer alması, kemerin sol kenarında bir impost veya kemer ayağı üzerine oturması gerektiğini göstermiştir. Yayın uzunluğunun elde edilebilmesi için yapılan matematiksel hesaplamalarda bu gruptaki kemer taşlarının bir kemer oluşturacak şekilde tamamlanması durumunda toplamda en az 17, en fazla 19 taşa ihtiyaç duyulacağı ortaya çıkmıştır. Söz konusu sayı aralığı eksik taşların ölçülerinde değişkenlik olabileceği ihtimali göz önüne alınarak belirlenmiştir. Kemerin dış genişliği ile arazide yapılan ölçümler karşılaştırıldığında, kemerin sur ile kent duvarının içeri doğru daralan bir noktasında veya hemen ilk girişte yer alması gerektiği görülmektedir.

Kemerin 1,88x0,56 m. ölçülerinde in situ eşik taşının yer aldığı noktada yer alması durumunda, eşik üzerinde in situ konumda açığa çıkan 0,30x0,51x1,33 m. ölçülerindeki mermer bloğun kemerin bir ayağını oluşturuyor olması gerekmektedir (*Resim 63, 95*). Katalog numarası 7 olan bloğun üzerinde 0,16x0,19 m. ölçülerinde ve kazıma tekniğiyle yapılmış, bir eli havaya kalkmış şekilde kabaca ve özensizce betimlenen bir erkek tasviri yer almaktadır (*Resim 96*). Bloğun üzengi taşı ile birleşeceği yüzeyi üzerinde 0,03x0,03 m. ölçülerinde iki adet zıvana deliği bulunmaktadır. Ancak bloğun üzerine gelecek olan kemer taşlarının yüksekliğinin bloğun genişlik ölçüsünü aşacağı anlaşılmaktadır. Bu nedenle kemer ayağı, kemeri statik olarak dengelemekte yetersiz kalmaktadır. Dolayısıyla kemer ayağı ve üzengi taşı arasına kemer ağırlığını ayağa dağıtıp dengeyi sağlamak için bir impost gelmesi zorunlu hale gelmektedir (*Resim 97*). Kemer ile ilgili elde edilen bir diğer bilgi ise kapının her iki yanını kuşatarak uzanan surun izin verdiği kapı genişliği ile kemerin tamamlandığında oluşturduğu genişliğin yarattığı ilişkidir. Kemerin olası genişlik ölçüleri ve güney ayağının in situ olması sebebiyle bir blok üzerinde yükselmesi durumunda kuzey ayağının surun içinde yer alması ve duvar örgüsü ile organik bir bağlantısı olması gerekmektedir. Kemer genişliğinin 3,39 m. olması durumunda 0,51 m.lik bir kısmının surun içine giriyor olması gerekmektedir. Ayrıca oluşan bu tablo Yunan mimarisindeki simetri algısı ve hassasiyetine ters bir görüntüyü de

ortaya çıkarmaktadır. Simetriyi sağlamak adına olasılıkla mermer bloğun olduğu kısımda bağlı olduğu sur duvarı ile kapı arasında örgüsel bir kompozisyon oluşturulmuş olabilir.

4,25 m. ve 3.39 m. ölçülerindeki her iki kemerin genişlikleri bakımından sur, iç duvar ve döşeme kombinasyonu üzerinde konumlanabileceği noktaların kentin plan çizimi üzerinde saptanmıştır. Böylece iki kemer arasında oluşan avlunun ölçüleri açıklık kazanmıştır. Avlu, tam bir dikdörtgenden ziyade kuzeyden güneye ve batıdan doğuya doğru daralan bir form çizen görüntüsü ile asimetrik bir yamuk formu oluşturmaktadır. Avlunun ölçüleri yaklaşık olarak doğu-batı aksında 3,20 m. ile 2,37 m., kuzey-güney aksında ise 4,35 m. ile 3,85 m.dir (*Plan 8*). Avlu kuzey kenarında kentin bindirme yapan sur duvarı ile sınırlandırılmaktadır. Güney kenarındaki sınırını oluşturan duvarın önünde bir eklenti gibi duran ve yaklaşık 0,65 m. yüksekliğe sahip olan bir duvar örgüsü daha yer almaktadır (*Resim 14, Plan 4*). Avlu içinde oluşturulmuş bir seki olasılığı için nispeten dar gibi gözükken söz konusu duvarın kabaca önünde yer aldığı duvar veya arkasında örüntülediği blok için olasılıkla geç tarihli bir payanda işlevine sahip olması daha muhtemel gözükmektedir.

Kuzey Kapısı mimari buluntuları içinde yer alan kemer taşları ve olası kemer ayağı işlevindeki bloğun dışında, her iki kemerin üstyapısını kesin olarak oluşturabilecek başka herhangi bir parçaya rastlanmamıştır. Kapı ile ilişkilendirilen söz konusu kemer taşları Tip 1’de sırasıyla Kat. No. 44, 51, 53, 54, 37, 48, 47, 41, 38, 46, 55, 39, 49, 40, 43, 35, 45, 36, 42, 52, 50 olarak yanyana yerleşmekte, Tip 2’de ise kilit taşının eksikliği de göz önünde bulundurularak Kat. No. 60, 62, 61, 57, 59, 56, 58 şeklinde konumlanmaktadır. Kontekst içinde yer alan arşitrav, friz, korniş vb. gibi üstyapı elemanlarının farklı yapılara ait olmaları gerektiği ve olasılıkla akmiş toprakla veya kentin terkedilmesinin ardından insanlar tarafından bilinçli olarak taşınmış olduğu anlaşılmıştır. Ancak kapının konuşlandığı noktada açığa çıkmaları sebebiyle tez kapsamına dahil edilmişlerdir. Yalnızca kemer taşları, kemer ayağı ve olasılıkla birer imposttan oluşan kapının bu haliyle cephe görünüşünde oldukça sade bir kompozisyona sahip olduğunu söylemek çok da yanlış olmayacaktır. Bu sade kompozisyona Ferentinum’daki Maggiore Kapısı⁶⁹ örneğinde de görülebileceği gibi hem Cumhuriyet

⁶⁹ Boethius 1978, 179; Gros 1996, 31 – 32.

Dönemi Roma'sında hem de Mylasa'daki Baltalı Kapı⁷⁰ örneğindeki gibi Batı Anadolu'nun farklı noktalarındaki kent kapılarında rastlamak mümkündür. Roma'daki görkemli dekorasyon geleneğinin aksine, Hellenistik Dönem mimarları ve mimari geleneği devam ettiren ardılları olasılıkla kent kapılarını alabilecekleri hasarı göz önünde bulundurarak sade kompozisyonlarla tasarlamışlardır⁷¹. Ayrıca Roma'daki mimari gelenek ve değişikliklerin Küçük Asya'ya gelip gelişip yerleşmesinin Roma'daki ilk uygulamasından yıllar sonra görülebildiğini unutmamak gerekmektedir.

III. V. DEĞERLENDİRME

Kuzey Kapısı'nın ilişkili olduğu duvarlar, in situ eşik taşı ve kemer ayağı göz önünde bulundurularak kapının ilk geçiş noktası saptanmıştır. Bu verilere ek olarak kazı çalışmaları sırasındaki enkaz durumu ve mimari kontekstin incelenmesi sonrası elde edilen veriler plan bakımından kapının bindirmeli ve frontal bir kapı olduğunu ortaya koymuştur (*Resim 98 – 102*). Bindirmeli kapı tipinin bilinen en erken örnekleri Larisa-Buruncuk ile Halai kentlerinin akropolislerinde görülen ve Arkaik Dönem'e tarihlenen kent kapılarıdır (*Resim 103, 104*)⁷². Hem bir yamaç üzerinde yer almaları, hem kente bağlanan antik yolun bir eğimle ve dönüşlerle kapıya bağlanması hem de yan savunma duvarının düşmanın sağında kalacak şekilde planlanması bakımından Kuzey Kapısı'nın Larisa'daki kent kapısı ile benzer bir planlamaya sahip olduğunu söylemek mümkündür (*Plan 7*). Bir diğer yakın yerleşim merkezi olan Pergamon'da, ele geçen seramikler ve Arkaik duvar ile bağlantılı temel çukurlarından yola çıkarak MÖ 5. yüzyıla tarihlenen kuleli ve bindirmeli bir kapı yer almaktadır (*Resim 105*)⁷³. Kuzey Kapısı, bindirmeli kapı planının çok bilindik iki örneği olan Mantineaia Şehir kapısı ve Stymphalos Şehir Kapısı ile de plan açısından benzerlik taşımaktadır (*Resim 106, 107*)⁷⁴. MÖ 4. yüzyıla tarihlenen söz konusu Peloponnesos kent kapıları aynı zamanda avlulu kapılar için de örnek teşkil etmektedirler.

Bindirmeli kapılarda sıklıkla karşılaşılan avlu oluşumu, kapının iç veya dış kısmında tezahür edebileceği gibi, kabaca sur duvarlarının birbirini geçercesine

⁷⁰ Kızııl 2009, 255 – 259.

⁷¹ Winter 2006, 35.

⁷² Winter 1971, 216.

⁷³ Radt 2001, 45.

⁷⁴ Akarca 1998, 152, Res. 97 – 98; Lawrence 1979, 333 – 334, Fig. 74 – 75.

uzatılması ve bir koridor oluşturularak bu koridorun yan duvarlarla bölünmesi ile meydana getirilmektedir⁷⁵. Avlulu kapıların birincil amacı, bir saldırı durumunda düşmanı sınırlandırılmış dar bir alana sıkıştırmak ve seyirdim yerleri ile kulelerden saldırarak tehlikeyi bertaraf etmektir⁷⁶. Atina’da yer alan ve Themistokles Dönemi’nde inşa edilen Thriasian Kapısı veya diğer adı ile Dipylon Kapısı, Yunan coğrafyası için avlulu kapıların öncülü olarak kabul edilebilir (*Resim 108*)⁷⁷. MÖ 4. yüzyılın başları ile birlikte kapılarda avlulu planlama yaygınlaşmıştır⁷⁸.

Mimari buluntular sonucunda en azından son kullanım evresinde iki kemerden oluştuğu söylenebilen kapının her iki kemeri için de “doğru kemer” tanımı yapmak mümkündür⁷⁹. Kuzey Kapısı planlamasında da avlu kapının arkasında ve iki kemer arasında yer almaktadır. Avlulu kapılara Anadolu çerçevesi içinden verilebilecek iyi korunmuş örneklerden bir tanesi Side’deki, Hellenistik Dönem’e tarihlenen Doğu Şehir Kapısı’dır (*Resim 109*). Kapının arkasında 18,5x17 m. ölçülerinde düzenli bir dikdörtgen oluşturmayan asimetrik bir avlu yer almakta ve konglomera kesme taşlardan oluşturulan duvarlarla çevrelenmektedir⁸⁰. Pamphylia’dan sonra, Aigai’ın yakın coğrafyasındaki Mysia’dan da, Pergamon’daki Eumenes Kapısı örnek verilebilir (*Resim 110*). MÖ 2. yüzyılda, Eumenes II zamanında genişleyen surlar üzerine konuşlanmakta olan kapı güneye açılmaktadır. Eumenes Kapısı kentin ana kapısı niteliğini kazanmış olmakla birlikte dikdörtgen bir avluya ve kuleler ile geçitlerin girintili çıkıntılı planlamaları sayesinde hareketli bir dış cepheye sahiptir⁸¹. Ferentinum’daki Maggiore Kapısı yani La Porta Maggiore veya diğer anıldığı ismi ile “di Casamari”, çift kemerli avlulu kapılar açısından MÖ 70’lerden günümüze korunmuş şekilde gelen oldukça iyi bir örnektir (*Resim 111*)⁸². Yaklaşık MÖ 80 – 70 yıllarına tarihlenen iki kemerli kapının, iki kemeri arasında 6,95x6,60 m. ölçülerinde dikdörtgen bir avlu bulunmakla birlikte üstyapısı

⁷⁵ Akarca 1998, 155.

⁷⁶ Mansel 1964, 233.

⁷⁷ Winter 1971, 214.

⁷⁸ Winter 1971, 217.

⁷⁹ Eğrilik merkezine simetrik şekilde yerleştirilen kama biçimli bloklar veya kemer taşlarından oluşan kemer tipi “doğru kemer” olarak sınıflandırılmaktadır. Detaylı bilgi için Bkz. Boyd 1978, 90.

⁸⁰ Mansel 1968, 130 – 131; McNicoll 1997, 147.

⁸¹ Akarca 1998, 157; Mansel 1968, 136; Radt 2001, 47.

⁸² Boethius 1978, 179, Fig. 169.

tonozla oluşturulmuştur⁸³. Kesme taşlardan oluşan kapı, üzerine katapult yerleştirilebilecek şekilde her iki yanından duvarlara bağlanmıştır⁸⁴. Bu bağlamda MÖ 2.-1. yüzyılda İtalya'da yaşanan iç savaşlarda kemerli platformların katapult gibi ağır savaş makinelerini yerleştirmek için platform olarak kullanıldığı bilinmektedir⁸⁵. Yunan dünyasında ise kemer ve tonozun Hellenistik Dönem'de askeri bir rol üstlenmeye başladığı görülmektedir⁸⁶. Bu durum, Polybius ve Diodorus Siculus gibi antik yazarların Hellen dünyasındaki kuşatmalarla ilgili verdikleri anekdotlar doğrultusunda katapult gibi savaş teçhizatlarının Hellen tarih sahnesine MÖ 4.-3. yüzyılda girmeye başladığının anlaşılması ile de anlam kazanmaktadır⁸⁷. Maliyeti azaltmak, savunma hattında iletişim yollarını daha yararlı hale getirmek, piyade saldırılarında daha az insan ve daha çok makine ile savunma yapma ihtiyacını karşılamak, merdivenle çıkarak yapılan işgal saldırılarını önleyebilmek ve insan gücünü olabildiğince muhafaza edebilmek için MÖ geç 3.-2. yüzyılda askeri mimarlar iki kemer arasındaki tonozlu veya hatıllı üstyapı ile oluşan bölmeleri yoğunlukla kullanmaya başlamış gibi gözükmemektedir⁸⁸. Kulesiz olarak planlanmış Kuzey Kapısı ekseninde, Pax Romana sonrası kent için herhangi bir tehdit veya tehlike yokmuş gibi düşünmek oldukça makuldür. Ancak yalnızca surun yaptığı bindirme ile kapının gizlendiği ve savunmasının ancak seyirdim yerleri veya Demirkapı ile arasında kalan burç üzerinden yapılabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu durumda yaratılan söz konusu bölmenin bir amacının da savunma ihtiyacından kaynaklanmış olabileceğini tamamen gözden çıkarmamak yerinde olacaktır.

MÖ 6. yüzyılın 2. yarısı gibi erken bir dönemden itibaren görülmeye başlanan savunma kuleleri veya bastionlar⁸⁹ Kuzey Kapısı planlamasında da diğer pek çok örnekte olduğu gibi tercih edilmemiştir. Bu durumu kapının bindirmeli planı, geçiş mesafesinin çok geniş olmaması ve arazi eğimi sebebiyle erişimin kolay olmaması ile açıklamak makuldür. Söz konusu her iki niteliği de barındıran Kuzey Kapısı'nın kulesiz planlanmış olması bu bakımdan anlamlıdır. Kulesiz olarak planlanmış kapılara kentin yakın

⁸³ Gros 1996, 31 – 32.

⁸⁴ Boethius 1978, 179.

⁸⁵ Boethius 1978, 120.

⁸⁶ Boyd 1978, 98.

⁸⁷ McNicoll 1978, 406 – 409.

⁸⁸ McNicoll 1978, 417.

⁸⁹ Winter 1971, 222.

çevresinde, Kyme’de de rastlanmaktadır. Kentin Hellenistik surları üzerinde açığa çıkartılan “Deniz Kapısı” ve “Pervazlı Kapı” olarak isimlendirilen kent kapılarının kulesiz planlanarak inşa edildikleri anlaşılmaktadır (*Resim 112, 113*)⁹⁰. Geçiş genişliği 3,5 m. olarak ölçülen Deniz Kapısı geç dönem yapıları altında kaldığından dolayı pek görünmemekte, doğu-batı akslı bir geçiş sağlayan Pervazlı Kapı ise 6,50x10 m. ölçülerinde bir avluya sahip olması sebebi ile “Avlulu Kapı” tipinde nitelendirilmektedir⁹¹. Assos’un doğu surlarındaki 7 No.lu Kapı ile batı surlarındaki 2 No.lu Kapı da kulesiz olarak planlanmış yakın coğrafyadaki kent kapılarına örnek verilebilir⁹².

Kapının üstyapısının veya diğer bir deyişle üzerinin kapatılmasına yardımcı olan çatının nasıl bir yapıya sahip olduğunu kesin şekilde anlamamıza yarayan sağlıklı bir mimari buluntuya rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu durumda eldeki veriler doğrultusunda çeşitli seçenekler üzerine yoğunlaşmıştır. Doğruya yakın öneriyi bulmak adına kemerlerin yükseklik farkları ile yürüme düzlemindeki kot farkı ilişkisi, organik olarak bağlı oldukları duvarlar ve mimari kontekst bir arada değerlendirilmiştir.

Yunan mimarisinde MÖ geç 4. yüzyıldan itibaren oldukça yaygınlaşan beşik tonoz özellikle arka arkaya konumlanan iki kemer göz önünde bulundurulduğunda ilk akla gelen üstyapı tipini oluşturmaktadır⁹³. Ancak Kuzey Kapısı kazı çalışmaları sırasında yukarıda bahsi geçen iki tipteki kemer dışında bir beşik tonoz oluşturabilecek trapezoidal veya kama biçimli blok örnekleri ele geçmemiştir. Dolayısıyla bu ihtimal ortadan kalkmıştır. Bir diğer tonoz örneği dökme duvar malzemesi ile yoğun harç karışımından oluşan bir tonoz tipidir. Söz konusu tonoz tipine Pergamon’da MS 2. yüzyıla tarihlenen Gurnellia Alanı veya günümüzdeki adıyla Büyük Alan’ın altyapısını örten tonoz ile yine aynı döneme tarihlenen Via Tecta isimindeki gezi yolunu örten tonoz yapısında rastlanmaktadır⁹⁴. Ancak Kuzey Kapısı Sektörü’nde gerçekleştirilen kazı çalışmaları sırasında hiç harç kalıntısı veya bahsi geçen tipteki tonozla ait olabilecek kalıntı ele geçmemiştir. Bu nedenle kapının üstyapısı ile ilgili bu olasılık da ortadan kalkmıştır.

⁹⁰ La Marca 2013, 303.

⁹¹ La Marca 2013, 303.

⁹² Akarca 1998, 152.

⁹³ Boyd 1978, 83.

⁹⁴ Radt 2002, 155, Res. 103, 225.

Dura-Europos'taki ana kapılardan Palmyrene Kapısı'nın koridorlu planı, geçiş alanına giren düşmanı yayılım atış altında tutarak yok etmek üzerine kurgulanmıştır (*Resim 114*)⁹⁵. Paestum'un Batı Kapısı üzerinden gerçekleştirilen bir tartışmada da aynı burada olduğu gibi iki geçiş arasının üzerinin örtülü olamayacağı üzerine yoğunlaşmıştır⁹⁶. Bu noktada kapının planlanmasında iki kemer arasındaki alanın savunma amacı ile yapılması ihtimali göz önünde tutulduysa söz konusu alanın üstünün bilinçli şekilde açık bırakılmış olabileceği de ihtimaller dahilindedir. Her ne kadar kapı ve duvarlar arasında kalan alanın üzerini örten bir üstyapı olmadan yapılmış olduğu algısı oluşsa da savunmacıların karşılıklı iki duvar arasında hızlı hareket etmesini sağlayacak şekilde bir üstyapı örtüsü olması da olasılıklar dahilindedir. Palaerus'taki oldukça iyi korunmuş durumdaki ana kapıda görülen hatıl boşlukları, ahşap bir tavanı işaret etmesi bakımından oldukça iyi bir örnektir⁹⁷. Bu durumda iki kemer arasında kalan alanın ahşap hatıllar yardımı ile kapatılmış olması makul bir öneri olarak değerlendirilebilir. Bu noktada kapı konteksti içerisinde oldukça yoğun şekilde karşılaşılacak ve genişlik ile derinlikleri değişiklik gösterse yükseklikleri birbirine oldukça yakın olan plaka taşların iki kemer arasını örtmek için kullanılıp kullanılmadığı akla gelen bir diğer olasılıktır. Kapının kazı çalışmaları sırasında açığa çıkan enkaz görüntüsü de avluyu örten bir hatıl veya taş örgünün varlığını işaret eder gibi gözükmektedir (*Resim 115*). Ancak kemerlerin arasındaki avlunun 4,35x3,85 m.lik uzunluğu, üst örtüsünde plaka taş kullanılması durumunda harç veya bağlayıcı bir unsur kullanılmasını statik olarak zorunlu kılmaktadır. Hem söz konusu plaka taşlar üzerinde birbiri ile uyum gösteren kenet deliklerinin olmayışı hem de kazı esnasında harç yoğunluğu görülmemesi bu teoriyi de kendi içinde çürütüyor gibi gözükmektedir.

Kapıyı tarihlemeye öncelikli yardımcı öğeler kemer taşları olmuştur. Kapının ilk geçiş noktasındaki kemer taşları olan Tip 2 kemer taşlarının Pergamon Yukarı Gymnasion'da yer alan Batı Odası'ndaki kemerli nişin kemer taşları ile benzerlik taşıdığı anlaşılmıştır (*Resim 116*). MÖ 2. yüzyıla tarihlenen Yukarı Gymnasion⁹⁸, II. Eumenes Dönemi inşa faaliyetleri kapsamında yapılmış olmakla birlikte Pergamon'da görülen bu

⁹⁵ Winter 1971, 230, fig. 240.

⁹⁶ Winter 1971, 266.

⁹⁷ Lawrence 1979, 246.

⁹⁸ Radt 2002, 127, Res. 73.

kemer taşlarındaki mimari stilin Aigai'da bir yansımasını görmek pek de şaşırtıcı bir durum değildir. Ayrıca Aigai'nin Hellenistik surları üzerinde yer alan ve iki yuvarlak planlı isodomik örgülü kule ile korunan güneydeki kapının yer aldığı konumda, yüzeyden görülen kemer taşlarının Tip 2 ile aynı niteliklere sahip olması da taşların tarihlenmesi açısından önemli bir veriyi oluşturmaktadır (*Resim 7, 8*). Hellenistik Dönem'de genişleyen sur hattı üzerinde yer alması dolayısı ile güneydeki kapıyı Hellenistik Dönem'e tarihlemek dışında daha spesifik bir tarih vermek pek sağlıklı olmasa da yüksek bir ihtimalle MÖ 2. yüzyıl önerisinde bulunmak mümkündür.

Kuzey Kapısı'nın diğer geçiş çerçevesini oluşturan Tip 1 kemer taşları ise yine Pergamon'daki Viran Kapı'da kullanılmış kemer taşları ile oldukça yakın bir benzerlik içindedir (*Resim 117*)⁹⁹. Dökme duvar malzemesinden oluşan beşik sırtı tonozlarla örtülü bir gezi yolu olan Via Tecta'nın bir ucunda, Aşağı Kent Roma Tiyatrosu'nun güneyinde yer alan Viran Kapı da bağlı olduğu gezi yolu gibi MS 2. yüzyıla tarihleniyor olmalıdır¹⁰⁰. Viran Kapı'da kullanılan kemer taşları, Tip 1 kemer taşlarının bosajlı versiyonu gibi görünmelerinin yanı sıra her iki taş yüzeyinde murç kullanımı aynı stilde uygulanmış gibi gözükmektedir. Bu noktada Viran Kapı'da kullanılan kemer taşları ile Tip 1 kemer taşları arasındaki en önemli ayrımı Viran Kapı'daki taşlarda görülen bosaj oluşturmaktadır. Tip 1 kemer taşlarındaki taş yüzeyinde hafif bir derinlik içinde oluşturulan bezeme Viran Kapı'dan erken bir tarihe sahip olmalıdır. Aynı stilistik özellik Aigai Agorası'ndaki dükkanların sövelerinde ve pencere pervazlarında görülmektedir (*Resim 118, 119*). Buradan hareketle söz konusu kemer taşlarını, Agora'nın tarihlendirildiği¹⁰¹ MÖ 2. yüzyıla tarihlemek mümkündür. Bir diğer önemli benzerlik ise Viran Kapı'nın üzengi taşlarından birinin görünür biçimde duvar örgüsünde impost görevi görmüş bir duvar taşına oturması, diğer üzengi taşının ise kemeri dik kesen duvar içinde kayboluyor oluşudur. Bu biçimdeki bir görüntü, Kuzey Kapısı'nın ilk geçiş noktasında, Tip 2 kemer taşlarından oluşan kemerin üzengi taşlarının aynı Viran Kapı'da olduğu gibi yerleştirilmeleri ile elde edilmektedir.

⁹⁹ Radt 2002, 226, Res. 174.

¹⁰⁰ Radt 2002, 225.

¹⁰¹ Kan 2012, 75.

Kuzey Kapısı ile ilgili cevaplanması gereken bir diğer önemli soru kapının kapatıldığında nasıl bir görüntüye sahip olduğu ile kapatılmasını sağlayan araç veya tekniğin ne olduğudur. Bu konudaki en büyük sorun kapı kanadının veya kanadı içerden kilitleyecek hatılın yerleştirileceği duvarlardan güneydeki duvarın yeterli kotta korunmamış oluşu ile kuzeydeki duvarın yürüme düzleminde korunmuş olmasıdır. Kemerin bir ayağını oluşturan mermer blok üzerinde bir kanatın bağlantısının yapılabilmesi için gerekli olan menteşe yuvasına rastlanmamıştır. Eldeki veriler eşik taşının içe yani avluya doğru eğiğin bir kademe aşağısında kalacak şekilde düz bir silme oluşturan kısmı ve bu kısımdaki ahşap kanat mekanizması için oluşturulan yuvalardır (*Resim 5, 120, 121*). Söz konusu kısma bakarak kapının kapatılmasında nasıl bir uygulamanın gerçekleştirilmiş olduğu hakkında bir öneride bulunmak mümkündür. Eşik taşının bu profili doğrultusunda kesin olarak bilinen, eğer kapı kanat veya kanatlar ile kapatılmışsa bu kanat hareketinin içe doğru gerçekleşmiş olması gerektiğidir ki kent kapılarının ahşap kanatlarının yaygın biçimde kent içine doğru açıldıkları bilinmektedir¹⁰². Kapı kanat veya kanatlarının bir mil yuvası üzerinde hareket sağladığı kanat tipi erken dönemlerden geç dönemlere kadar aralıksız olarak en yaygın karşılaşılan kapatma biçimidir¹⁰³. Bu durumda ilk akla gelen kentlerin ana kapılarında yaygın biçimde kullanıldığı bilinen çift kanatlı kapatma perdesidir. Ancak eşik taşı üzerinde iki kanata işaret edecek biçimde orta noktada veya ona yakın bir kilit yuvasının olmayışı çift kanat olasılığını zayıflatmaktadır. Bu noktada çift kanat ile gerçekleştirilen bir kapatma perdesi kullanıldıysa bile kanatların kilitlemeleri için arkalarına kanattan yere verev biçimde yerleştirilecek hatıllar gerekmektedir. Keza kapının çift kanatla kapatılmasında, kanatların arkasına diğer bir kilitleme yöntemi olarak getirilen yatay hatıl için her iki yandaki duvarda olması gereken hatıl yuvaları hakkında da herhangi bir veri bulunmamaktadır. Eşik taşının mermer bloğun olduğu kısmında, taşın kanatın oturabileceği alt kotta kalan kenar düzleminin köşesinde kilit yuvası olarak düşünülebilecek dairesel bir yuva yer almaktadır (*Resim 120*). Bu durumda tek kanat önerisi akla yatkın gibi gözükmektedir. Kilit yuvasının bulunduğu taraf temel alınarak düşünüldüğünde, kanatın menteşe bağlantısının gerçekleştirileceği noktanın surun iç

¹⁰² Winter 1971, 258.

¹⁰³ Lawrence 1979, 249.

yüzeyi olması gerekmektedir. Antik dönemde taş sövelerin kapı kanadının ekleneceği yüzlerine ahşap pervazlar monte edilmesi sıklıkla görülen bir uygulamadır¹⁰⁴. Bu durumda duvarın iç yüzeyinde kemer ayağının karşılık bulacağı bir ahşap pervazın duvara bağlanması ve kanatın da söz konusu ahşap pervaza menteşelenmesi ile tek kanatlı bir kapı perdesi elde etmek mümkün gözükmemektedir. Ancak gerek duvarların korunmamış olması gerekse ahşap veya metal bir aksamın kazılar sırasında ele geçmemiş olması bu önerinin bilimsel veriler ile desteklenmesini oldukça güç kılmaktadır. Bu konudaki en önemli veri kapının kazı çalışmaları sırasında nispeten daha iyi korunmuş olan eşik taşının fotoğraflarında, kuzey ucu üzerinde görülen mil yuvasıdır (*Resim 121*).

IV. RESTİTÜSYON

Kapı ile ilgili mimari belgeleme ve literatür araştırmasının tamamlanmasının ardından restitüsyon önerisi için gerekli olan veriler bir araya getirilerek kapının son kullanım evresindeki görünümüne ulaşılmaya çalışılmıştır. Kapı ile ilgili arazideki araştırma çalışmaları sırasında, kapının kazı çalışmalarında açığa çıkan mimari elemanların el çizimleri 1/10 ölçekte, duvarların cephe çizimleri ise Total Station yardımı ile boyutlarına göre 1/20 veya 1/50 ölçekte çizilmiştir. El çizimlerinin tamamlanmasının ardından çizimler taranmış ve “AutoCad” isimli bilgisayar programında dijitalize edilmiştir. Dijitalizasyonun tamamlanmasının ardından hazırlanan “AutoCad” çizimleri, üç boyutlu modelleme programı olan “ArchiCad”e aktarılmış ve aktarılan duvarlar, kemerler ve döşeme taşları ayrı ayrı modellenmiştir. Sonrasında tek bir dosyada toplanan tüm modellemeler halihazır planına uygun şekilde yerleştirilmiştir. Bu sayede üç boyutlu şekilde ayağa kaldırılan kapı modelinin daha ayrıntılı biçimde görselinin alınabilmesi için “Artlantis” adındaki canlandırma programına aktarımı gerçekleştirilmiştir. Modeldeki her bir objenin yani duvarın, kemerin ve döşeme taşının özgün haline en yakın dokusu belirlenmiş, en uygun açılardan ortam ışığı düzenlenerek yapının son kullanım evresindeki haline uyarlanmaya çalışılmıştır (*3D 1 – 5*).

¹⁰⁴ Lawrence 1979, 249.

V. SONUÇ

Üçgen biçimindeki akropolisi çevreleyen Arkaik sur üzerinde yer alan kapı, surun bindirme yapması ile oluşan aralığa konuşlanmakta ve bu durumu ile bindirmeli kapı özelliği kazanmaktadır. Arkaik surun kulesiz yapılması durumuna uygun şekilde kapı da kendisine koruma sağlayacak herhangi bir kule veya bastiona sahip değildir. Kapının planlamasına Arkaik Dönem'den itibaren örnekleri görülmeye başlanan bastion veya savunma kuleleri dahil edilmemiştir. Bu durumun temel sebebi genişliğinin ve bindirmeli planının ikincil bir savunma desteğine ihtiyaç bırakmamış olması olmalıdır. Bu noktada akropolisin diğer yamaçlarında da arkaik savunma hattını desteklemek için kule veya bastionların kullanılmamış olmasında kentin bir tepe yerleşim modelini uygulamış olmasının da mutlaka payı olduğunu düşünmek gerekir.

Kapıda gerçekleştirilen kazı çalışmaları sırasında açığa çıkan mimari kontekstin incelenmesi sonucunda kapının dışa bakan kısmında 3,39 – 2,37 m., içe bakan kısmında ise 4,25 – 3,20 m. ölçülerinde iki kemerli ve bu iki kemer arasında ise kuzeyde 4,35 m., güneyde 3,85 m. ölçülerinde avlulu bir plana sahip olduğu anlaşılmıştır.

Antik yolu takiben akropolise girişte ilk geçilen noktada yer alan kemerde kemer taşları güneyde 0,30x0,51x1,33 m. ölçülerindeki mermer bir blok üzerine yerleşirken kuzeyde 0,51 m.lik bir kısmı bindirme yapan sur duvarına oturtularak duvar örgüsü içinde kaybolmaktadır. Kemerin yayını ve dolayısıyla geçiş mesafesini bulabilmek adına yapılan nümerik ve statik hesaplamalarında her bir kemer taşının genişlik ve yükseklikleri kullanılmış olup söz konusu kemer için en sağlam statik değerler kemerde bir simetri yaratılması ile elde edilebileceği anlaşılmıştır. Bu doğrultuda kemer, kilit taşında 0,55 m.lik bir genişlik ile başlayıp üzengi taşlarında 0,51 m. ölçüsüne doğru daralan ve iki farklı merkeze sahip olan dairesel bir yapı çizmektedir. Yine yapılan hesaplamalarda 7 tane kemer taşının ele geçtiği kemerin tamamlanması durumunda en az 17, en fazla 19 kemer taşından oluşması gerektiği açığa çıkmıştır.

Avlunun diğer ucunda yer alan ikinci kemerin her iki üzengi taşı da kemeri dik şekilde kesen duvarlar içine yerleşmektedir. Bir önceki paragrafta açıklandığı üzere kemerin yayını bulabilmek adına aynı işlemler söz konusu kemer taşları için de gerçekleştirilmiş olup hesaplamalar sonucunda kemerin tam bir daire çizdiği

anlaşılmıştır. 21 tanesi ele geçmiş olan kemer taşlarının bir kemer oluşturacak şekilde tamamlanmaları durumunda en az 29, en fazla 31 taşa ihtiyaç duyulacağı saptanmıştır.

Kemerlerin konumlarının, ölçülerinin ve arada oluşan avlunun ölçüsünün hesaplanması ile birlikte bu avlunun üst örtüsü üzerine ihtimaller su yüzüne çıkmıştır. Kazı çalışmaları sırasında çekilen enkaz fotoğraflarında görülen ve bir hatıl yuvasına benzeyen bir profile sahip olan blok taşlar ile avlunun asimetric ve hafif kavisli planı gibi veriler ile benzer durumlardaki kent kapıları göz önünde bulundurularak avlu çatısının ahşap hatıllar yardımıyla kapatılmış olabileceğini öne sürmek mümkündür. Öte yandan savunma amaçlı olarak iki kemer arasının boş bırakılmış olabileceğini de göz ardı etmemek gerekmektedir.

Kapının kapatılma biçimi ile ilgili eldeki veriler tek bir ahşap kanatla kapatma işleminin sağlanmış olduğu düşündürmektedir. Kapının ilk geçiş noktasındaki kemer ayağında menteşe yuvası veya ahşap bir pervaz için bağlantı deliği bulunmamaktadır. Eşik taşının, kemer ayağının konumlandığı iç tarafında, kilit yuvası olarak nitelendirilen bir deliğe sahip olması tek kanatlı bir kapatma perdesini mantıklı kılmaktadır. Bu öneriyi destekleyen bir diğer veri de bindirme yapan kuzey duvarı önünde, eşik taşında oluşturulan ve kanat hareketini sağlayacak olan mil yuvasıdır. Ancak bu noktada kanadın menteşe bağlantısının yapılacağı bindirme duvarının yürüme düzlemi kotunda korunmuş olması ve kanatlı kapılarda, kanadın veya kanatların arkasına ikincil bir kilit mekanizması olarak getirilen hatılın yerleşeceği yuvaların olması gereken duvarların korunmamış olması gibi veri eksikliği yaratan durumların mevcut olduğu gerçeği de göz ardı edilmemelidir. Ayrıca kapı genişliği göz önünde bulundurulduğunda tek bir ahşap kanatın söz konusu kapatma işlevi için fazlasıyla masif kalacağı oldukça önemli bir detaydır. Dolayısıyla kapının tek bir kanatla kapatılmış olması bir ihtimalden öteye gidememektedir. Aynı şekilde çift kanatlı bir kapatma perdesinin uygulanması durumunda kilit yuvası olarak yorumlanan deliğin mil yuvasına yerleşecek kanada göre nispeten daha dar bir kanat olabileceğini düşünmek mümkündür. Bu noktada herhangi bir kilit yuvasının olmayışı sebebiyle çift kanadın kilitlenmesi, kanatların arkasına gelecek ve yürüme düzlemine verev şekilde yerleştirilecek hatıllarla sağlanıyor olmalıdır. Her iki koşulda da veri eksikliği nedeniyle kapının ilk kemerinin kapatma perdesi ile ilgili çok sağlıklı bir sonuca ulaşmak mümkün gözükmemektedir. Kapının ikinci kemerinin ise

herhangi bir kapatma işlemine tabii tutulduğuna dair ne eşik taşında ne de bağlı olduğu duvarlarda herhangi bir veriye rastlanmamıştır.

Kapının plan özellikleri ve biçimi bakımından değerlendirmesinin ardından ele alınması gereken konu şüphesiz ki kullanım aralığı olmalıdır. Akropolisin erken yerleşim evresinde birlikte planlanmış olduğu polygonal surun duvar örgüsü ve örgünün analogik değerlendirmesi, yine akropolisin kentin en erken yerleşimine ev sahipliği yapıyor olması ve bu konuda akropolisten ele geçen materyal bulguların MÖ geç 8. yüzyıl – erken 7. yüzyıla işaret ediyor oluşu, son olarak da kapının en yakın konumundaki en iyi bilinen yerleşim alanı olan Ada 1’de yer alan 4 No.lu Mekan’da açığa çıkan homojen tabakanın MÖ 6. yüzyıla tarihleniyor olması sebebiyle kapının ilk kullanım evresinin MÖ 7.-6. yüzyılda başlamış olduğunu düşünmek mümkündür. Bu durumda şu an için eldeki tüm bu verilere bakarak MÖ 7. yüzyılın kapı için bir *terminus post quem* teşkil ettiği söylenebilir. Kapının son kullanım evresi ise doğrudan Ada 1 ile bağlantılı gibi gözükmektedir. MS 3. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen yerleşim insulası, kapatılmış kapıları, istiflenmiş çatı kiremitleri ve kazı çalışmaları sırasında hiç ziynet eşyası ele geçmemesi gibi veriler doğrultusunda aynı döneme tekabül eden Goth tehdidi nedeniyle terk edilmiş gibi gözükmektedir. Kapının son kullanım evresinin de yine aynı döneme denk geldiğini düşünmek olasıdır. Çünkü söz konusu dönem ile kentin yeniden iskân görmesi arasında oluşan hiatus geç antik çağa denk gelmekte ve kapının mimarisi ile ilgili ne bu hiatus ne de sonraki dönemin mimari moda veya uygulamalarına dair herhangi bir düzenleme görülmemektedir. Bu durumda kapının son kullanım evresi için MS 3. yüzyılın ikinci yarısının kapı için *terminus ante quem* olduğunu önermek yerinde olacaktır.

Önerilen kullanım aralığı doğrultusunda kentteki aralıksız yaşam ile paralel şekilde yaklaşık 1000 yıl kullanılmış olduğu düşünülen kapı bu oldukça uzun süre zarfında mutlaka ki pek çok onarım, düzenleme ve değişim geçirmiş olmalıdır. Günümüze kadar korunagelen mimari materyal doğrultusunda bilinen, kapının en azından MÖ 7.-6. yüzyılda planlanmış olduğu ve ilk inşasının ardından ilk tespit edilebilen düzenlemesinin kemer taşlarının analogik değerlendirmesi sonucu MÖ 2. yüzyılda gerçekleştiğidir. Mimari bulgular bu tarihten sonrası için yalnızca iki kemer arasındaki avluda, avlunun güney kenarını oluşturan duvarda örgüsel bir değişim

olduğunu ve bu değişimin de Ada 1'deki benzer duvar örgüleri sebebiyle olasılıkla MS 3. yüzyılda yaşanmış olabileceği dışında hiçbir bilgi vermemektedir.

KAYNAKÇA

- Adam 1982 J.-P. Adam, *L'Architecture Militaire Grecque*, Picard, Paris, 1982.
- Akarca 1998 A. Akarca, *Yunan Arkeolojisinin Ana Çizgileri: Şehir ve Savunması*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1998.
- Akurgal 1997 E. Akurgal, *Eski İzmir I: Yerleşim Katları ve Athena Tapınağı*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1997.
- Allen 1983 R. E. Allen, *The Attalid Kingdom: A Constitutional History*, Clarendon Press, Oxford, 1983.
- Armağan 2014 M. E. Armağan, "Aigai'in (Aiolis) Bizans Dönemi Piskoposluk Tarihi", *Arkeoloji Dergisi*, XIX, 2014, s. 209 – 219.
- Boethius 1978 A. Boethius, *Etruscan and Early Roman Architecture*, Penguin Books, Harmondsworth, 1978.
- Bohn-Schuchhardt 1889 R. Bohn, C. Schuchhardt, *Altertümer von Aegae*, Reimer, Berlin, 1889.

- Boyd 1978
T. D. Boyd, “The Arch and The Vault in Greek Architecture”, *AJA*, 82 – 1, 1978, s. 83 – 100.
- Chadwick – Killen – Olivier 1971
J. Chadwick, J. T. Killen, J.-P. Olivier, *The Knossos Tablets*, Cambridge University Press, Cambridge, 1971.
- Clerc 1886
M. A. Clerc, “Les ruines d’Aegae en Eolie”, *BCH* 10, 1886, s. 275 – 296.
- Clerc 1891
M. A. Clerc, “Fouilles d’Aegae en Eolide”, *BCH* 15, 1891, s. 213 – 237.
- Doğer et al. 2008
E. Doğer, L. Doğer, Ş. Tül, Y. Sezgin, M. Önder, S. Akat, M. H. Kan, B. Yener, E. Dereboylu, Ü. Türkan, E. Atay, M. Şahan, F. Genç, O. K. Serttürk, İ. S. Çakır, “Aigai 2004-2006 Yılı Kazıları”, *KST* 29 – 1, 2008, s. 207 – 232.
- Doğer 2011
E. Doğer, *İzmir’in Smyrnası: Paleolitik Çağ’dan Türk Fethine Kadar*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2011.
- Doğer et al. 2012
E. Doğer, Y. Sezgin, L. Doğer, M. Gürbüzler, M. H. Kan, “Aigai”, *Ege*

- Üniversitesi Arkeoloji Kazıları, İzmir, 2012, s. 183 – 207.
- Doğer et al. 2019 E. Doğer, Y. Sezgin, M. Eroğlu, C. Eroğlu, B. Başdemir, “Aigai 2012 – 2015 Yılları Kazı alışmaları”, KST 40 – 2, Ankara, 2019, s. 23 – 44.
- Doğer et al. a E. Doğer, Y. Sezgin, M. Eroğlu, B. Başdemir, “Aigai 2016 – 2017 Yılları alışmaları”, KST 40 – 3, Ankara, 2019, s. 669 – 690.
- Gros 1996 P. Gros, *L'architecture romaine: Du debut du IIIe siècle av. J.-C.  la fin du Haut-Empire*, Picard, Paris, 1996.
- Gurbuzer 2015 M. Gurbuzer, *Aigai Bouleuterionu*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege niversitesi, İzmir, 2015).
- Kan 2012 M. H. Kan, *Aigai Agora Binası*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz niversitesi, Antalya, 2012).
- Kızıl 2009 A. Kızıl, “Das Baltalı Kapı in Mylasa, die Labrys und die Augen des Zeus, *Anatolia Antiqua* 17, 2009, s. 255 – 264.

La Marca 2013

A. La Marca, “Kyme Hellenistik Sur Duvarı”, *Orhan Bingöl’e 67. Yaş Armağanı: A Festschrift for Orhan Bingöl on the Occasional of his 67th Birthday* (ed. G. Kökdemir), Bilgin Kültür Sanat Yayıncılık, Ankara, 2013, s. 301 – 316.

Lawrence 1979

A. W. Lawrence, *Greek Aims in Fortification*, Clarendon Press, Oxford, 1979.

Mansel 1964

A. M. Mansel, “Pamphylia Şehir Surları ve Şehir Kapıları”, Atatürk Konferansları I, Ankara, 1964, s. 215 – 234.

Mansel 1968

A. M. Mansel, “Side’nin Doğu Şehir Kapısı”, *Belleten* 32 – 126, Ankara, 1968, s. 127 – 163.

Mathys et al. 2014

M. Mathys, V. Stappmanns, R. Von Den Hoff, “Mimarisi, İşlevi ve Heykelleriyle Gymnasion”, *Anadolu’da Hellenistik Bir Başkent: Pergamon* (ed. F. Pirson, A. Scholl), İstanbul, 2014, s. 302 – 317.

McNicoll 1978

A. McNicoll, “Some Developments in Hellenistic Siege Warfare with

- Special Reference to Asia Minor”,
The Proceedings of the Xth
International Congress of Classical
Archaeology: Vol. 1, Ankara, 1978,
s. 405 – 420.
- McNicoll 1997
- A. W. McNicoll, N. P. Milner,
*Hellenistic Fortifications from the
Aegean to the Euphrates*, Clarendon
Press, Oxford, 1997.
- Miles 2015
- M. M. Miles, *Autopsy in Athens:
Recent Archaeological Research on
Athens and Attica*, Oxbow Books,
Oxford, 2015.
- Mitchell 1987
- S. Mitchell, “Imperial Building in
the Eastern Roman Provinces”,
Roman Architecture in the Greek
World (ed. S. Macready, F. H.
Thompson), The Society of
Antiquaries, Londra, 1987, s. 18 –
25.
- Radt 2001
- W. Radt, “The Urban Development
of Pergamon”, *Urbanism in Western
Asia Minor: New Studies on
Aphrodisias, Ephesos, Hierapolis,
Pergamon, Perge, and Xanthos* (ed.
D. Parrish, H. Abbasoğlu et al.),
Journal of Roman Archaeology,

- Portsmouth, Rhode Island, 2001, s. 43 – 56.*
- Radt 2002 W. Radt, *Pergamon: Antik bir Kentin Tarihi ve Yapıları*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2002.
- Ramsay 1881 W. M. Ramsay, “Contributions to the History of Southern Aeolis”, *JHS* 2, 1881, s. 271 – 308.
- Reinach 1891 S. Reinach, *Chroniques d’Orient: documents sur les fouilles et découvertes dans l’orient hellénique de 1883 à 1890*, Paris, 1891.
- Rose 2008 B. Rose, “Separating Fact From Fiction in the Aiolian Migration”, *Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens*, 77 – 3, 2008, s. 399 – 430.
- Schwertheim 1995 E. Schwertheim, *Forschungen in Lydien*, Habelt, Bonn, 1995.
- Sezgin 2012 Y. Sezgin, “Antik Dönemde Pergamon-Aigai İlişkileri”, *ADerg* 17, 2012, s. 81 – 96.

Sezgin 2013

Y. Sezgin, “Aiolis’de Bir Dağ Kenti: Aigai”, Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 3–5, 2013, s. 95 – 116.

Sezgin – Eroğlu

Y. Sezgin, M. Eroğlu, “New Research on Architecture and Urbanism of Aigai (Aeolis)”, Basımda.

Winter 1971

F. E. Winter, *Greek Fortifications*, University of Toronto Press, Toronto, 1971.

Winter 2006

F. E. Winter, *Studies in Hellenistic Architecture*, University of Toronto Press, Toronto, 2006.

KATALOG

Kat. No./Env. No.: 1/ Ti-13

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,76x0,66x0,24 – 0,21 m.

Tanım: İyi korunmamış olan kaide parçasının bir kenarında yüzey üzerinde hafifçe yukarı doğru çıkıntı yapan bir profil yer almaktadır. Kısa kenarlarından biri üzerinde kurşun akıtma oluklarına sahip olan blokta, 0,06x0,06 m. ölçülerinde iki adet kenet deliği bulunmaktadır. Profil, işçilik ve elde edildiği malzeme bakımından 2/Ti-14 ile aynı nitelikleri göstermektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 2/ Ti-14

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,76x0,64x0,20 – 0,19 m.

Tanım: Nispeten iyi korunmuş durumda kaide parçasının bir kenarında yüzey üzerinde hafifçe yukarı doğru çıkıntı yapan bir profil yer almaktadır. Kısa kenarlarından biri üzerinde 0,16x0,02 m. ölçülerinde kurşun akıtma oluklarına sahip olan blokta, 0,06x0,05 m. ölçülerinde iki adet kenet deliği bulunmaktadır. Profil, işçilik ve elde edildiği malzeme bakımından 1/Ti-13 ile aynı nitelikleri göstermektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 3/ Ti-15

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,53x0,85x0,20 m.

Tanım: Nispeten iyi korunmuş haldeki kaide parçasının üzerinde 0,14x0,02 m. ölçülerinde kurşun olukları ile 0,05x0,04 ve 0,04x0,04 m. ölçülerinde iki adet zıvana deliği yer almaktadır.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 4/ Ti-18

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 1,04x0,50x0,16 m.

Tanım: İyi korunmuş haldeki düzgün kesilmiş bloğun geniş yüzeylerinden biri üzerinde 0,05x0,05 m. ölçülerinde bir adet zıvana deliği yer almaktadır.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 5/ Ti-28

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,42x0,66x0,18 m.

Tanım: İyi korunmuş halde, düzgün kesilmiş andezit bloğun geniş yüzeylerinden biri üzerinde, bir tanesi kısa kenar, diğeri uzun kenara yakın olmak üzere, 0,05x0,03 m. ölçülerinde

iki adet zıvana yer almaktadır. Alt yüzey üzerindeki zıvanaların ölçüleri

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 6/ Ti-32

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,34-0,32x0,41x0,85 m.

Tanım: Tam halde korunmuş yarım sütun tamburunun her iki yanında parapet yuvaları yer almaktadır. Aşağıdan yukarı doğru incelen tamburun alt yüzeyinde 0,05x0,05 m. ölçülerinde iki adet zıvana deliği bulunmaktadır. Üst yüzeyinde kurşun akıtma olukları da bulunmakla beraber iki adet olan zıvanaların ölçüleri 0,05 m.dir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 7/ Ti-43

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,30x0,51x1,33 m.

Tanım: İyi halde korunmuş ve in situ olarak açığa çıkarılmış olan düzgün kesilmiş mermer bloğun kent girişine bakan yüzeyinde olasılıkla elinde bir sopa veya silah tutan, 0,16x0,19 m. ölçülerinde graffito erkek figürü yer almaktadır. Yürüme düzlemini oluşturan taban zeminine oturan bloğun üst yüzeyinde 0,03x0,03 m. ölçülerinde iki adet zıvana bulunmaktadır.

Malzeme: Mermer

Kat. No./Env. No.: 8/ Ti-44

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,52-0,51x0,28x1,77 m.

Tanım: Düzgün korunmuş bloğun zemine oturan alt kısmında dışa doğru hafif bir çıkıntı yaratan kabaca işlenmiş bir profil yer almaktadır. Yan yüzeylerinden biri üzerinde anathyrosis bulunan parçanın yine aynı yüzey üzerinde 0,04x0,05 m. ölçülerinde bir adet zıvana ile 0,06x0,02 ve 0,04x0,02 m. ölçülerinde iki adet kenet deliği bulunmaktadır. Bloğun üst yüzeyinin kısa kenarları üzerinde karşılıklı şekilde görülen iki adet kenet deliğinin ölçüleri 0,03x0,04 ve 0,04x0,05 m.dir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 9/ Ti-50

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,36-0,35x0,74 m.

Tanım: İkincil kullanım görmüş olduğu anlaşılan ve aşağıdan yukarı doğru daralan bir yapıya sahip olan sütun tamburunun alt ve üst yüzeylerinde birer adet dairesel zıvana deliği bulunmaktadır. Söz konusu zıvanaların alt yüzeydeki çapı 0,07 m., üst yüzeydeki çapı ise 0,06 m.dir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 10/ Ti-51

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,40-0,38x0,73-0,72 m.

Tanım: İkincil kullanım görmüş olduğu anlaşılan ve aşağıdan yukarı doğru daralan bir yapıya sahip olan sütun tamburunun alt ve üst yüzeylerinde birer adet zıvana deliği bulunmaktadır. Söz konusu zıvanalardan alt yüzeyde kare formda yapılmış olanının ölçüleri 0,03x0,03 m.dir. Üst yüzeyde kurşun akıtma oluşuna sahip olan ve düzensiz bir köşeli formda şekillendirilen zıvananın ölçüleri ise 0,07x0,06 m.dir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 11/ Ti-52

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,34-0,33x0,34-0,33 m.

Tanım: İkincil kullanım görmüş olduğu anlaşılan ve aşağıdan yukarı doğru daralan bir yapıya sahip olan sütun tamburunun alt ve üst yüzeylerinde birer adet zıvana deliği bulunmaktadır. Söz konusu zıvanalardan alt yüzeyde kare formda yapılmış olanının ölçüleri 0,04x0,04 m.dir. Üst yüzeyde kurşun akıtma oluşuna sahip olan ve düzensiz

bir köşeli formda şekillendirilen zıvananın ölçüleri ise 0,07x0,07 m.dir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 12/ TY-01

Buluntu Yeri: Agoranın güneyinde kalan yamaç üzeri, yüzey

Ölçüler: 2,54x0,46x0,26 m.

Tanım: Tam halde ve görece iyi korunmuş bir durumda bulunan arşitrav bloğunun üzerinde Latince bir onurlandırma yazıt kalıbının bir bölümü yer almaktadır. Söz konusu yüzeyde işlenmiş olan "...DITOR . UNO . TEM..." harfleri bahsi geçen yazıt kalıbının bir kısmını oluşturmaktadır. Bloğun ön yüzünde yer alan altışarlı dört guttaenin beşincisinde yalnızca tek bir gutta korunabilmiştir. Arşitravın üst yüzeyinde her iki kısa kenarda karşılıklı olacak şekilde işlenmiş, bir tanesi 0,10x0,02 m., diğer üçü 0,07x0,02 m. ölçülerinde dört adet kenet deliği yer almaktadır. Yine aynı yüzeyde, bloğun dışa bakan yüzüne yakın konumda bir adeti korunmuş halde ve 0,07x0,02 m. ölçülerinde, diğeri ise uç kısımda hafifçe tahrip olmuş şekilde, 0,06x0,02 m. ölçülerinde kurşun akıtma oluklarına sahip, 0,05x0,05 m. ölçülerinde iki tane zıvana deliği bulunmaktadır. Ayrıca söz

konusu zıvanalara paralel hizada 0,05x0,05 m. ölçülerinde, kurşun oluğu bulunmayan iki adet zıvana deliği daha vardır.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 13/ Ti-01

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,85x0,52x0,15 m.

Tanım: Tam halde korunmuş korniş parçasının dışa bakan yüzeyinde beş adet silmeden oluşan bir profil yer almaktadır. Düzgün işlenmiş bloğun üst yüzeyinde, kısa kenarlar üzerinde birbirine paralel ve karşılıklı şekilde işlenmiş halde, aynı kenardaki iki tanesi 0,08x0,03 m., diğer ikisi ise 0,11x0,03 m. ölçülerinde dört adet kenet deliği yer almaktadır.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 14/ Ti-02

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,92x0,51x0,15 m.

Tanım: Bir kenarı ve üst yüzeyi tahrip olmuş korniş parçası, üç dış yüzeyinin de beş adet silmeden oluşan bir profile sahip olması itibariyle bir köşe korniş niteliği taşımaktadır. Alt yüzü üzerinde 0,02x0,02 m. ölçülerinde bir zıvana yer almaktadır. Üst yüzeyinde yalnızca bir

kısa kenarda korunmuş olan kenet deliklerinin ölçüleri 0,07x0,03 m.dir. Söz konusu blok ölçü ve profil stili itibariyle Ti-01 ile aynı niteliklere sahiptir ve olasılıkla aynı yapının korniş bölümünün parçalarıdır.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 15/ Ti-08

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,82x0,49x0,26 m.

Tanım: Tam halde korunamamış arşitrav parçasının ön yüzünde yunanca yazıt kalıbına ait bir bölüm yer almaktadır. Söz konusu bölüm “ΘEOY” harflerinden oluşmaktadır.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 16/ Ti-09

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 1,13x0,46x0,26 m.

Tanım: Görece iyi korunmuş arşitrav parçasının ön yüzünde latince yazıt kalıbına ait bir bölüm yer almaktadır. Söz konusu bölüm “PORE.XII” harflerinden oluşmaktadır. Yine aynı yüz üzerinde yer alan guttalar oldukça tahrip olmuş durumdadır. Bloğun geniş yüzeyi üzerinde, 0,07x0,03 m. ölçülerinde kırlangıç kuyruğu kenet deliği ile 0,06x0,06 m. ölçülerinde bir zıvana

bulunmaktadır. Ayrıca yine aynı yüzeyde “U” formulu bir taşçı işareti yer almaktadır.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 17/ Ti-10

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,80x0,45x0,26 m.

Tanım: Oldukça tahrip olmuş mimari bloğun ön yüzünde yunanca yazıt kalıbına ait bir bölüm yer almaktadır. Söz konusu bölüm “ΛΕΩ” harflerinden oluşmaktadır. Üst kısmı korunamamış olan bloğun gerek ölçüleri ile elde edildiği malzemenin niteliği gerekse üzerinde yer alan harflerin stili ile bir yazıt kalıbının bir bölümünü oluşturması sebebiyle arşitrav bloğu olması gerekmektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 18/ Ti-11

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,86x0,46x0,14 m.

Tanım: Blok, birbiriyle birebir birleşen iki kırık parçadan oluşmaktadır. Üst kısmı korunamamış olan bloğun ön yüzünde yer alan latince yazıtın, tamamı bilinen bir onurlandırma yazıtının bir bölümü olması ve ölçüleri ile elde edildiği taş türünün aynı olmasından

dolayı söz konusu blok bir arşitrav parçası olmalıdır. Üzerinde yer alan “URBİ” harfleri bahsi geçen bölümü oluşturmaktadır.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 19/ Ti-12

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,63x0,46x0,26 m.

Tanım: Oldukça tahrip olmuş mimari bloğun ön yüzünde yunanca yazıt kalıbına ait bir bölüm yer almaktadır. Söz konusu bölüm “ΥΟΣ” harflerinden oluşmaktadır. Üst kısmı korunamamış olan bloğun gerek ölçüleri ile elde edildiği malzemenin niteliği gerekse üzerinde yer alan harflerin stili ile bir yazıt kalıbının bir bölümünü oluşturması sebebiyle arşitrav bloğu olması gerekmektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 20/ Ti-16

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,53x0,49x0,12 m.

Tanım: Tam halde korunamamış olan köşe kornişi parçası dentiller ve dışa profil veren silmelerden oluşan bir profile sahiptir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 21/ Ti-30

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,51x0,61x0,19 m.

Tanım: Tam halde korunmuş korniş parçası ön yüzde yatay silmelerden oluşan bir profile sahiptir. Üst yüzeyi üzerinde birbiri ile karşılıklı olacak şekilde, 0,06x0,03 ve 0,08x0,02 m. ölçülerinde iki adet kenet deliği yer almaktadır. Ayrıca yine aynı yüz üzerinde, profilli ön yüz ile bitişik kenarda 0,05x0,01 ve 0,06x0,01 m. ölçülerinde kurşun akıtma oluklarına sahip iki adet, 0,03x0,04 ve 0,04x0,04 m. ölçülerinde zıvana deliği bulunmaktadır.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 22/ Ti-31

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,63x0,67x0,12 m.

Tanım: Oldukça tahrip olmuş köşe korniş parçası yatay silmelerden oluşan bir profile sahiptir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 23/ Ti-33

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 1,20-1,10-0,95x0,48x0,27-0,25 m.

Tanım: Oldukça tahrip olduğu gözlemlenen iki fascialı arşitrav

bloğunun, alt yüzünde yer alan içbükey yarım daire biçimindeki forma sahip profilli sebebiyle ikincil kullanım gördüğü anlaşılmaktadır.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 24/ Ti-37

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,71x0,19x0,50 m.

Tanım: Neredeyse üçgen formu, iç yüzeyinde hafifçe yay çizen kemer köşeliği.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 25/ Ti-39

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,46-0,22x0,26x0,34-0,59 m.

Tanım: İyi korunamamış olan blok, iç yüzeyinde yay çizen bir formda içbükey şekilde işlenmiş olmakla birlikte minyatür bir kemer görünümünde olup düzgün profilli bir kemer alınına sahiptir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 26/ Ti-40

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,49-0,30x0,21x0,34-0,42 m.

Tanım: İyi korunamamış olan blok, iç yüzeyinde yay çizen bir formda içbükey şekilde işlenmiş olmakla birlikte

minyatür bir kemer görünümünde olup düzgün profilli bir kemer alnına sahiptir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 27/ Ti-41

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 1,24-1,15x0,43x0,33 m.

Tanım: Görece iyi korunmuş iki fascialı arşitrav bloğunun üst yüzünde, kısa kenar üzerinde birbirine paralel 0,08x0,02 ve 0,09x0,03 m. ölçülerinde iki adet kenet deliği yer almaktadır. Aynı yüz üzerinde kurşun akıtma oluşu olan 0,05x0,05 m. ölçülerinde bir zıvana deliği ile onunla aynı hizada 0,04x0,05 m.lik bir tane daha zıvana bulunmaktadır. Söz konusu yüzeyde yer alan “θ” harfli bir taşçı işareti dikkati çekmektedir. Bloğun profilli ön yüzünün arkasına denk gelen kenar üzerinde 0,10x0,04 m. ölçülerinde bir adet kenet deliği yer almaktadır.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 28/ Ti-42

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,98x0,43x0,33 cm

Tanım: İyi korunmuş iki fascialı arşitrav bloğunun üst yüzünde, kısa kenar üzerinde birbirine paralel 0,08x0,03 ve 0,09x0,03 m. ölçülerinde iki adet kenet

deliği yer almaktadır. Aynı yüzey üzerinde kanırtma ve kaldırma delikleri bulunmaktadır. Bloğun profilli ön yüzünün arkasına denk gelen yüzey üzerinde 0,13x0,04 m. ölçülerinde bir adet kenet deliği yer almaktadır. Bahsi geçen parça form ve ölçü bakımından benzerlikleri ve uyumu sebebiyle Ti-41 ile birleşiyor olmalıdır.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 29/ Ti-46

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 1,38x0,24x0,29 m.

Tanım: Görece iyi korunmuş blok, triglyph-metop ve arşitravın bir arada yer aldığı monolith bir forma sahiptir. Bir tanesinin bir kısmının işlendiği ve olasılıkla yanına gelecek blokta devam eden bir adet yarım triglyph ile birlikte triglyphler blok üzerinde dört adet olup bloğun bir diğer kenarına doğru da olasılıkla triglyph ile başlayan bir başka bloğun geleceği düşünülürse metoplar dört adet olmalıdır. Söz konusu triglyphler 0,14x0,27 m. ölçülerine, metoplar ise 0,22x0,21 m. ölçülerine sahiptir. Üst kısmı düz işlenen triglyph kanalları iç kısımda ters üçgen oluşturacak şekilde işlenmiştir. Triglyphlerin işlenmesindeki söz konusu

estetik anlayışı Attalos II dönemi yapılarında Pergamon'da da görülmektedir. Bloğun ölçüleri, işleme stili ve boyutu itibariyle konutlar gibi domestik yapılarda, nymphaionlarda, stoalar veya skenede kullanılmış olabileceğini öne sürmek mümkün gözükmemektedir.

Malzeme: Trakit

Kat. No./Env. No.: 30/ Ti-47

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 2,08x0,36x0,27 m.

Tanım: Görece iyi korunmuş arşitrav bloğunun dışa bakacak ön yüzü üzerinde kentte de sıklıkla rastlanılan biçimde taenia altında üç adet regula ve altışarlı guttae bulunmaktadır. Bloğun üst yüzeyinde iki tanesi aynı kenarda olmak üzere üç adet kenet deliği yer almaktadır.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 31/ Ti-48

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,44-0,35x0,44x0,15 m.

Tanım: Görece iyi korunmuş Dor başlığı, abacus, echinus, çift silmeli astragal ve yivli boyun kısımlarından oluşmaktadır.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 32/ Ti-54

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,69x0,66x0,56x0,12 m.

Tanım: İyi korunmuş köşe korniş bloğu düzgün silmelerin ve dış kesmelerinin oluşturduğu bir profile sahiptir. Söz konusu silmeler bloğun ön yüzünde yer almakla birlikte yan yüzünün bir noktasında kesilmektedir. Bu durumda bloğun işlenmesinin yarım kaldığı ya da kullanıldığı konum itibariyle bahsi geçen kısmın cephe örgüsünün içinde kaldığını düşünmek mümkün gözükmemektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 33/ Ti-55

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 1,90x0,39-0,25x0,35 m.

Tanım: İyi korunmuş Ionik korniş bloğu düz silmeler ve dentillerden oluşan bir profile sahiptir. Bloğun alt yüzeyinde 1,11x0,04 m. ölçülerinde, kısa uçları içbükey bir sofit yer almaktadır. Kornişin üst yüzeyinde, kısa kenarlardan biri üzerinde birbirine paralel şekilde, 0,09x0,03 m. ölçülerinde iki adet kenet deliği bulunmaktadır. Söz konusu mimari blok, sahip olduğu profilin niteliği nedeniyle Ion düzenindeki bir tapmağın üst yapısından ziyade bir stoa

veya anıtsal bir girişe ait olması daha akla yatkındır.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 34/ Ti-57

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,55x0,48x0,15 m.

Tanım: Tahrip olmuş mimari elemanın ön yüzünde üç adet silmeden oluşan profili sebebiyle üst yapı elemanı olduğu düşünülmüştür. Bloğun üst yüzeyinde 0,03x0,03 m. ölçülerinde bir adet zıvana deliği yer almaktadır.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 35/ K-01

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,21-0,16x0,61x0,53 m.

Tanım: İyi korunmuş trapezoidal formdaki kemer taşının ön yüzü ve alt yüzeyinde, bir çerçeve ile sınırlandırılmış ve taşçı kalemi ile işlenmiş dekoratif bir bezeme görülmektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 36/ K-02

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,21-0,15x0,60x0,54 m.

Tanım: İyi korunmuş trapezoidal formdaki kemer taşının ön yüzü, arka

yüzü ve alt yüzeyinde, bir çerçeve ile sınırlandırılmış ve taşçı kalemi ile işlenmiş dekoratif bir bezeme görülmektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 37/ K-03

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,21-0,16x0,61x0,52 m.

Tanım: İyi korunmuş trapezoidal formdaki kemer taşının ön yüzü ve alt yüzeyinde, bir çerçeve ile sınırlandırılmış ve taşçı kalemi ile işlenmiş dekoratif bir bezeme görülmektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 38/ K-04

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,21-0,16x0,60x0,52 m.

Tanım: İki parça halinde ele geçen trapezoidal formdaki kemer taşının ön yüzü ve alt yüzeyinde, bir çerçeve ile sınırlandırılmış ve taşçı kalemi ile işlenmiş dekoratif bir bezeme görülmektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 39/ K-05

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,21-0,15x0,60x0,52 m.

Tanım: İyi korunmuş trapezoidal formdaki kemer taşının ön yüzü ve alt yüzeyinde, bir çerçeve ile sınırlandırılmış ve taşçı kalemi ile işlenmiş dekoratif bir bezeme görülmektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 40/ K-06

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,21-0,16x0,59x0,52 m.

Tanım: Neredeyse iyi korunmuş denebilecek haldeki trapezoidal formdaki kemer taşının ön yüzü ve alt yüzeyinde, bir çerçeve ile sınırlandırılmış ve taşçı kalemi ile işlenmiş dekoratif bir bezeme görülmektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 41/ K-07

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,21-0,15x0,60x0,51 m.

Tanım: Oldukça tahrip olmuş trapezoidal formdaki kemer taşının ön yüzünde, aynı ölçülerdeki diğer kemer taşlarında yer alan taşçı kalemi ile oluşturulmuş bezemenin olması gereken yerde bezemeyi çevreleyen hat belli belirsiz şekilde görülmektedir. Ancak

taşın oldukça aşınmış yüzeyleri üzerinde herhangi bir bezeme korunmamıştır.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 42/ K-08

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,20-0,16x0,57x0,57 m.

Tanım: Neredeyse iyi korunmuş denebilecek haldeki trapezoidal formdaki kemer taşının ön yüzü üzerinde bir çerçeve ile sınırlandırılmış ve taşçı kalemi ile işlenmiş dekoratif bir bezeme görülmektedir. Benzer form, ölçü ve işçilikteki diğer kemer taşlarının alt yüzlerinde yer alan aynı stildeki bezeme olasılıkla taşın söz konusu yüzeyinin aşınmış olması sebebi ile görülmemektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 43/ K-09

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,21-0,16x0,61x0,51 m.

Tanım: İki parça halinde ele geçen trapezoidal formdaki kemer taşının ön yüzü ve alt yüzeyinde, bir çerçeve ile sınırlandırılmış ve taşçı kalemi ile işlenmiş dekoratif bir bezeme görülmektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 44/ K-10

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,21-0,17x0,50x0,50 m.

Tanım: Oldukça tahrip olmuş trapezoidal formdaki kemer taşının ön yüzünde bir çerçeve ile sınırlandırılmış ve taşçı kalemi ile işlenmiş dekoratif bezemenin bir kısmı korunabilmiştir. Benzer form, ölçü ve işçilikteki diğer kemer taşlarının alt yüzlerinde yer alan aynı stildeki bezeme olasılıkla taşın söz konusu yüzeyinin aşınmış olması sebebi ile görülmemektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 45/ K-11

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,21-0,16x0,60x0,53 m.

Tanım: Oldukça tahrip olmuş trapezoidal formdaki kemer taşının ön yüzü ve alt yüzeyinde, bir çerçeve ile sınırlandırılmış ve taşçı kalemi ile işlenmiş dekoratif bezemenin bir kısmı korunabilmiştir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 46/ K-12

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,21-0,16x0,61x0,53 m.

Tanım: İyi korunmuş trapezoidal formdaki kemer taşının ön yüzü ve alt

yüzeyinde, bir çerçeve ile sınırlandırılmış ve taşçı kalemi ile işlenmiş dekoratif bir bezeme görülmektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 47/ K-13

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,20-0,16x0,63x0,52 m.

Tanım: İki parça halinde açığa çıkmış olan ve tam halde korunamamış trapezoidal formdaki kemer taşının ön ve alt yüzünde bir çerçeve ile sınırlandırılmış ve taşçı kalemi ile işlenmiş dekoratif bir bezeme görülmektedir. Bunun yanısıra taşın cepheye bakan yüzeylerinden biri üzerinde yarım daire formunda bir halka oluşturucasına yüksek kabartma bir profil yer almaktadır. Söz konusu yarım daire halka kabartma 0,15x0,02x0,30 m. ölçülerindedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 48/ K-14

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,19-0,14x0,38x0,52 m.

Tanım: Üç parça halinde açığa çıkmış olan trapezoidal formdaki kemer taşının ön ve alt yüzünde bir çerçeve ile sınırlandırılmış ve taşçı kalemi ile

işlenmiş dekoratif bir bezeme görülmektedir. Bunun yanısıra taşın cepheye bakan yüzeylerinden biri üzerinde yarım daire formunda bir halka oluştururcasına yüksek kabartma bir profil yer almaktadır. Söz konusu yarım daire halka kabartma 0,15x0,02x0,30 m. ölçülerindedir. Bahsi geçen kemer taşı, form, ölçü, stil ve profil stili ile ölçüleri bakımından aynı olması nedeniyle K-13 ile yanyana kullanılmış olmalıdır.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 49/ K-15

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,20-0,16x0,64x0,51 m.

Tanım: Neredeyse iyi korunmuş trapezoidal formdaki kemer taşının ön yüzü ve alt yüzeyinde, bir çerçeve ile sınırlandırılmış ve taşçı kalemi ile işlenmiş dekoratif bir bezeme görülmektedir. Bunun yanısıra taşın cepheye bakan yüzeylerinden biri üzerinde taşın bir köşesinden başlayıp neredeyse ortasına doğru vev şeklinde inen yüksek kabartma düz bir çubuk şeklinde ve 0,06x0,04x0,51 m. ölçülerinde bir profil yer almaktadır.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 50/ K-16

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,21-0,16x0,60x0,51 m.

Tanım: Neredeyse iyi korunmuş haldeki trapezoidal forma sahip kemer taşının diğer kemer taşları ile temas etmesi gereken yan yüzeylerinden birinin üzerinde 0,04x0,05 ve 0,04x0,04 m. ölçülerinde aynı hizada iki adet zıvana deliği yer almaktadır. Taşın ön yüzü ile oldukça aşınmış olan alt yüzeyi üzerinde aynı form ve ölçülerdeki diğer kemer taşlarında görülen bezeme görülmemektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 51/ K-17

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,20-0,16x0,60x0,47 m.

Tanım: Oldukça tahrip olmuş trapezoidal formdaki kemer taşının ön yüzeyinde, bir çerçeve ile sınırlandırılmış ve taşçı kalemi ile işlenmiş dekoratif bezemenin bir kısmı korunabilmiştir. Benzer form, ölçü ve işçilikteki diğer kemer taşlarının alt yüzlerinde yer alan aynı stildeki bezeme olasılıkla taşın söz konusu yüzeyinin aşınmış olması sebebi ile görülmemektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 52/ K-18

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,21-0,16x0,60x0,51 m.

Tanım: İyi korunmuş trapezoidal formdaki kemer taşının ön yüzü ve alt yüzeyinde, bir çerçeve ile sınırlandırılmış ve taşçı kalemi ile işlenmiş dekoratif bir bezeme görülmektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 53/ K-19

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,20-0,15x0,60x0,52 m.

Tanım: İyi korunmuş trapezoidal formdaki kemer taşının ön yüzü ve alt yüzeyinde, bir çerçeve ile sınırlandırılmış ve taşçı kalemi ile işlenmiş dekoratif bir bezeme görülmektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 54/ K-20

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,20-0,16x0,61x0,52 m.

Tanım: İyi korunmuş trapezoidal formdaki kemer taşının ön yüzü ve alt yüzeyinde, bir çerçeve ile sınırlandırılmış ve taşçı kalemi ile işlenmiş dekoratif bir bezeme görülmektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 55/ K-21

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,21-0,16x0,61x0,53 m.

Tanım: İyi korunmuş trapezoidal formdaki kemer taşının ön yüzü ve alt yüzeyinde, bir çerçeve ile sınırlandırılmış ve taşçı kalemi ile işlenmiş dekoratif bir bezeme görülmektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 56/ K-22

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,15-0,18x0,56x0,54 m.

Tanım: Oldukça tahrip olmuş trapezoidal formdaki kemer taşının ön yüzeyindeki uzun kenarında dört adet düz ince silmeden oluşan içbükey bir profil yer almaktadır.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 57/ K-23

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,30-0,23x0,56x0,51 m.

Tanım: Oldukça tahrip olmuş trapezoidal formdaki kemer taşının ön yüzeyindeki uzun kenarında dört adet düz ince silmeden oluşan içbükey bir profil yer almaktadır.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 58/ K-24

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,22-0,15x0,56x0,51 m.

Tanım: Oldukça tahrip olmuş trapezoidal formdaki kemer taşının ön yüzeyindeki uzun kenarında dört adet düz ince silmeden oluşan içbükey bir profil yer almaktadır.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 59/ K-25

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,32-0,23x0,57x0,55 m.

Tanım: Oldukça tahrip olmuş trapezoidal formdaki kemer taşının ön yüzeyindeki uzun kenarında dört adet düz ince silmeden oluşan içbükey bir profil yer almaktadır.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 60/ K-26

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,28-0,15x0,59x0,51 m.

Tanım: Oldukça tahrip olmuş trapezoidal formdaki kemer taşının ön yüzeyindeki uzun kenarında dört adet düz ince silmeden oluşan içbükey bir profil yer almaktadır. Kemer taşının yan

yüzeyinde 0,04x0,04 cm ölçülerinde iki adet zıvana deliği yer almaktadır.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 61/ K-27

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,29-0,22x0,55x0,51 m.

Tanım: Oldukça tahrip olmuş trapezoidal formdaki kemer taşının ön yüzeyindeki uzun kenarında dört adet düz ince silmeden oluşan içbükey bir profil yer almaktadır.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 62/ K-28

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,30-0,22x0,55x0,52 m.

Tanım: Oldukça tahrip olmuş trapezoidal formdaki kemer taşının ön yüzeyindeki uzun kenarında dört adet düz ince silmeden oluşan içbükey bir profil yer almaktadır.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 63/ Ti-03

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,23-0,14x0,36x0,94 m.

Tanım: Bir yüzeyinde taşçı kalemi ile "Çavuş Rozeti" motifinin işlendiği mimari bloğun daha geniş olan diğer bir yüzeyinde de olasılıkla taşıma ve

kaldırma için oluşturulan “U” oluklar ile yan yüz kenarında bir kavraç oyuğu yer almaktadır. Bloğun geniş yüzeyinde oldukça aşınmış bir anathyrosis kalıntısı görülmektedir. Oldukça tahrip olmuş olan bloğun ikincil kullanım görmüş olduğunu düşünmek mümkün gözükmemektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 64/ Ti-04

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,47x0,37-0,35x0,75 m.

Tanım: Kabaca işlenmiş bloğun üzerinde herhangi bir profile, bağlama veya taşıma/kaldırma deliğine rastlanmaması nedeniyle işlevi üzerine yorum yapmak mümkün gözükmemektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 65/ Ti-05

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,37x0,18x1,03 m.

Tanım: Düzgün kesilmiş bloğun yan yüzünde olasılıkla taşıma ve kaldırma için oyulmuş biri asimetrik diğeri dikdörtgen olmak üzere iki adet delik yer almaktadır. Bloğun işlev ve niteliği ile ilgili yeterli veri olmaması sebebiyle

yorum yapmak mümkün gözükmemektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 66/ Ti-06

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,84x0,32x0,13 m.

Tanım: Bloğun yan yüzünde yer alan ahşap kepenk yuvaları ve kilit deliği nedeniyle bir pencere pervazı olarak kullanılmış olabileceği düşünülmektedir. Söz konusu kepenk yuvaları 0,09x0,05 ile 0,07x0,05 m., kilit deliği ise 0,06x0,05 m. ölçülerindedir. Yine aynı yüzeyin kenar kısmında 0,45x0,03 m. ölçülerinde olasılıkla duvar örgüsüne yerleştirilmek üzere oyulmuş bir bölme bulunmaktadır.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 67/ Ti-07

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,33-0,24x0,69x0,34 m.

Tanım: Yan yüzünde bir plinthe üzerinde içbükey bir profilin izlendiği bloğun olasılıkla bir oturma sırasına ait olabilecek bir “Aslan Ayağı” olabileceği düşünülmektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 68/ Ti-17

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,69x0,13x0,47 m.

Tanım: Düzgün kesilmiş bloğun üzerinde herhangi bir profile, bağlama veya taşıma/kaldırma deliğine rastlanmaması nedeniyle işlevi üzerine yorum yapmak mümkün gözükmemektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 69/ Ti-19

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,34x0,19x0,92 m.

Tanım: Düzgün kesilmiş bloğun üzerinde herhangi bir profile, bağlama veya taşıma/kaldırma deliğine rastlanmaması nedeniyle işlevi üzerine yorum yapmak mümkün gözükmemektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 70/ Ti-20

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,51x0,22x1,08 m.

Tanım: Düzgün kesilmiş bloğun bir kenarının köşesi içe doğru neredeyse kare denebilecek bir formda ve 0,21x0,29 m. ölçülerinde kesilmiştir. Bloğun geniş yüzeyi üzerinde 0,03x0,03 m. ölçülerinde bir zıvana deliği yer almaktadır.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 71/ Ti-21

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,46x0,23x1,03 m.

Tanım: Düzgün kesilmiş bloğun bir kenarının köşesi içe doğru neredeyse kare denebilecek bir formda ve 0,22x0,27 m. ölçülerinde kesilmiştir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 72/ Ti-22

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,54x0,16x1,05 m.

Tanım: Düzgün kesilmiş bloğun üzerinde herhangi bir profile, bağlama veya taşıma/kaldırma deliğine rastlanmaması nedeniyle işlevi üzerine yorum yapmak mümkün gözükmemektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 73/ Ti-23

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,32x0,18x1,00 m.

Tanım: Düzgün kesilmiş bloğun üzerinde herhangi bir profile, bağlama veya taşıma/kaldırma deliğine rastlanmaması nedeniyle işlevi üzerine yorum yapmak mümkün gözükmemektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 74/ Ti-24

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,64x0,17x0,44 m.

Tanım: Düzgün kesilmiş bloğun üzerinde herhangi bir profile rastlanmaması nedeniyle işlevi üzerine yorum yapmak mümkün gözükmemektedir. Bloğun yüzeyleri üzerinde çok sayıda bağlama veya taşıma/kaldırma deliği görülmektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 75/ Ti-25

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,50x0,18x0,50 m.

Tanım: Düzgün kesilmiş bloğun üzerinde herhangi bir profile, bağlama veya taşıma/kaldırma deliğine rastlanmaması nedeniyle işlevi üzerine yorum yapmak mümkün gözükmemektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 76/ Ti-26

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,82x0,13x0,35 m.

Tanım: Düzgün kesilmiş bloğun yan yüzünde yer alan kırlangıç kuyruğu formundaki kenet deliği dışında

herhangi bir işlem görmemiş olması nedeniyle, bloğun yatay düzlemde kullanılmış olması gerektiği dışında niteliği veya işlevi ile ilgili herhangi bir yorum yapmak mümkün gözükmemektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 77/ Ti-27

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,53x0,16x0,47 m.

Tanım: Düzgün kesilmiş bloğun yüzeylerinde çok sayıda zıvana veya olasılıkla kaldıraç yuvası görülmektedir. Plinthos olarak kullanılmış olması muhtemel olan bloğun pek çok kez kullanılmış görmüş olduğunu düşünmek mümkündür. Ancak kesin niteliği veya işlevi ile ilgili yorum yapmak mümkün gözükmemektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 78/ Ti-29

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,69x0,21x0,49 m.

Tanım: Düzgün kesilmiş bloğun üzerinde herhangi bir profile, bağlama veya taşıma/kaldırma deliğine rastlanmaması nedeniyle işlevi üzerine yorum yapmak mümkün gözükmemektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 79/ Ti-34

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,49x0,21x0,71 m.

Tanım: Düzgün kesilmiş bloğun geniş yüzünde taşçı kalemi ile işlenmiş, düz çizgiler ve “Çavuş Rozeti” motiflerinin olduğu bir bezeme şemasının görülmesi nedeniyle bloğun söve olarak kullanım gördüğü düşünülmektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 80/ Ti-35

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,39x0,18x0,68 m.

Tanım: Düzgün kesilmiş bloğun geniş yüzlerinden biri üzerine taşçı kalemi ile işlenmiş olan “Çavuş Rozeti” motifi bloğun söve olarak kullanılmış olabileceğini düşündürmektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 81/ Ti-36

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,42x0,18x0,85 m.

Tanım: Düzgün kesilmiş bloğun üzerinde herhangi bir profile, bağlama veya taşıma/kaldırma deliğine rastlanmaması nedeniyle işlevi üzerine

yorum yapmak mümkün gözükmemektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 82/ Ti-38

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,71-0,61x0,14x0,54 m.

Tanım: Düzgün kesilmiş asimetrik bloğun üzerinde herhangi bir profile, bağlama veya taşıma/kaldırma deliğine rastlanmaması nedeniyle işlevi üzerine yorum yapmak mümkün gözükmemektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 83/ Ti-45

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,37x0,29x1,40 m.

Tanım: Düzgün kesilmiş bloğun üzerinde kaldıraç olukları ve kanırtma yuvaları yer almaktadır ancak herhangi bir profile rastlanmaması nedeniyle işlevi üzerine yorum yapmak mümkün gözükmemektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 84/ Ti-49

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,41x0,18x1,57 m.

Tanım: Düzgün kesilmiş bloğun bir kenarının köşesi içe doğru neredeyse

kare denebilecek bir formda ve 0,18x0,21 m. ölçülerinde kesilmiştir. Bloğun geniş yüzeylerinden birinin üzerinde, alt alta asimetrik yönlü düz çizgi dizisinden oluşan taşçı kalemi ile işlenmiş bir bezeme görülmektedir. Bloğun bu haliyle bir evrede söve olarak kullanıldığı ancak sonradan ikincil kullanım görmüş olduğu düşünülmektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 85/ Ti-53

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,88x0,23x0,43 m.

Tanım: Düzgün kesilmiş asimetrik bloğun üzerinde herhangi bir profile, bağlama veya taşıma/kaldırma deliğine rastlanmaması nedeniyle işlevi üzerine yorum yapmak mümkün gözükmemektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 86/ Ti-56

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,37x0,18x1,02 m.

Tanım: Düzgün kesilmiş bloğun geniş yüzlerinden biri üzerine taşçı kalemi ile

işlenmiş olan “Çavuş Rozeti” motifi bloğun söve olarak kullanılmış olabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca bloğun yan yüzü üzerinde yer alan 0,03x0,04 m. ölçülerindeki dikdörtgen deliğin duvar bağlantısı sağlayan menteşe deliği veya bloğu kaldırmak ve yerleştirmek için oyulmuş bir kaldıraç oyuğu olabileceği mümkün gözükmemektedir.

Malzeme: Andezit

Kat. No./Env. No.: 87/ Ti-58

Buluntu Yeri: Kuzey Kapısı Sektörü

Ölçüler: 0,39x0,19x0,85 m.

Tanım: Düzgün kesilmiş bloğun üzerinde herhangi bir profile, bağlama veya taşıma/kaldırma deliğine rastlanmaması nedeniyle işlevi üzerine yorum yapmak mümkün gözükmemektedir.

Malzeme: Andezit

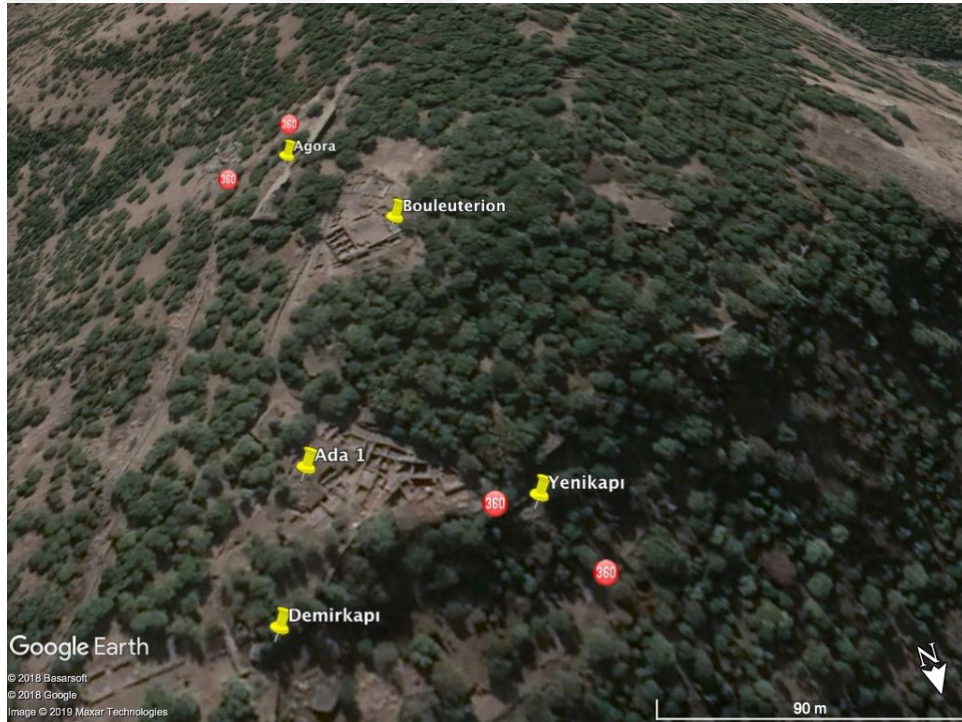
LEVHALAR

LEVHA 1

Resim 1: Aigai'nin konumu (Google Earth).

Resim 2: Kuzey Kapısı'nın konumu (Google Earth).

LEVHA 2

Resim 3: Kazı çalışmaları öncesi Kuzey Kapısı (Aigai Kazı Arşivi).

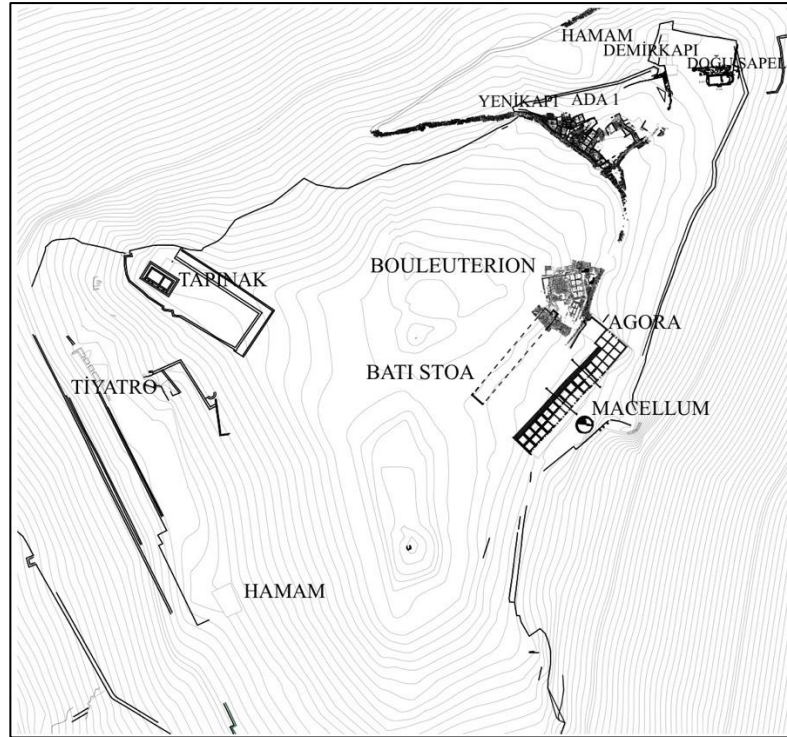

Resim 4: Kazı çalışmaları bitiminde Kuzey Kapısı (Aigai Kazı Arşivi).

LEVHA 3

Resim 5: Kapıya ait in situ eşik taşı (Aigai Kazı Arşivi).

Resim 6: Aigai kent planı üzerinde akropolis (Aigai Kazı Arşivi).

LEVHA 4

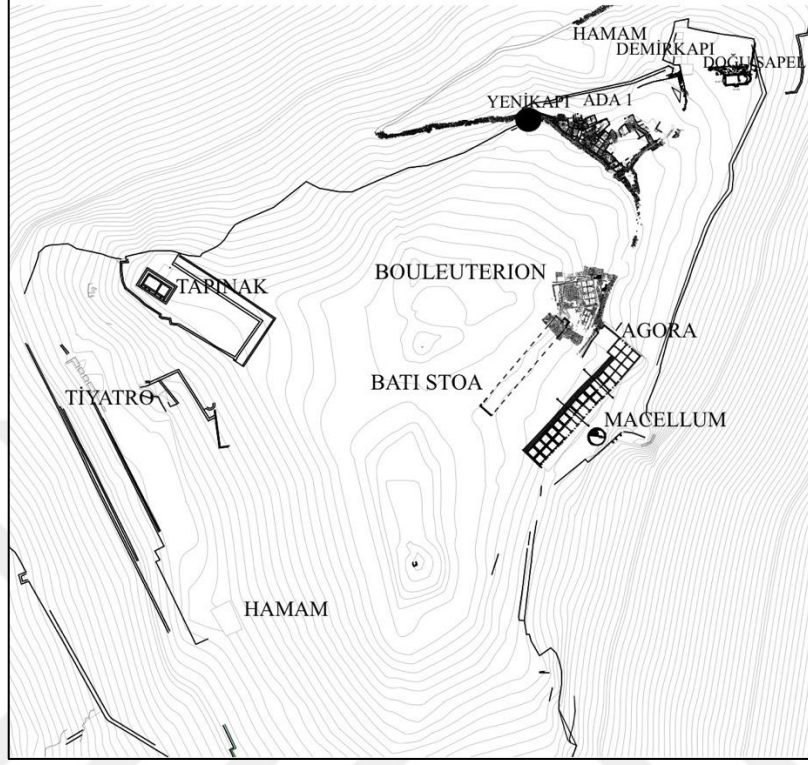

Resim 7: Güneydeki kapıya ait olduğu düşünülen kemer taşı (Aigai Kazı Arşivi).

Resim 8: Güneydeki kapıya ait olduğu düşünülen kemer taşı (Aigai Kazı Arşivi).

LEVHA 5

Resim 9: Aigai kent planı üzerinde Kuzey Kapısı (Aigai Kazı Arşivi).

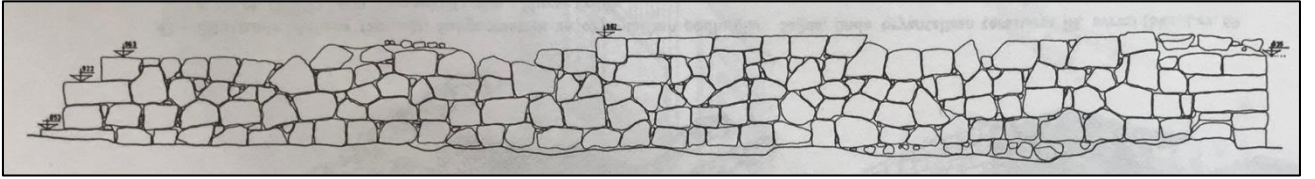

Resim 10: S-03 (Aigai Kazı Arşivi).

LEVHA 6

Resim 11: Smyrna Athena Tapınağı, Oryantalizan Podium, Batı Duvarı (Akurgal 1997, Lev. 64.a).

Resim 12: Smyrna Athena Tapınağı, Oryantalizan Podium, Batı Duvarı cephe çizimi (Akurgal 1997, Şek. 41).

LEVHA 7

Resim 13: Bindirme yapan polygonal örgülü sur kalıntısı (Aigai Kazı Arşivi).

Resim 14: S-02 (Aigai Kazı Arşivi).

LEVHA 8

Resim 15: Ada 1, duvarların görünüşü (Aigai Kazı Arşivi).

Resim 16: Ada 1, duvarların görünüşü (Aigai Kazı Arşivi).

LEVHA 9

Resim 17: S-01 (Aigai Kazı Arşivi).

Resim 18: Pergamon, Orta Gymnasion Terası (Radt 2002, Res. 66).

LEVHA 10

Resim 19: Pergamon, akropolisin kuzeydoğusundaki Eumenes II suru (Radt 2001, Fig. 2 – 7).

Resim 20: S-04 (Aigai Kazı Arşivi).

LEVHA 11

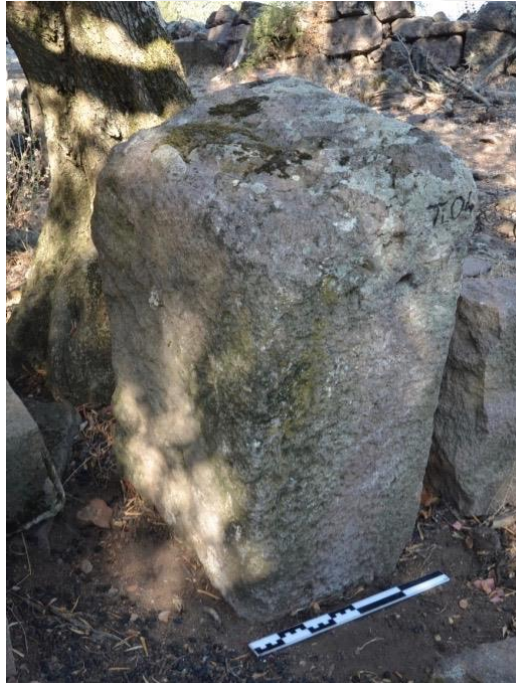
Resim 21: Kat. No. 1.

Resim 22: Kat. No. 2.

Resim 23: Kat. No. 3.

Resim 24: Kat. No. 4.

Resim 25: Kat. No. 5.

Resim 26: Kat. No. 6.

LEVHA 14

Resim 27: Kat. No. 7.

Resim 28: Kat. No. 8.

LEVHA 15

Resim 29: Kat. No. 9.

Resim 30: Kat. No. 10.

LEVHA 16

Resim 31: Kat. No. 11.

Resim 32: Kat. No. 12.

LEVHA 17

Resim 33: Kat. No. 13.

Resim 34: Kat. No. 14.

Resim 35: Kat. No. 15.

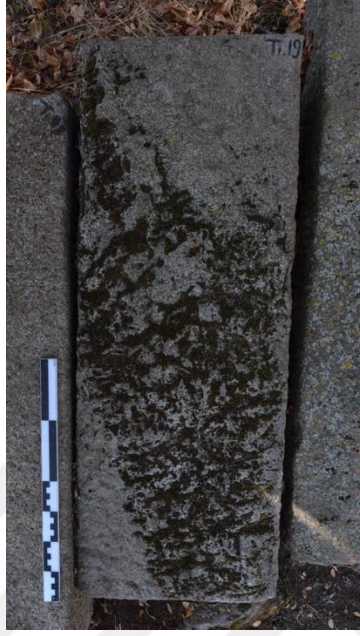
Resim 36: Kat. No. 16.

Resim 37: Kat. No. 17.

Resim 38: Kat. No. 18.

Resim 39: Kat. No. 19.

Resim 40: Kat. No. 20.

LEVHA 21

Resim 41: Kat. No. 21.

Resim 42: Kat. No. 22.

LEVHA 22

Resim 43: Kat. No. 23.

Resim 44: Kat. No. 24.

Resim 45: Kat. No. 25.

Resim 46: Kat. No. 26.

Resim 47: Kat. No. 27.

Resim 48: Kat. No. 28.

Resim 49: Kat. No. 29.

Resim 50: Kat. No. 30.

LEVHA 26

Resim 51: Kat. No. 31.

Resim 52: Kat. No. 32.

LEVHA 27

Resim 53: Kat. No. 33.

Resim 54: Kat. No. 34.

Resim 55: Kat. No. 35.

Resim 56: Kat. No. 36.

Resim 57: Kat. No. 37.

Resim 58: Kat. No. 38.

LEVHA 30

Resim 59: Kat. No. 39.

Resim 60: Kat. No. 40.

Resim 61: Kat. No. 41.

Resim 62: Kat. No. 42.

LEVHA 32

Resim 63: Kat. No. 43.

Resim 64: Kat. No. 44.

LEVHA 33

Resim 65: Kat. No. 45.

Resim 66: Kat. No. 46.

Resim 67: Kat. No. 47.

LEVHA 34

Resim 68: Kat. No. 48.

Resim 69: Kat. No. 49.

Resim 70: Kat. No. 50.

Resim 71: Kat. No. 51.

Resim 72: Kat. No. 52.

Resim 73: Kat. No. 53.

Resim 74: Kat. No. 54.

LEVHA 37

Resim 75: Kat. No. 55.

Resim 76: Kat. No. 56.

LEVHA 38

Resim 77: Kat. No. 57.

Resim 78: Kat. No. 58.

Resim 79: Kat. No. 56 – 62, Tip 2 kemer taşları.

Resim 80: Kat. No. 56 – 62, Tip 2 kemer taşları.

Resim 81: Kat. No. 56 – 62, Tip 2 kemer taşları.

Resim 82: Kat. No. 35 – 55, Tip 1 kemer taşları.

Resim 83: Kat. No. 35 – 55, Tip 1 kemer taşları.

Resim 84: Tip 1 kemer taşı detay.

Resim 85: Tip 1 kemer taşı detay.

Resim 86: Kat. No. 49.

Resim 87: Kat. No. 47 – 48, Tip 1, kilit taşları.

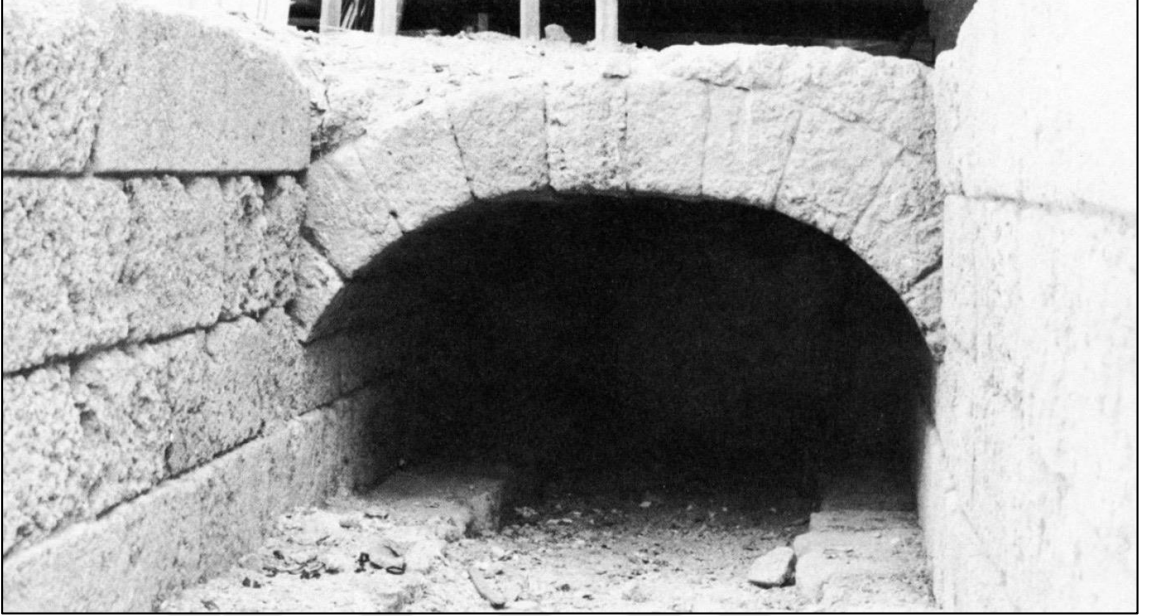
Resim 88: Kat. No. 35 – 55, Tip 1 kemer taşları.

Resim 89: Kat. No. 35 – 55, Tip 1 kemer taşları.

Resim 90: Kat. No. 12.

Resim 91: Rhodos, köprü altyapısı, kemer-duvar bağıntısı (Boyd 1978, Fig. 6).

Resim 92: Kemer taşlarının enkazda açığa çıktığı konum (Aigai Kazı Arşivi).

Resim 93: Kemer taşlarının enkazda açığa çıktığı konum (Aigai Kazı Arşivi).

Resim 94: Enkaz görünümü (Aigai Kazı Arşivi).

Resim 9: Kat. No. 7, yan profil.

Resim 96: Kat. No. 7, graffito detay.

Resim 97: Kat. No. 7, zivana delikleri.

Resim 98: Kuzey Kapısı genel görünüş (Aigai Kazı Arşivi).

Resim 99: Kuzey Kapısı genel görünüş (Aigai Kazı Arşivi).

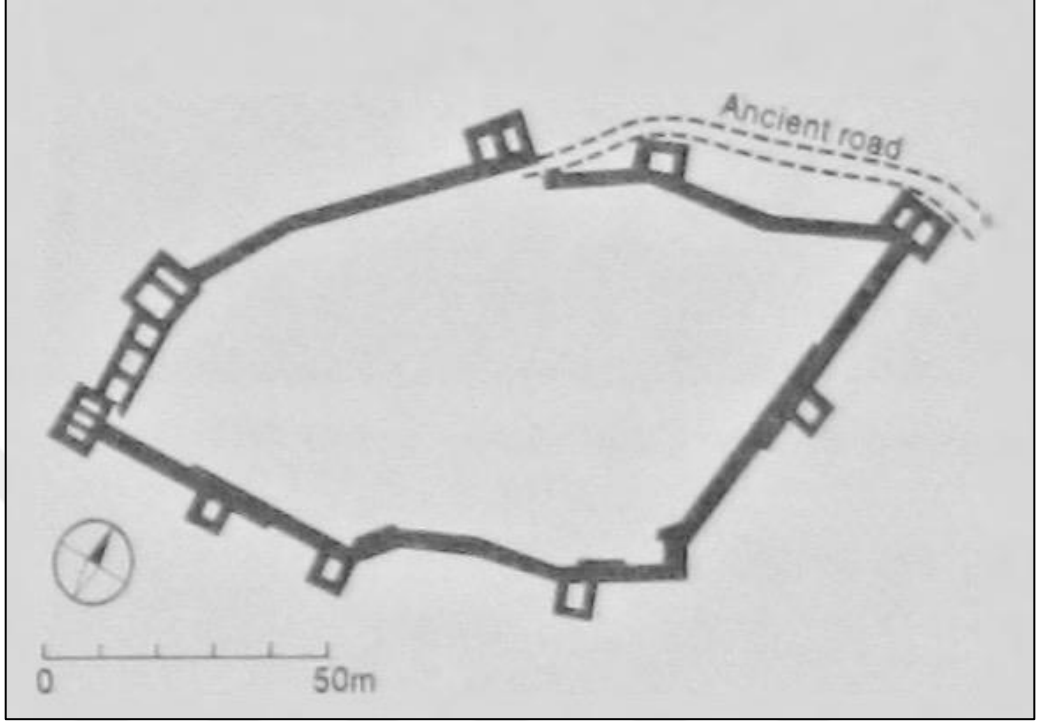
Resim 100: Kuzey Kapısı genel görünüş (Aigai Kazı Arşivi).

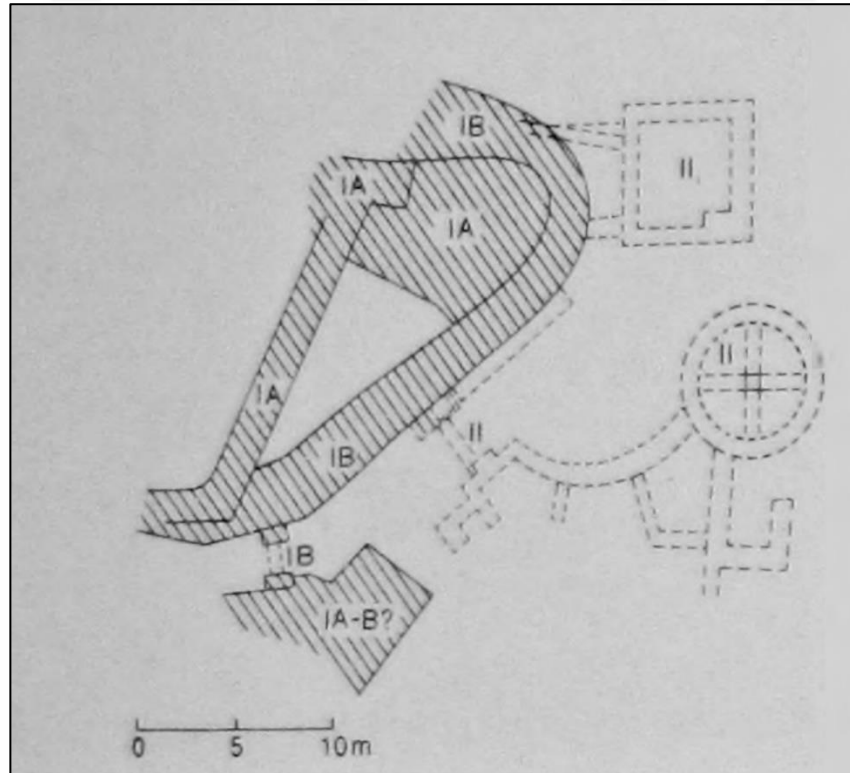
Resim 101: Kuzey Kapısı genel görünüş, hava fotoğrafı (Aigai Kazı Arşivi).

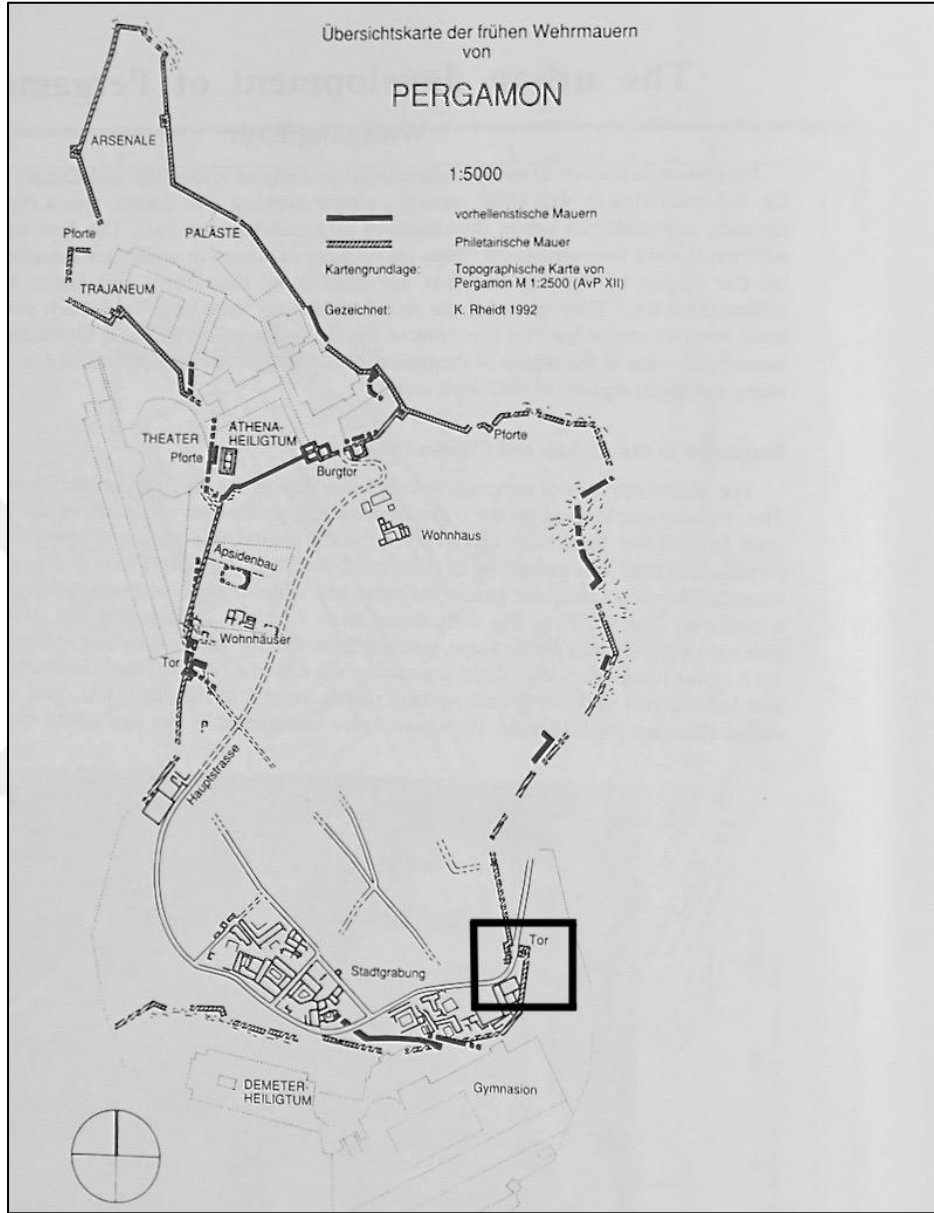
Resim 102: Kuzey Kapısı genel görünüş, hava fotoğrafı (Aigai Kazı Arşivi).

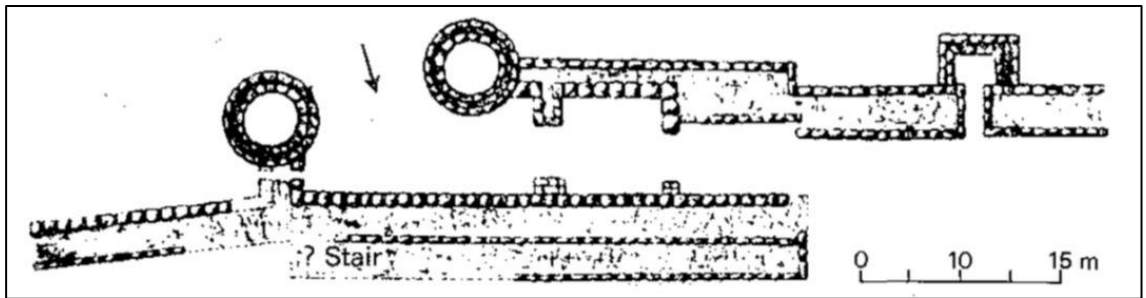
Resim 103: Larisa-Buruncuk solid kapı planı (Winter 1971, Fig. 130).

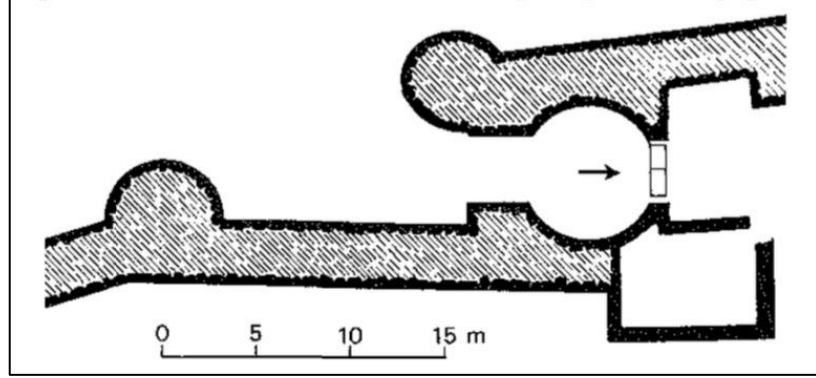
Resim 104: Halai solid kapı planı (Winter 1971, Fig. 189).

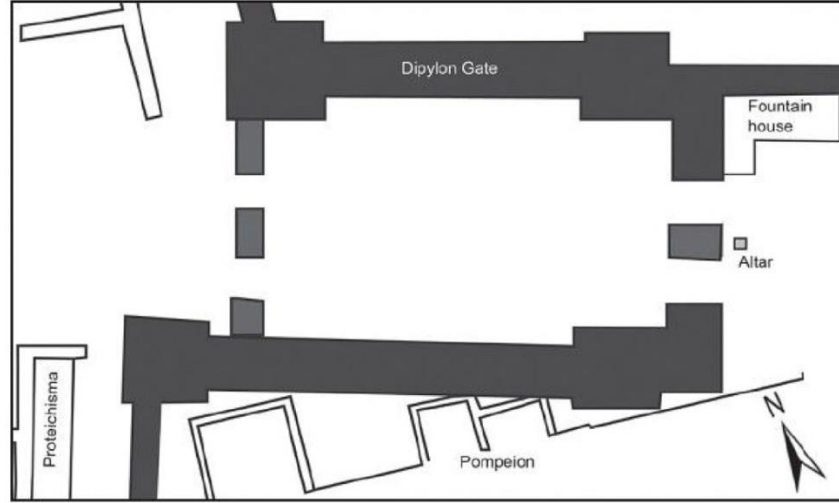
Resim 105: Pergamon, erken sur planı, arkaik kapı (Radt 2001, Fig. 2 – 3).

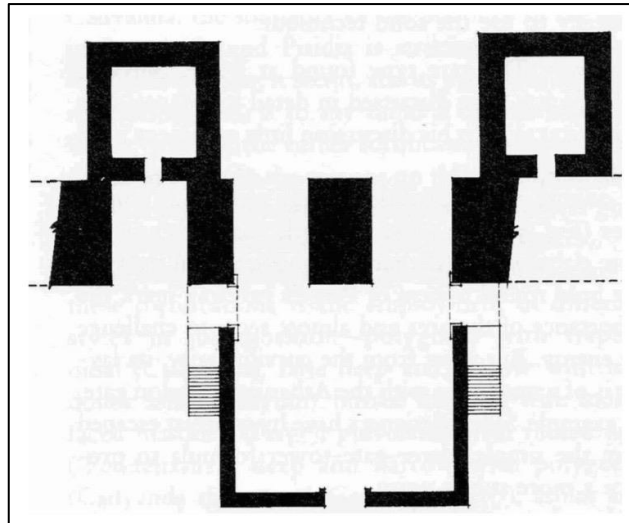
Resim 106: Mantinea Şehir Kapısı (Lawrence 1979, Fig. 74).

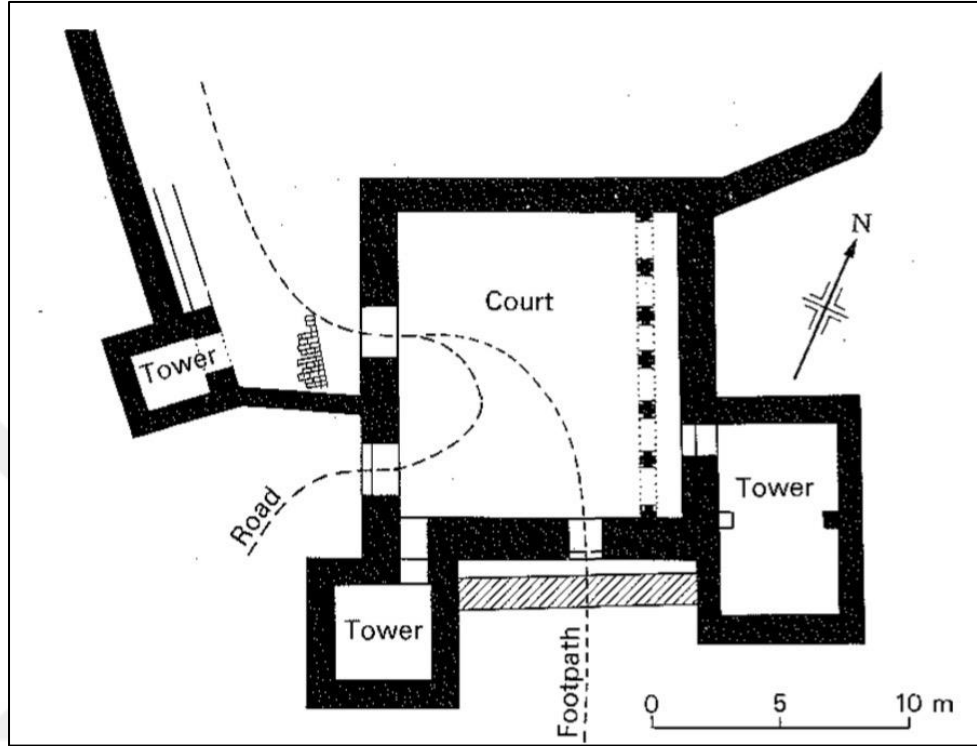
Resim 107: Stymphalos Şehir Kapısı (Lawrence 1979, Fig. 75).

Resim 108: Atina, Thriasian/ Dipylon Kapısı (Miles 2015, Fig. 10. 6).

Resim 109: Side, Doğu Şehir Kapısı (McNicoll 1997, Fig. 35).

Resim 110: Pergamon, Eumenes Kapısı (Lawrence 1979, Fig. 69).

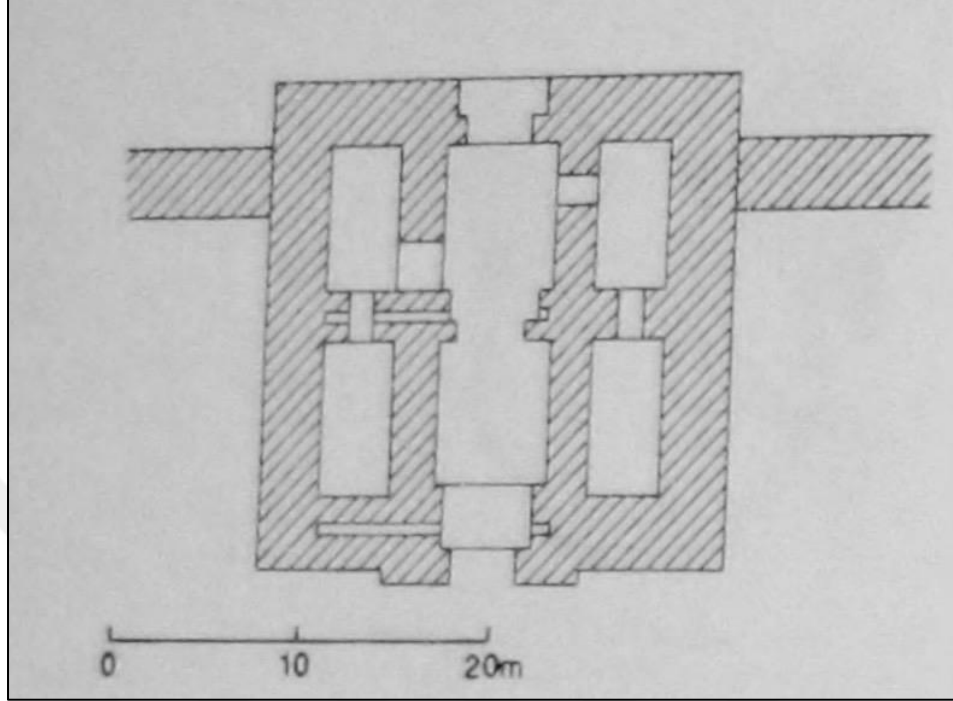
Resim 111: Ferentinum, Maggiore Kapısı (Boethius 1978, Fig. 169).

Resim 112: Kyme, Deniz Kapısı (La Marca 2013, Res. 6).

Resim 113: Kyme, Pervazlı Kapı (La Marca 2013, Res. 8)

Resim 114: Dura-Europos, Palmyrene Kapısı (Winter 1971, Fig. 240).

Resim 115: Hatıllı üst örtüye işaret eden enkaz görüntüsü (Aigai Kazı Arşivi).

Resim 116: Pergamon, Yukarı Gymnasion, Batı Odası, kemerli niş (Radt 2002, Res. 73).

Resim 117: Pergamon, Viran Kapı (Radt 2002, Res. 174).

LEVHA 58

Resim 118: Aigai, Agora dükkanlarındaki kapı söveleri (Aigai Kazı Arşivi).

Resim 119: Aigai, Agora dükkanlarındaki kapı söveleri ve pencere pervazları (Aigai Kazı Arşivi).

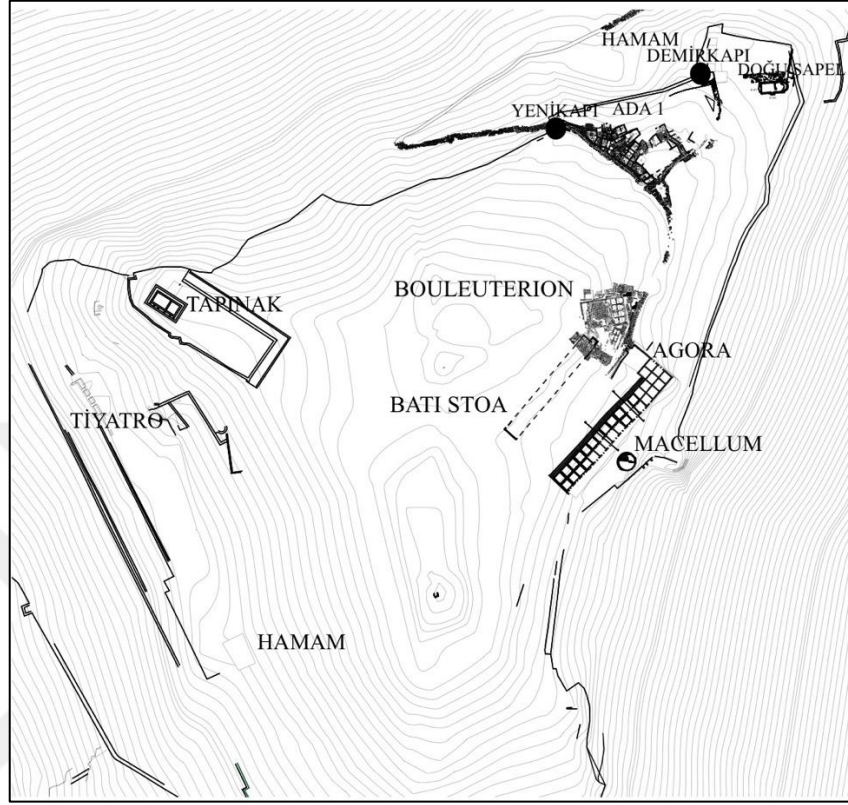

Resim 120: Eşik taşı üzerinde kilit yuvası (Aigai Kazı Arşivi).

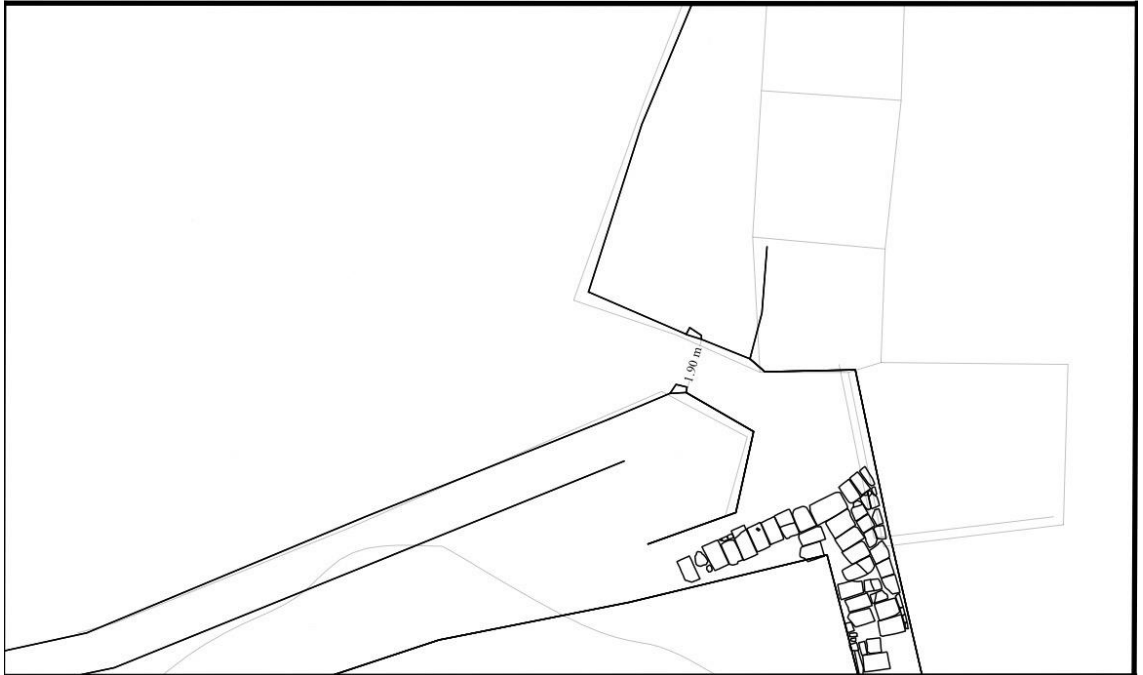

Resim 121: Eşik taşı üzerinde mil yuvası (Aigai Kazı Arşivi).

LEVHA 60

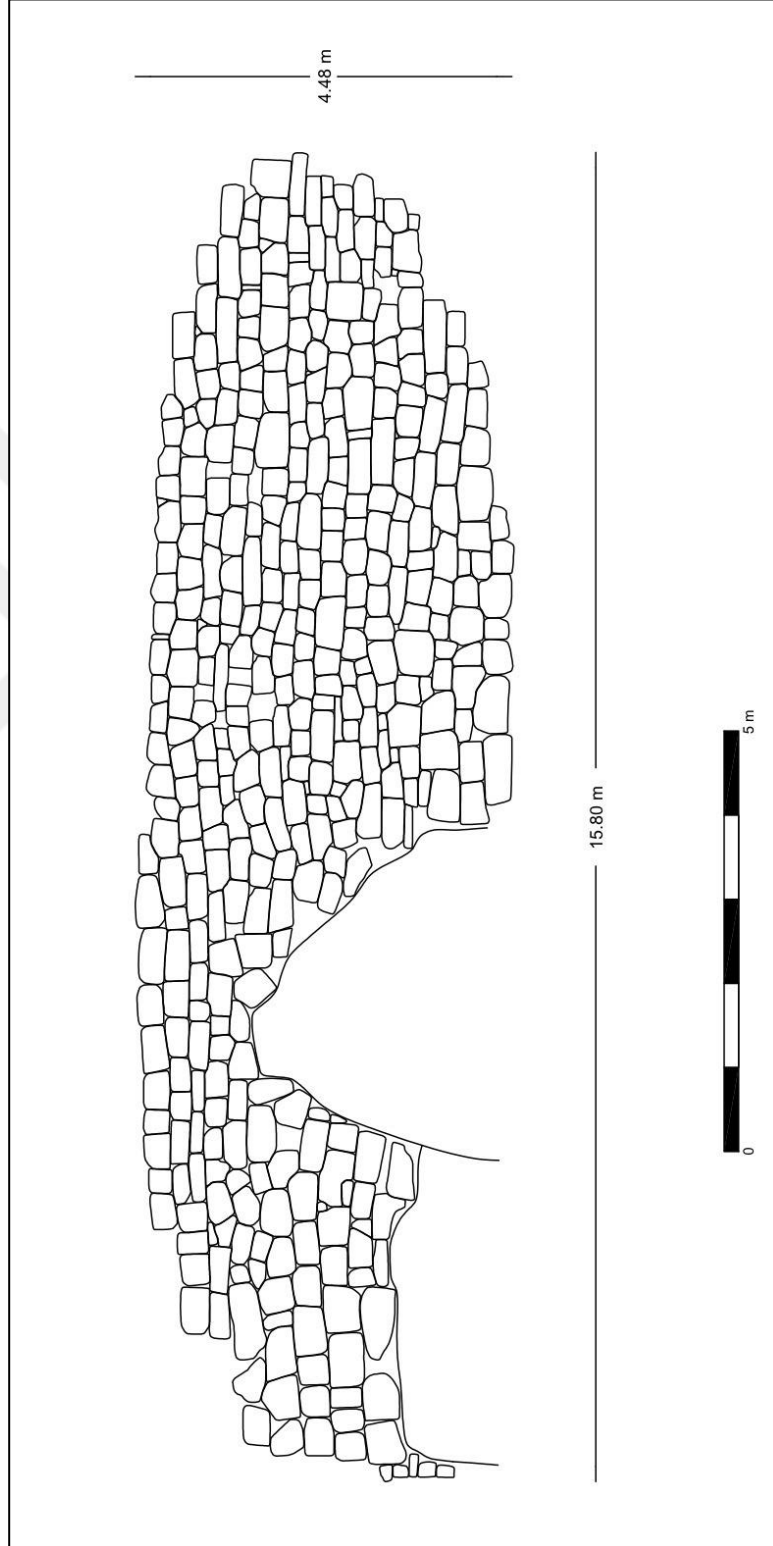

Plan 1: Kent planı üzerinde Kuzey Kapısı ve Demirkapı.

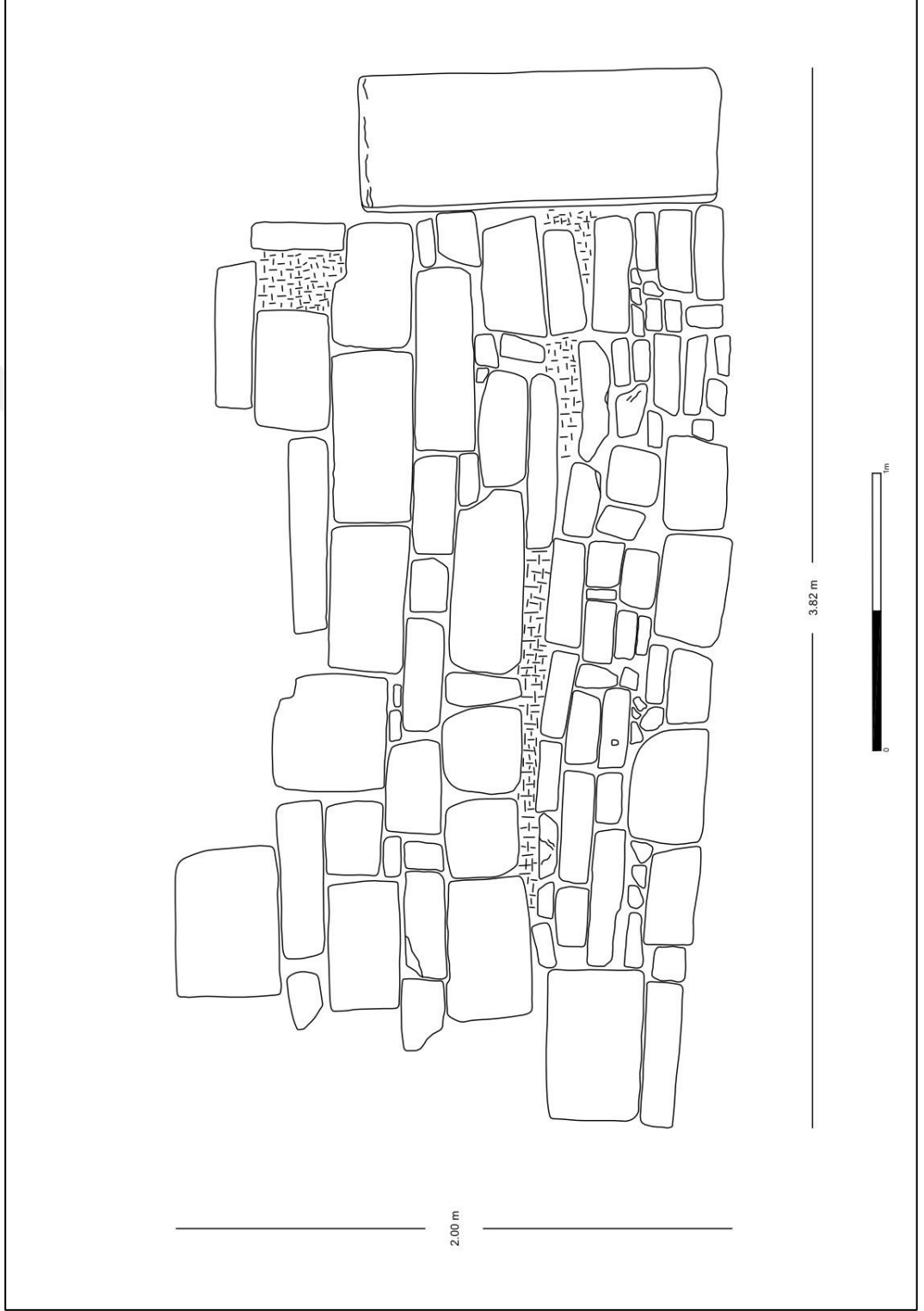
Plan 2: Demirkapı planı.

LEVHA 61

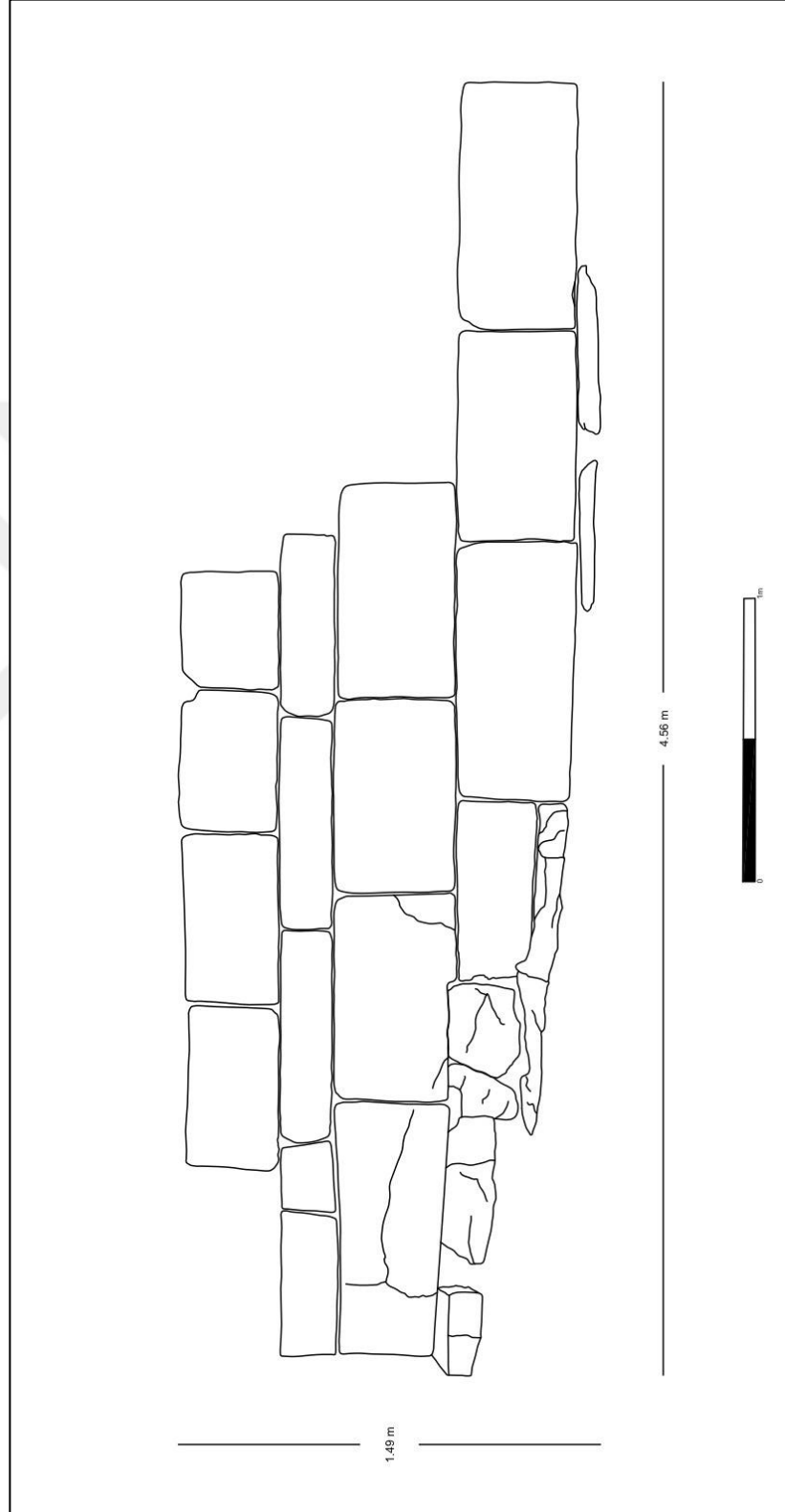

Plan 3: S-03 cephe çizimi.

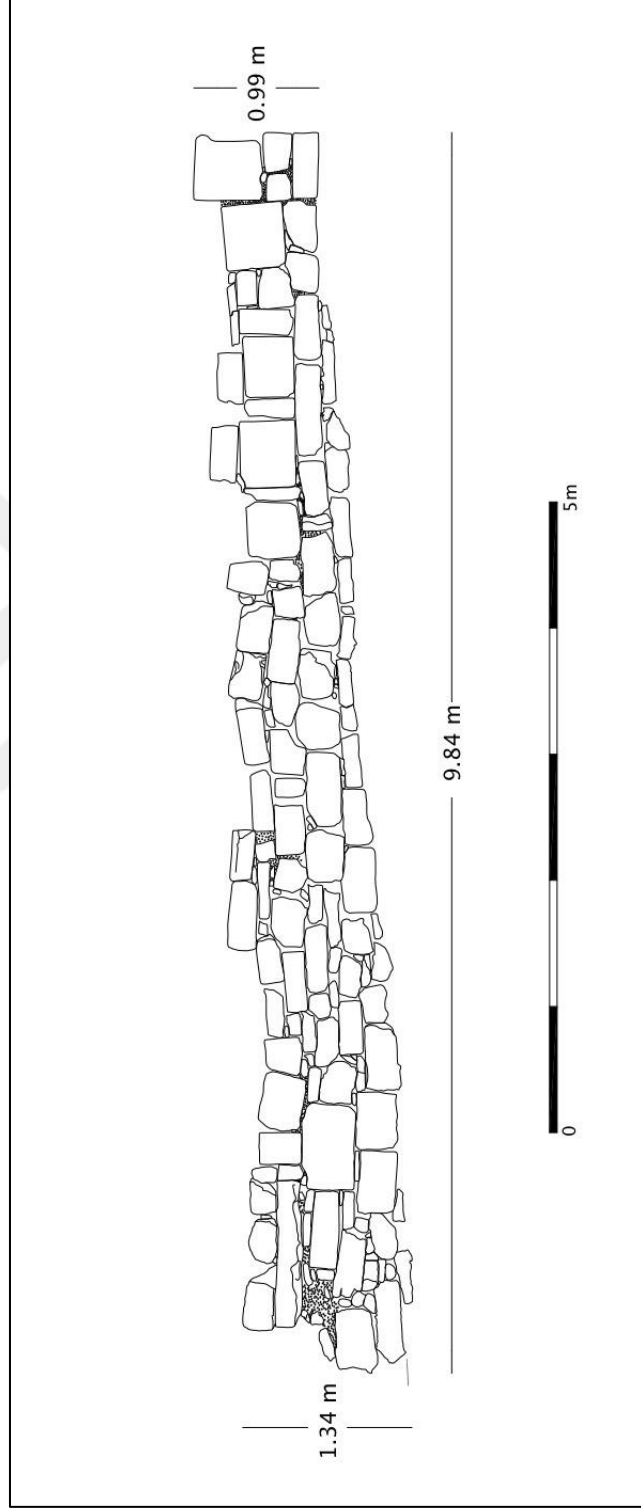
LEVHA 62

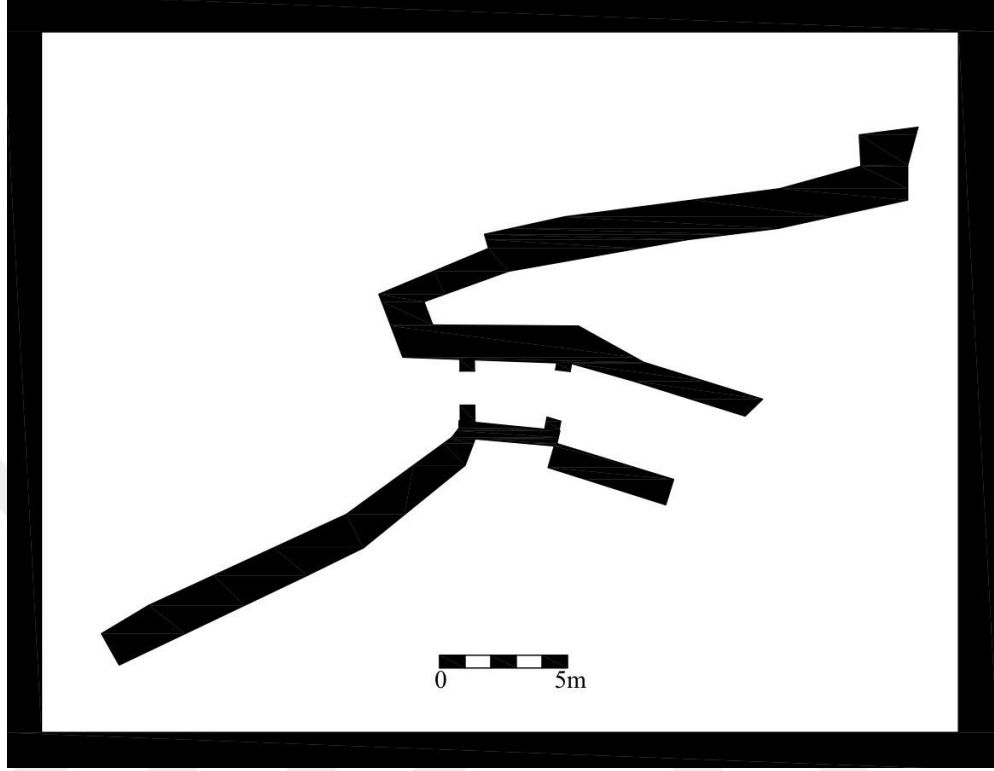
Plan 4: S-02 cephe çizimi.

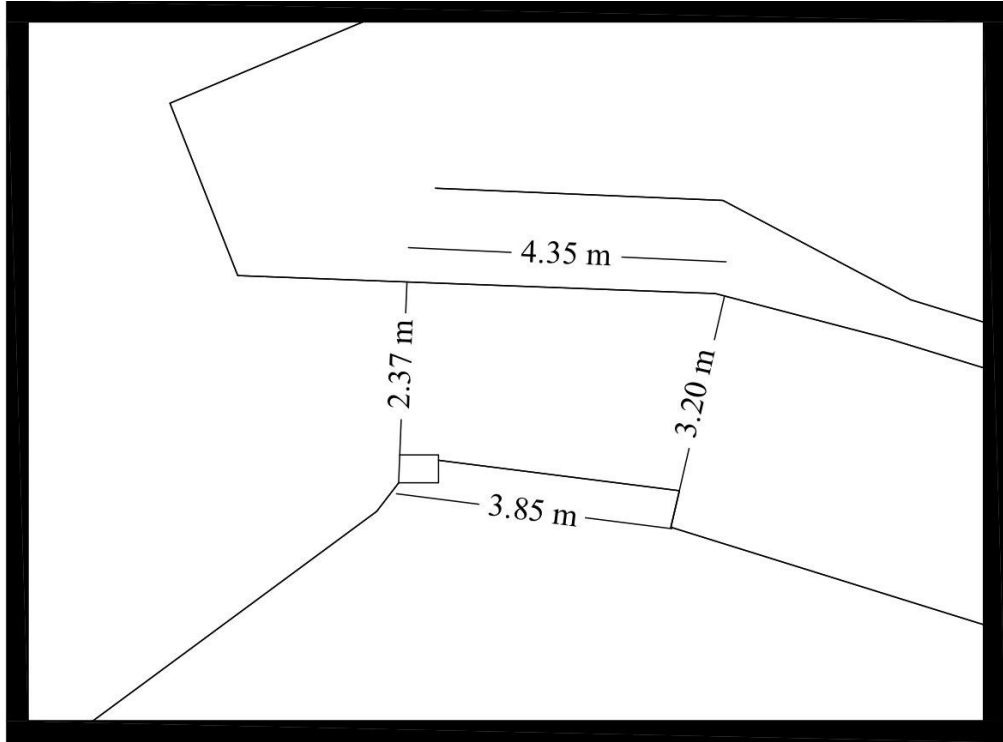
Plan 5: S-01 cephe çizimi.

Plan 6: S-04 cephe çizimi.

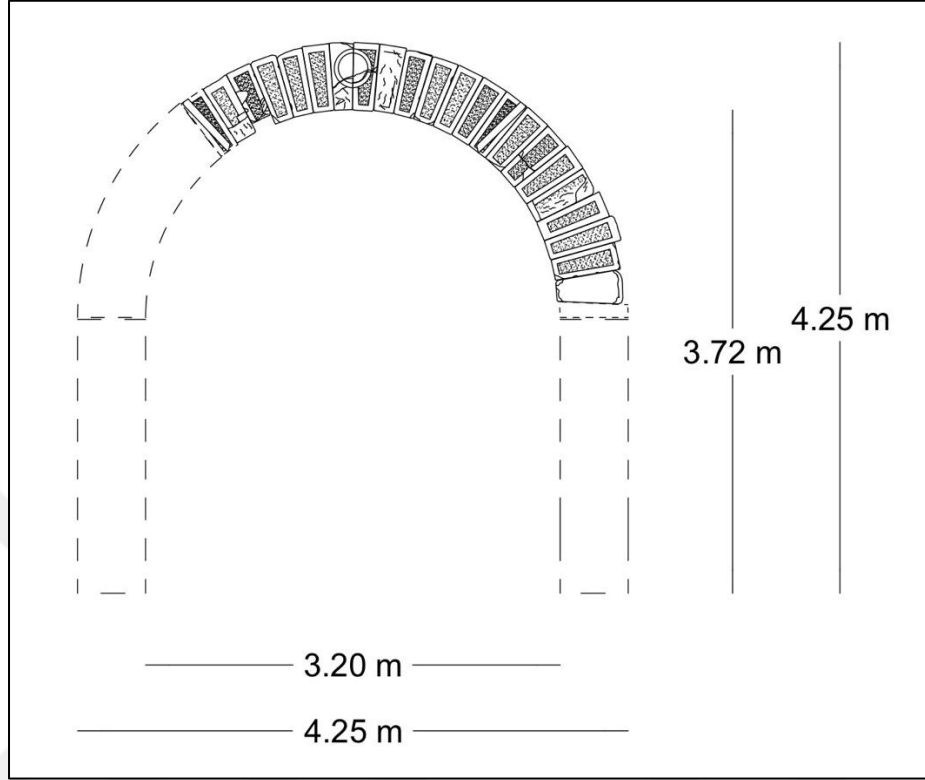

Plan 7: Kuzey Kapısı solid planı.

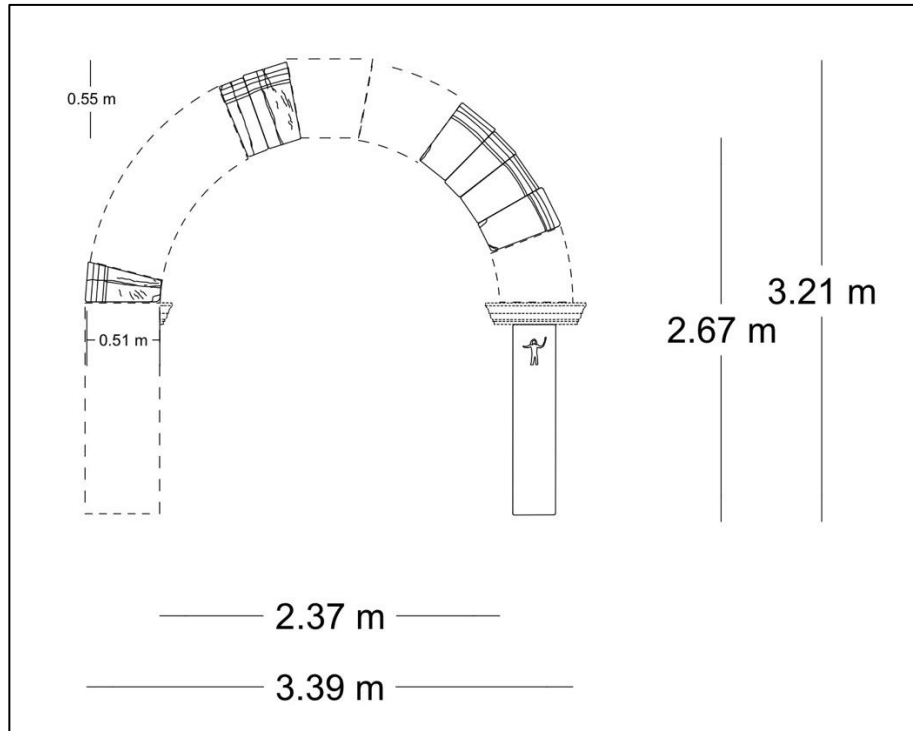

Plan 8: Kapının geçiş mesafeleri ve avlu ölçüleri.

LEVHA 66

Plan 9: Tip 1 kemer rölövesi.

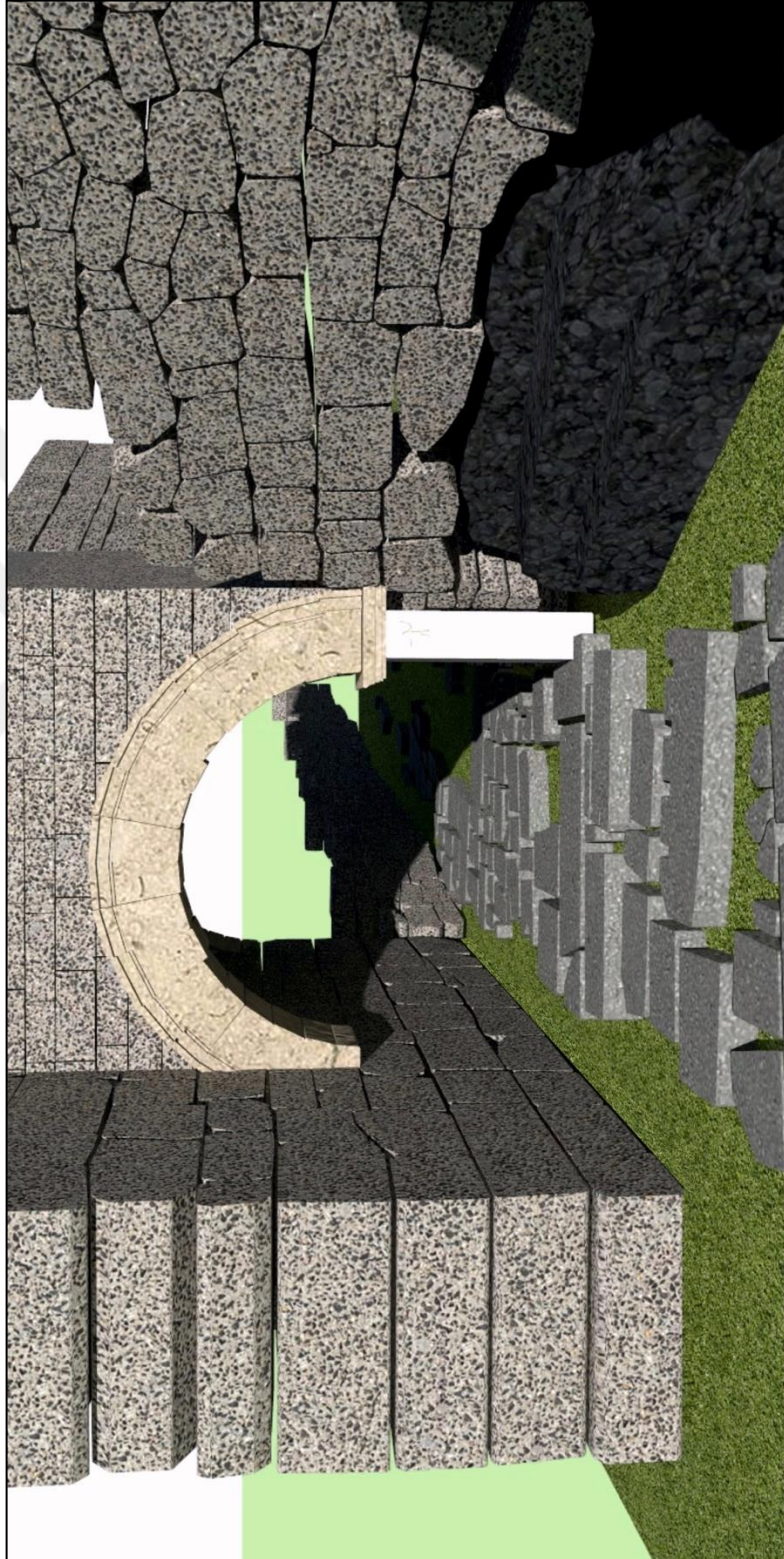

Plan 10: Tip 2 kemer rölövesi.

LEVHA 67

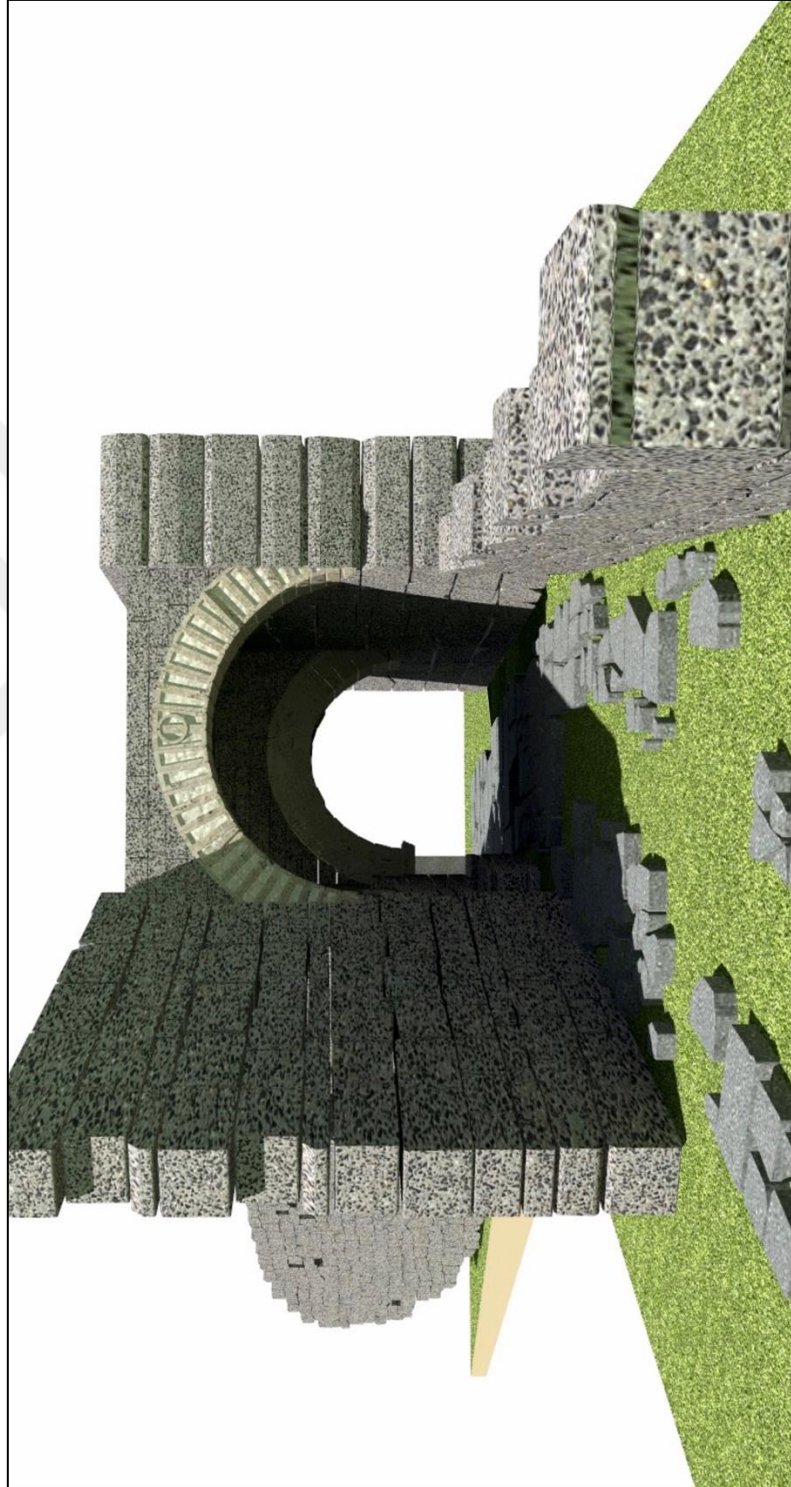

3D 1: Kapının batıdan görünümü.

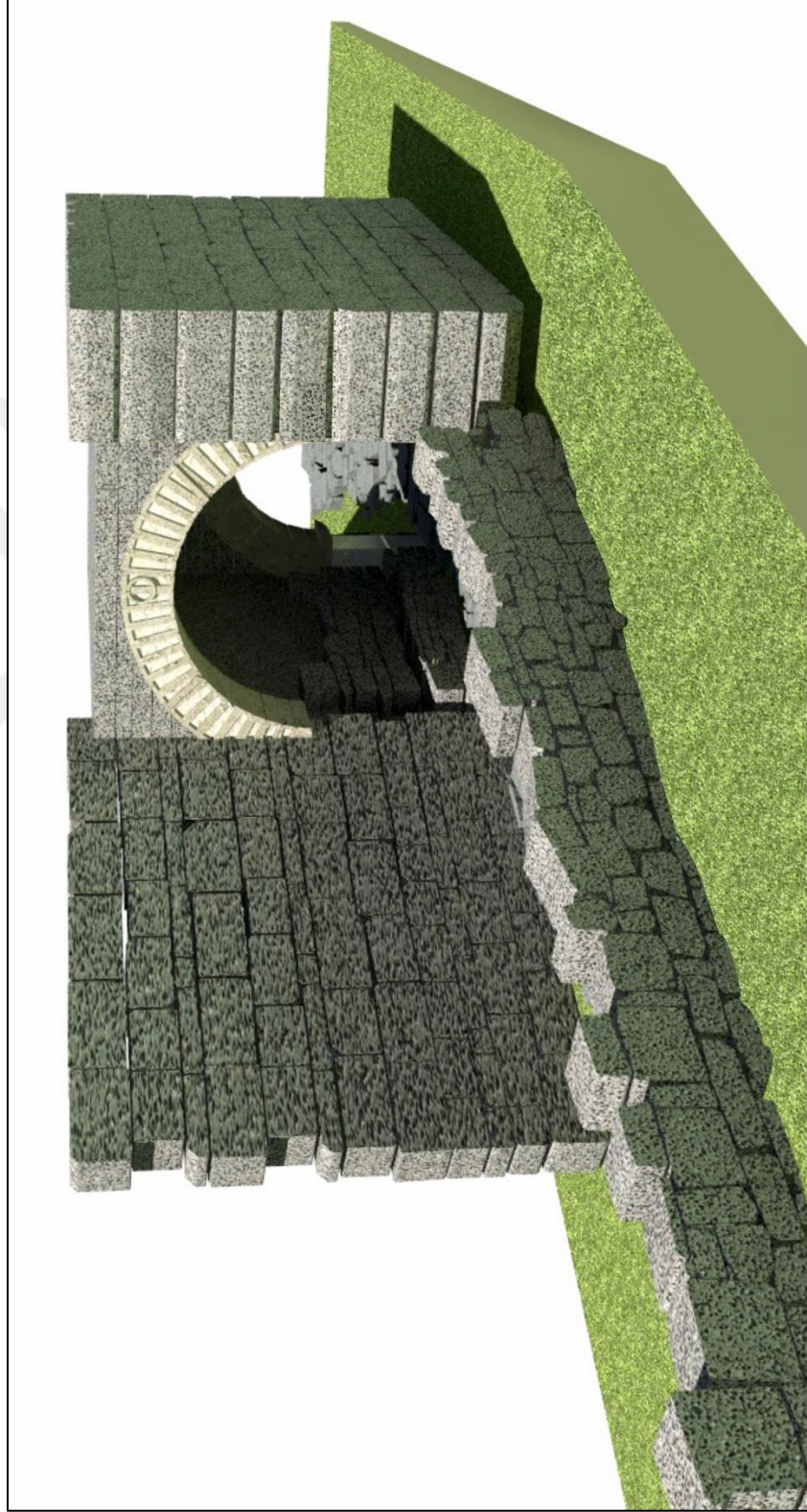

3D 2: Tip 2, detay.

LEVHA 69

3D 3: Tip 1, detay.

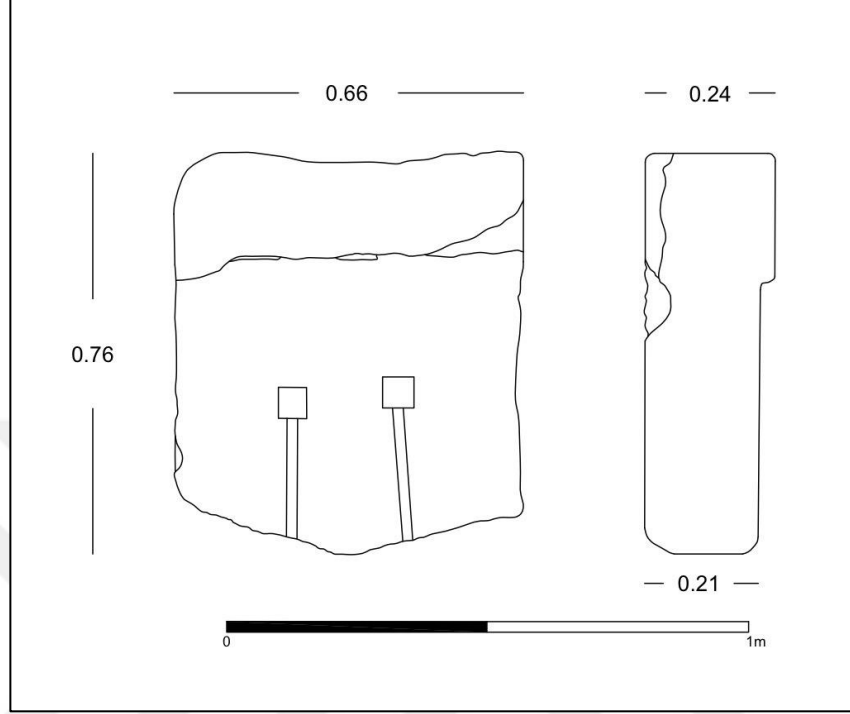
3D 4: Kapının doğudan görünümü.

LEVHA 71

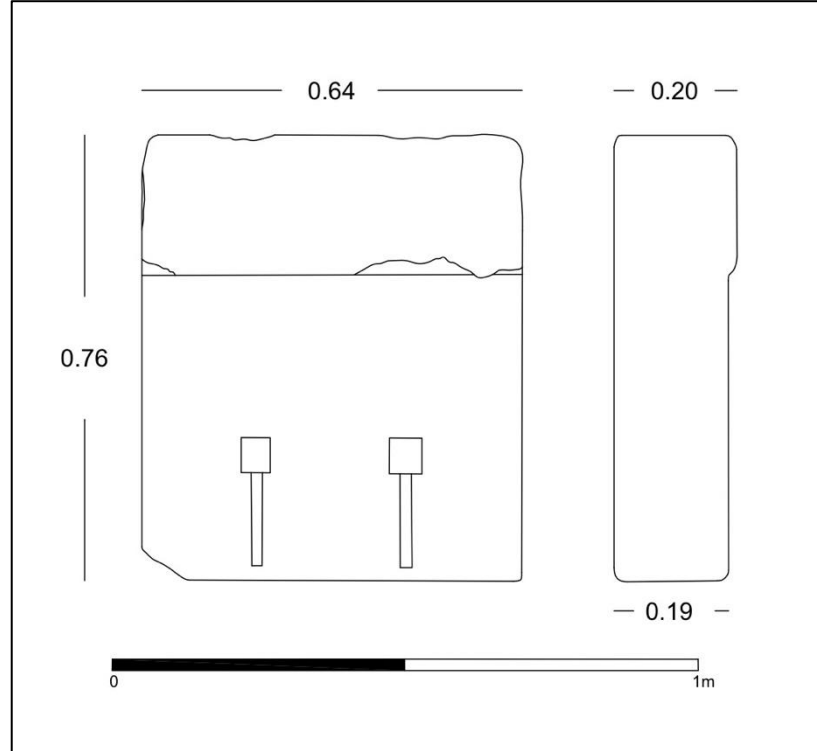

3D 5: Kapının batıdan görünümü.

LEVHA 72

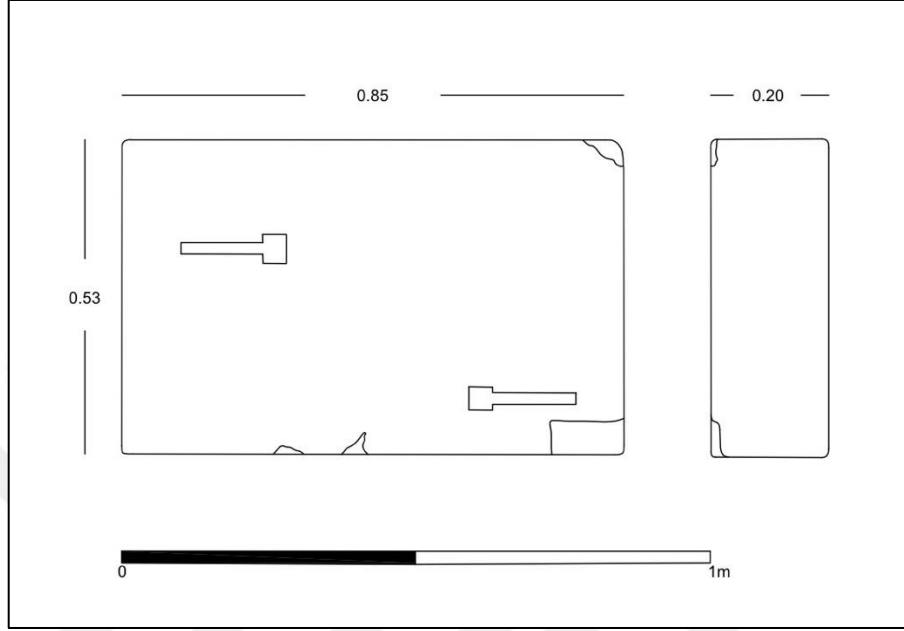

Çizim 1: Kat. No. 1.

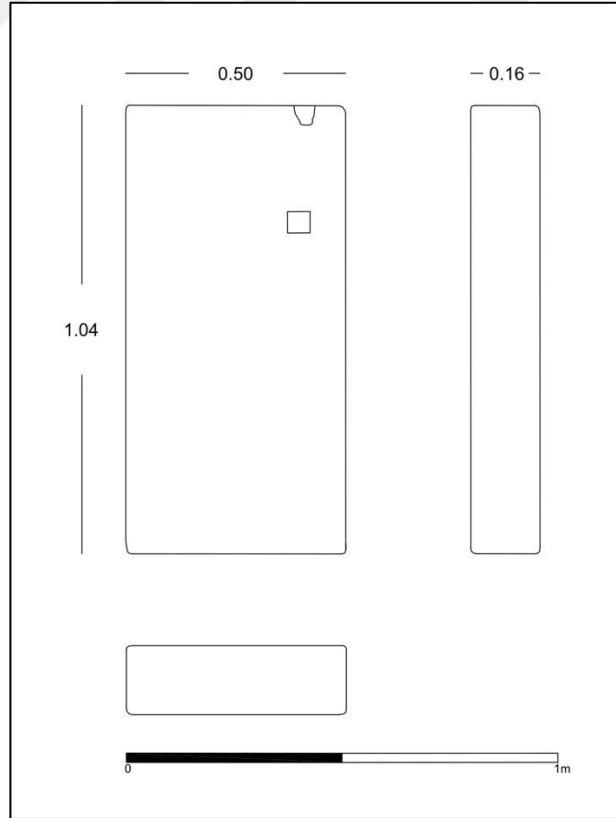

Çizim 2: Kat. No. 2.

LEVHA 73

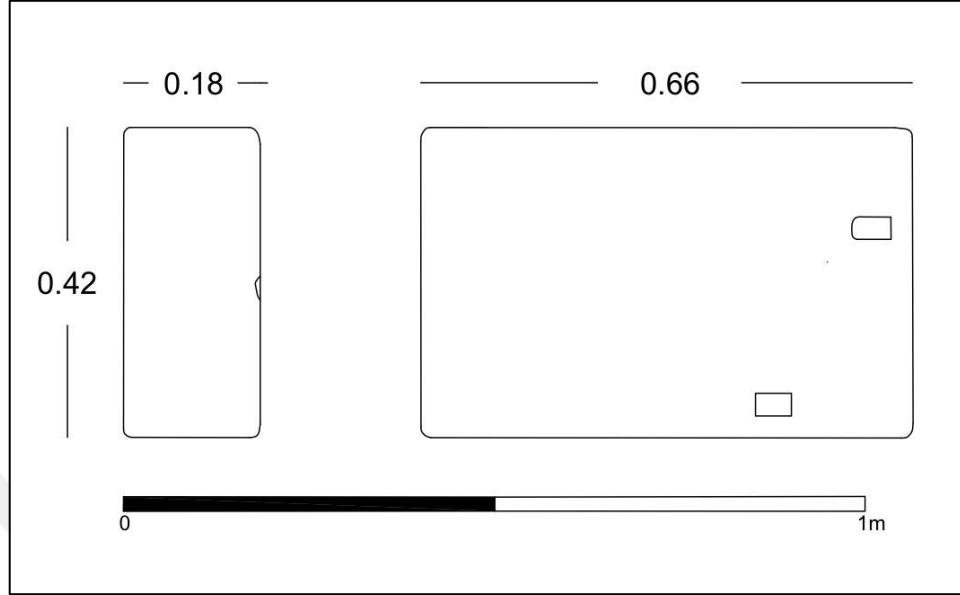

Çizim 3: Kat. No. 3.

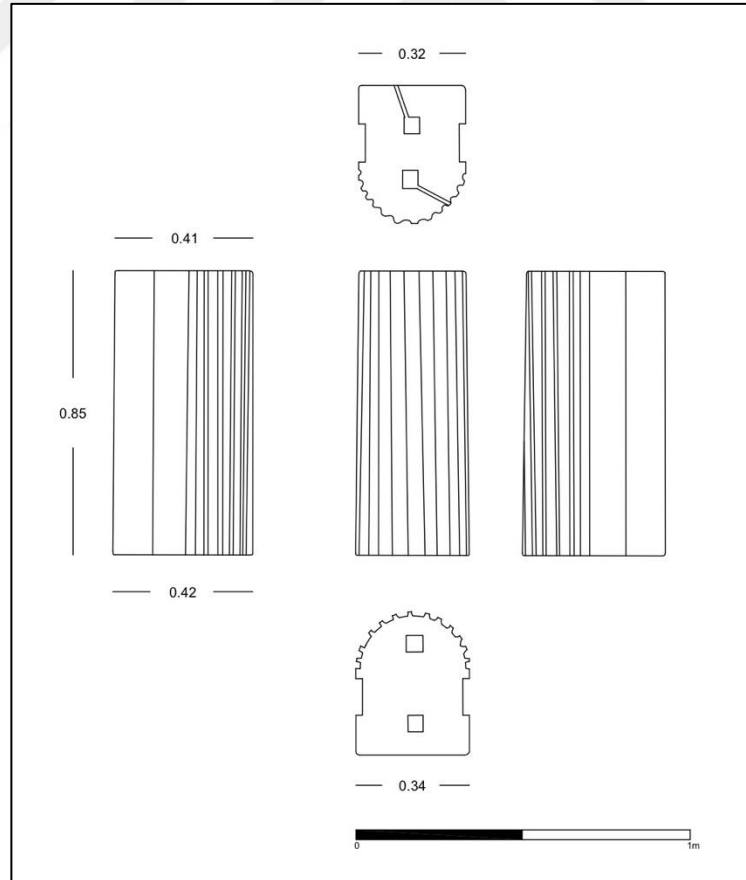

Çizim 4: Kat. No. 4.

LEVHA 74

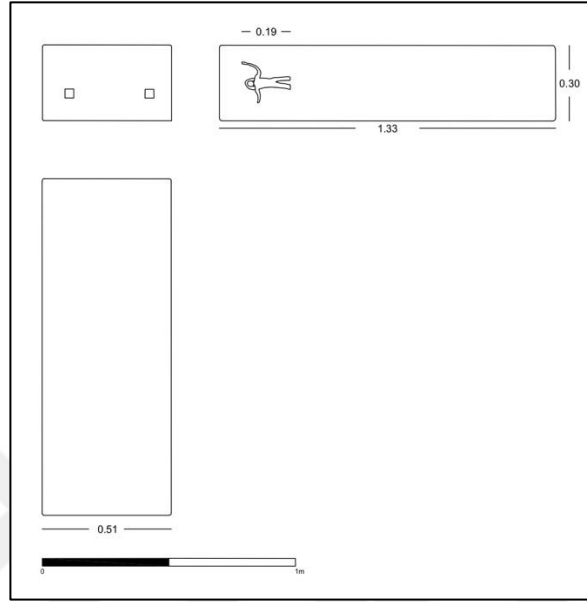

Çizim 5: Kat. No. 5.

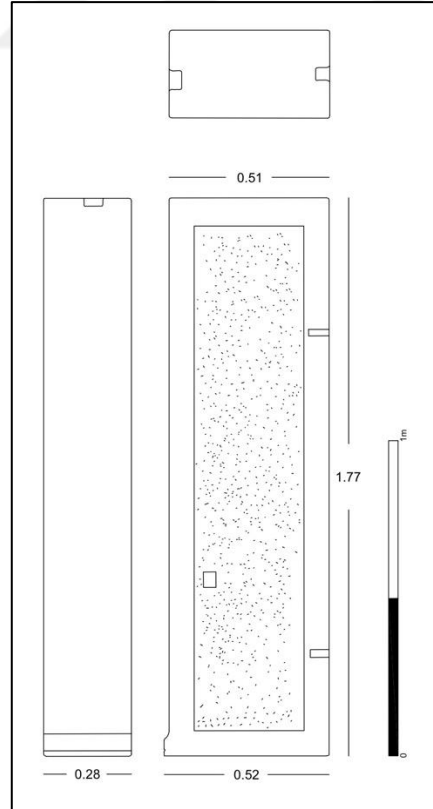

Çizim 6: Kat. No. 6.

LEVHA 75

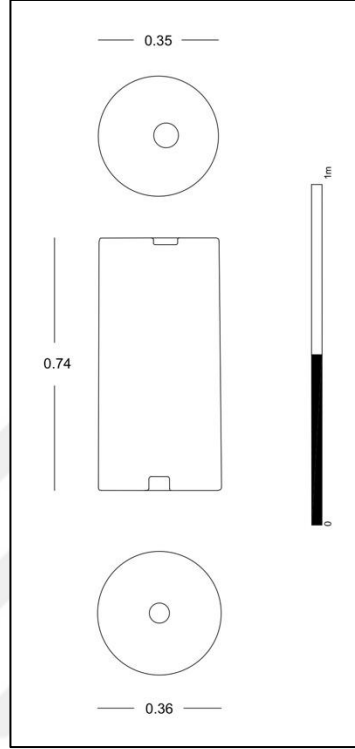

Çizim 7: Kat. No. 7.

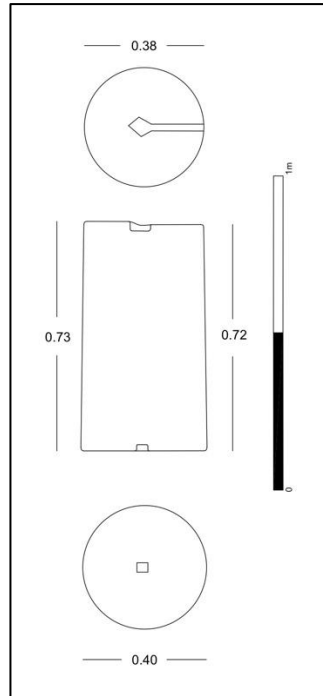

Çizim 8: Kat. No. 8.

LEVHA 76

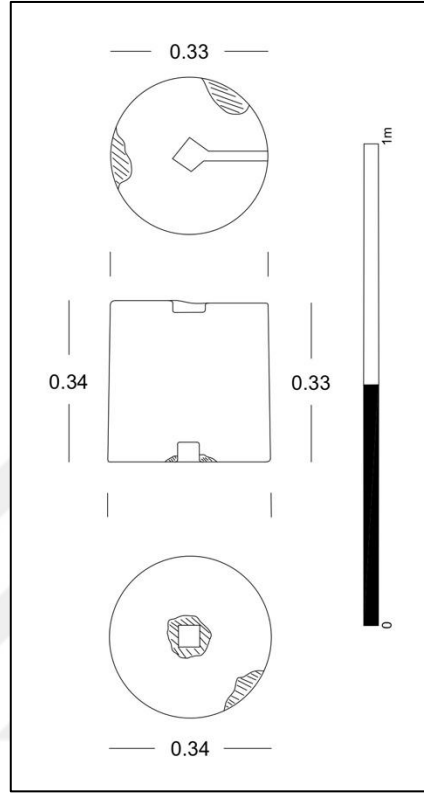

Çizim 9: Kat. No. 9.

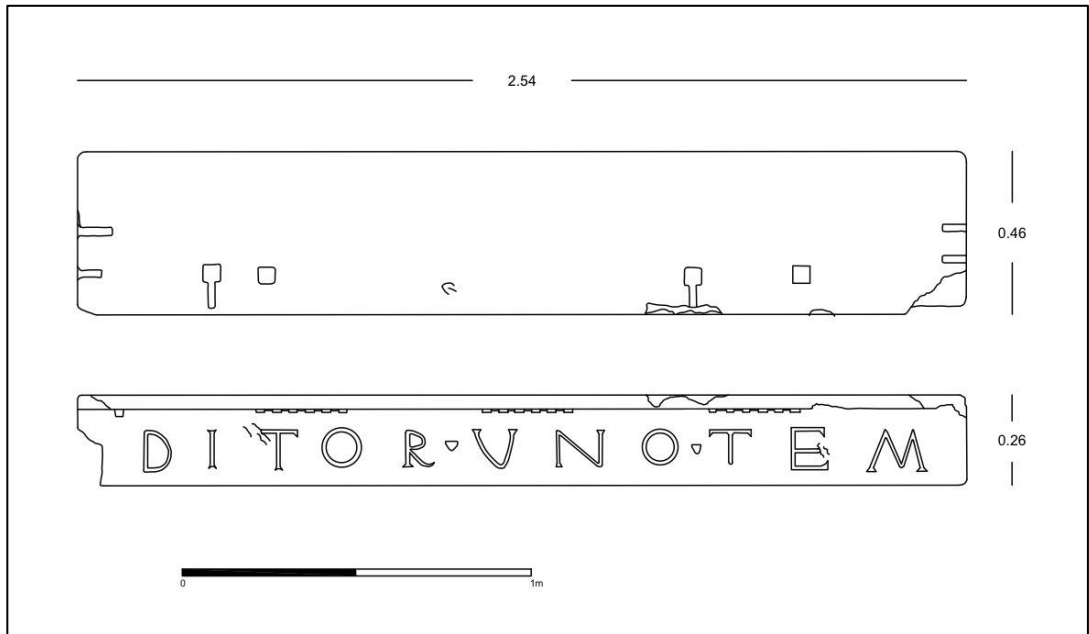

Çizim 10: Kat. No. 10.

LEVHA 77

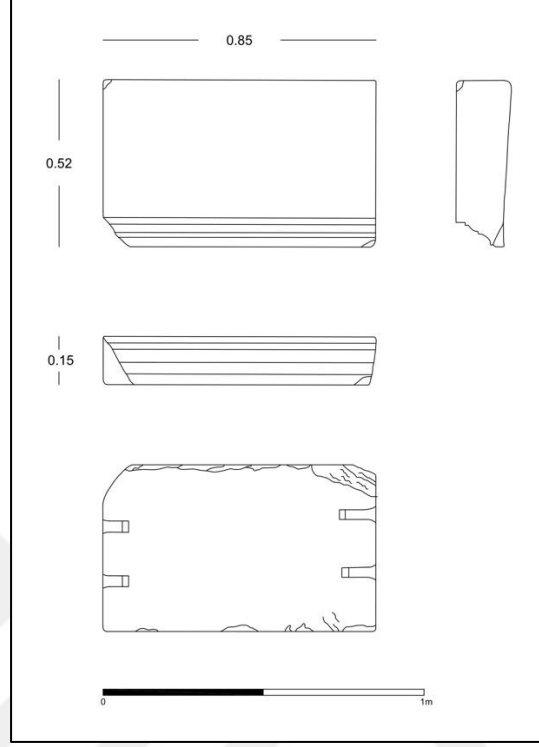

Çizim 11: Kat. No. 11.

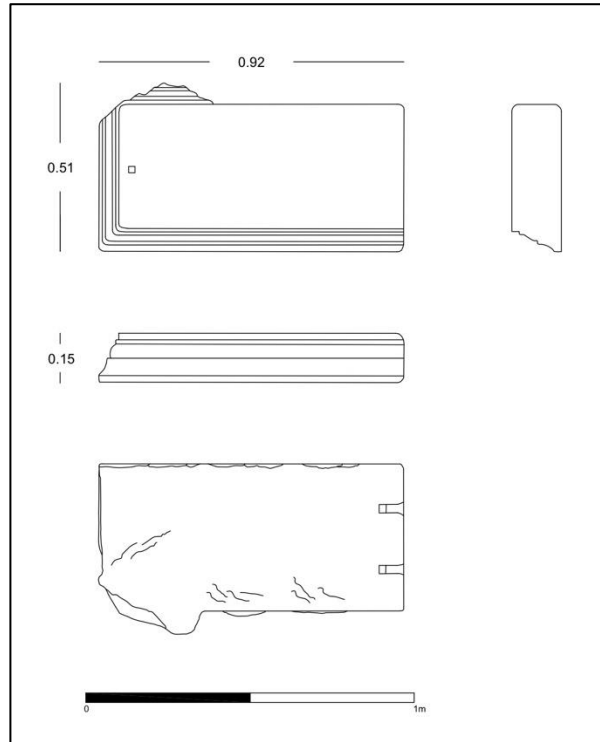

Çizim 12: Kat. No. 12.

LEVHA 78

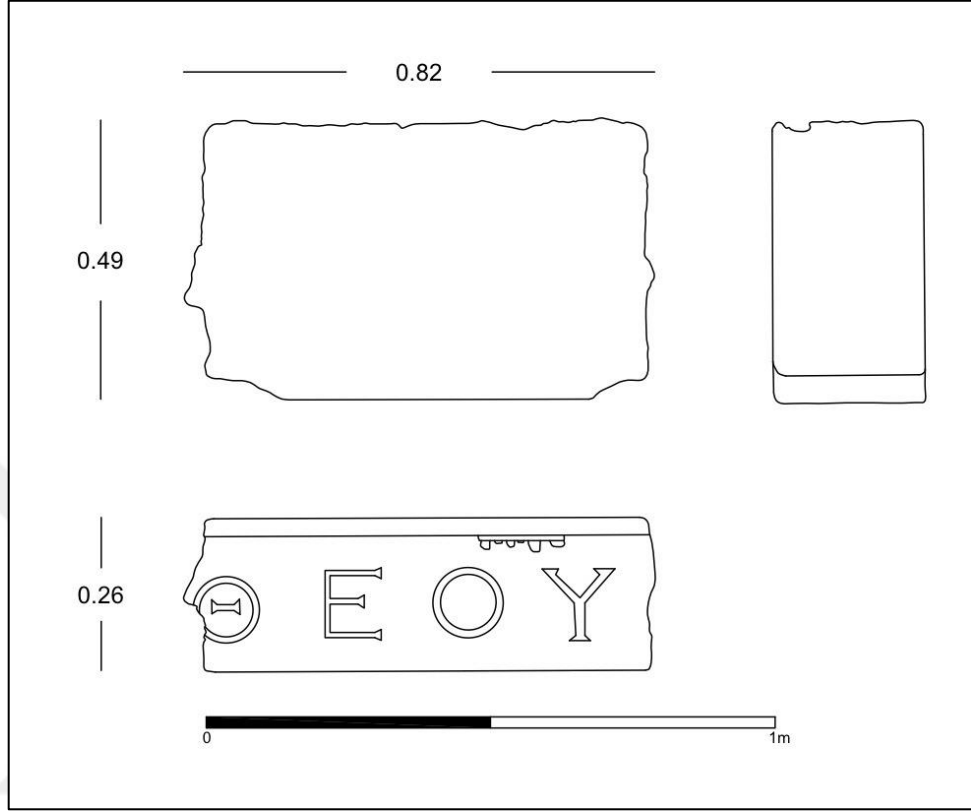

Çizim 13: Kat. No. 13.

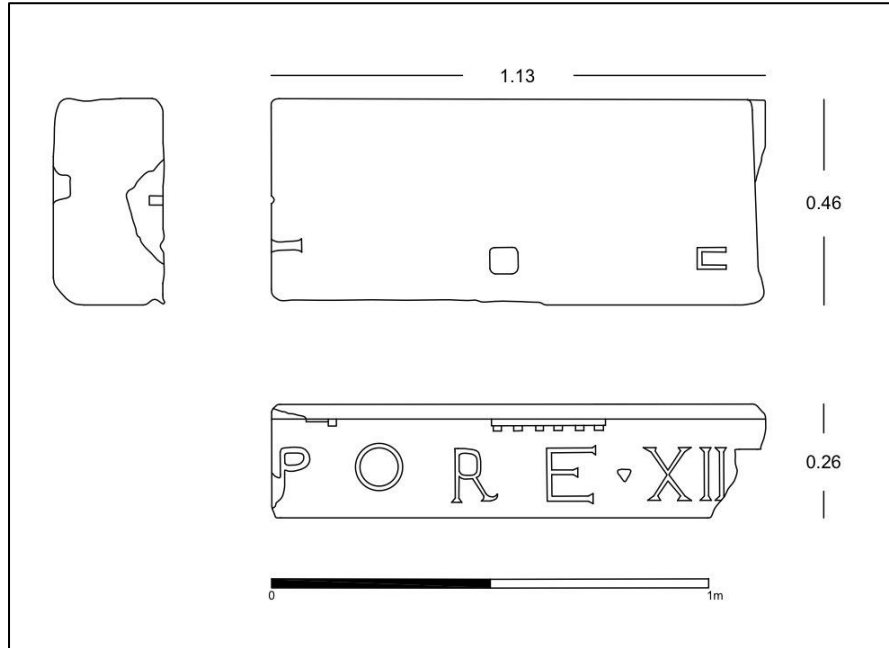

Çizim 14: Kat. No. 14.

LEVHA 79

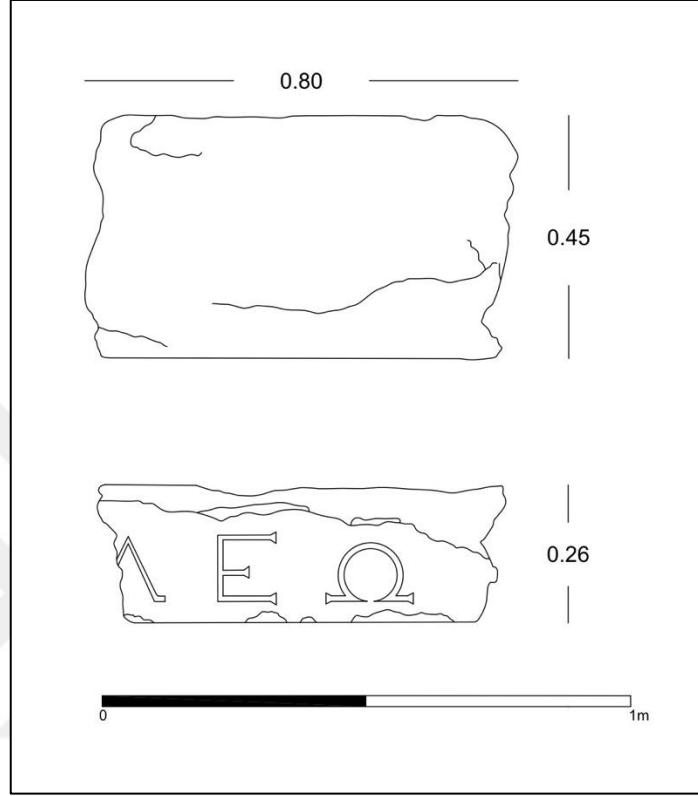

Çizim 15: Kat. No. 15.

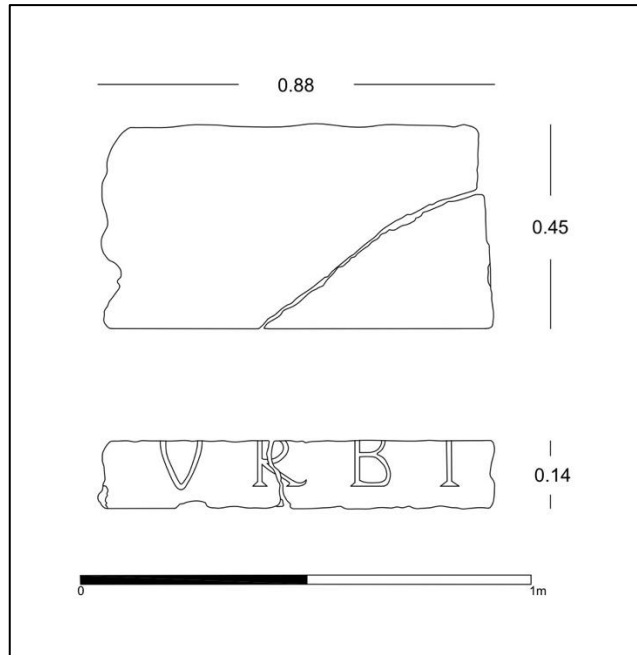

Çizim 16: Kat. No. 16.

LEVHA 80

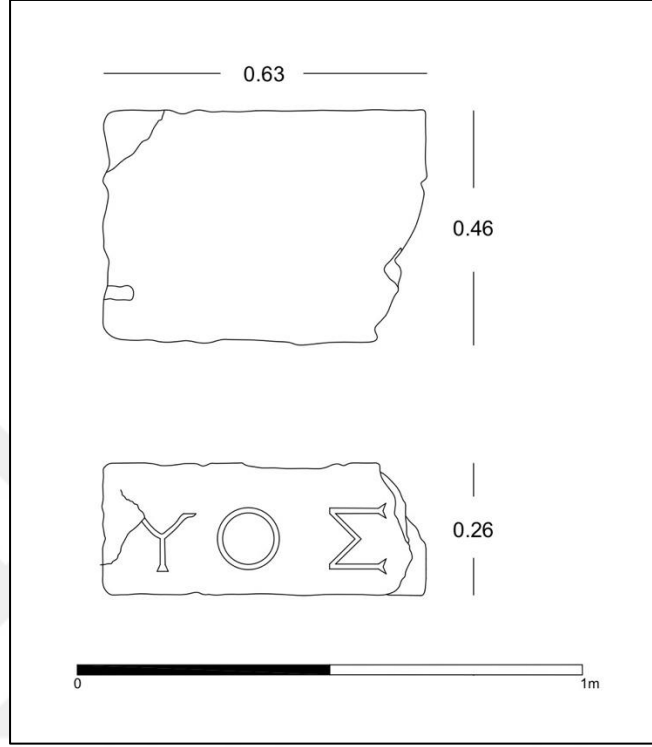

Çizim 17: Kat. No. 17.

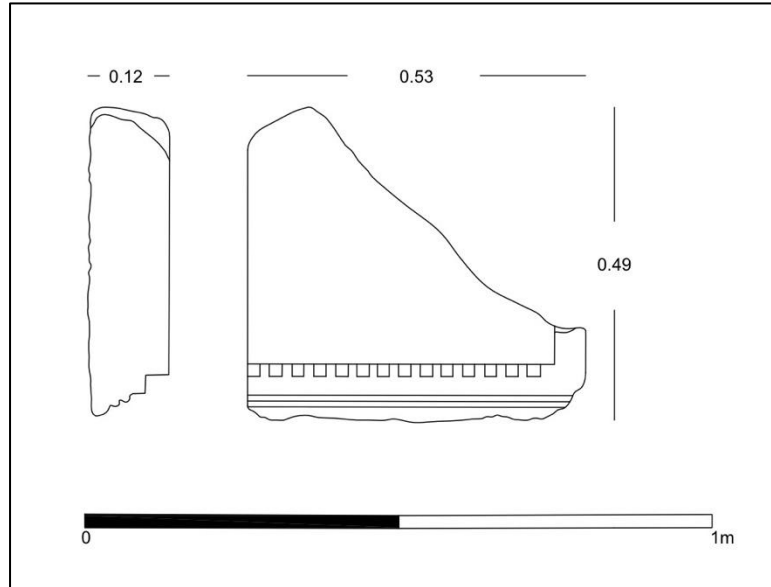

Çizim 18: Kat. No. 18.

LEVHA 81

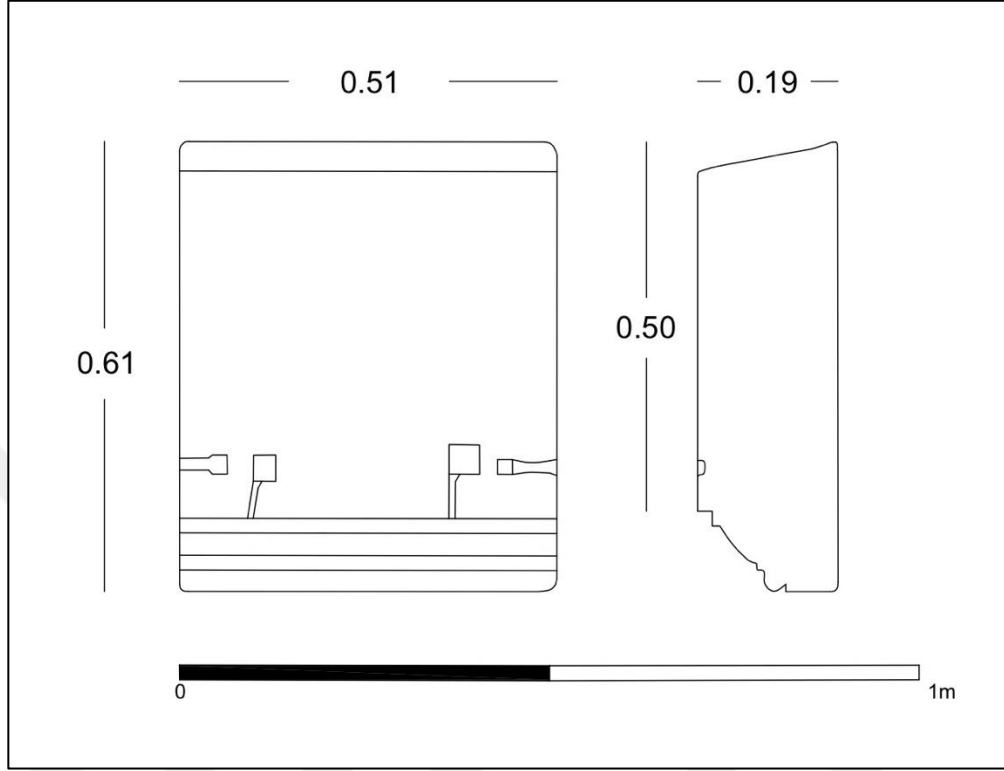

Çizim 19: Kat. No. 19.

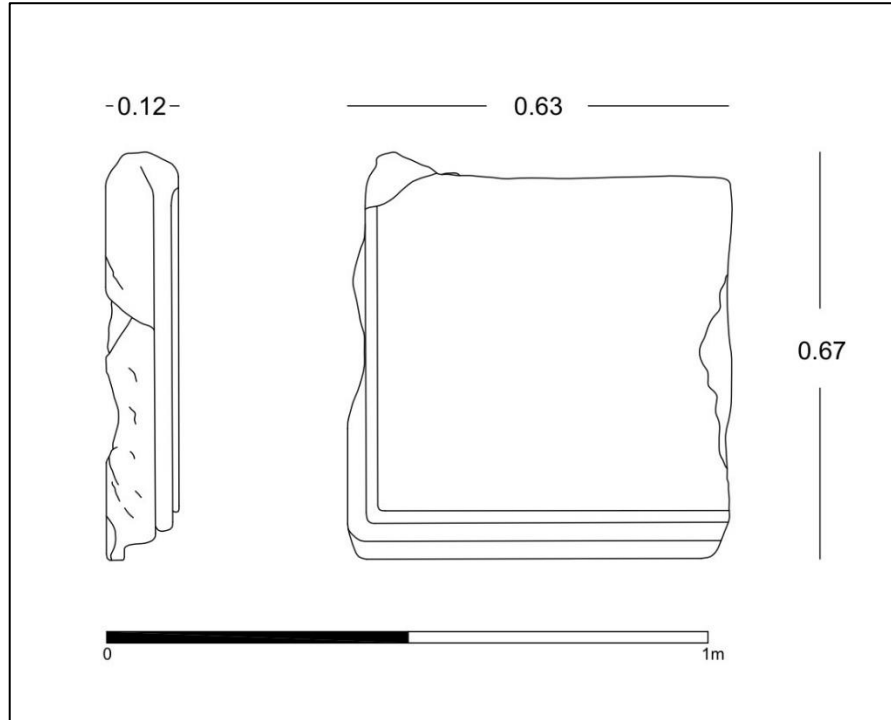

Çizim 20: Kat. No. 20.

LEVHA 82

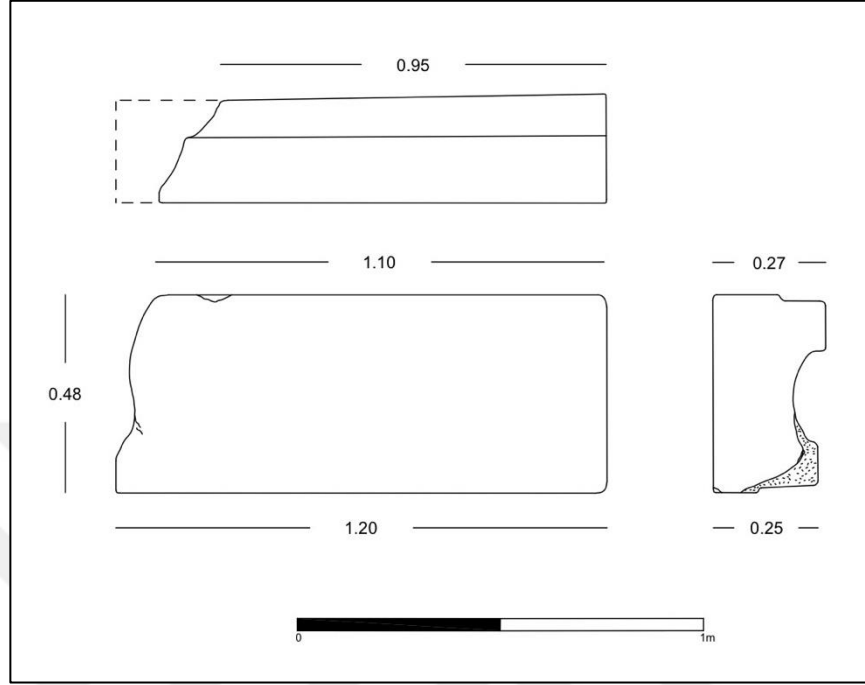

Çizim 21: Kat. No. 21.

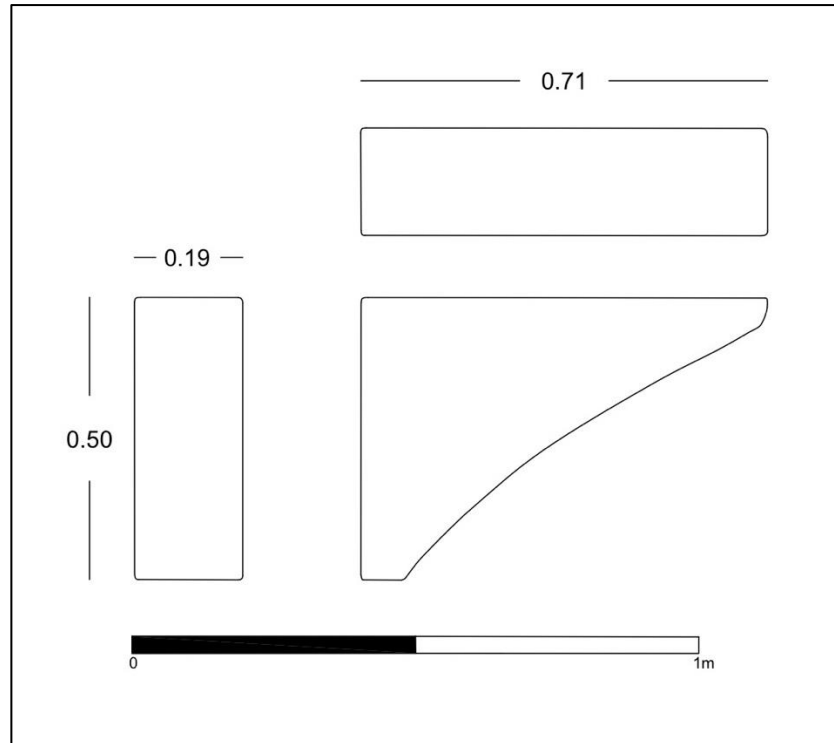

Çizim 22: Kat. No. 22.

LEVHA 83

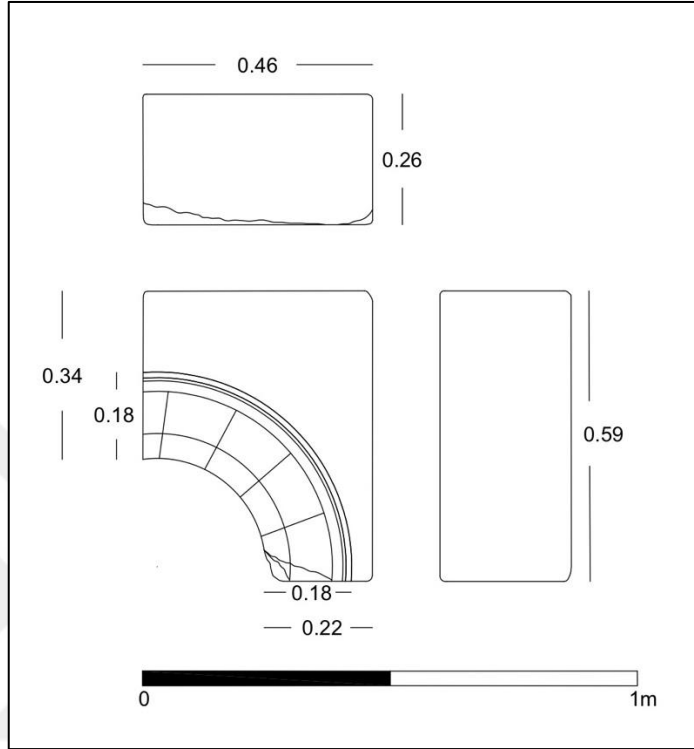

Çizim 23: Kat. No. 23.

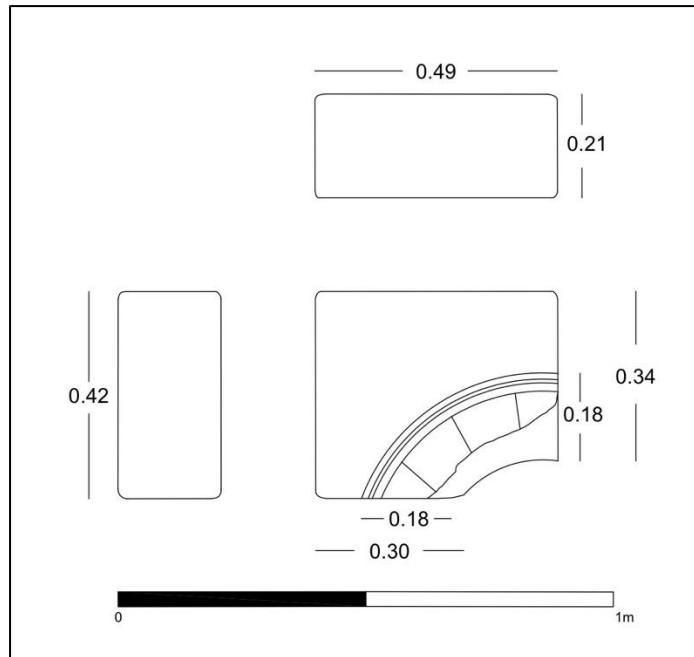

Çizim 24: Kat. No. 24.

LEVHA 84

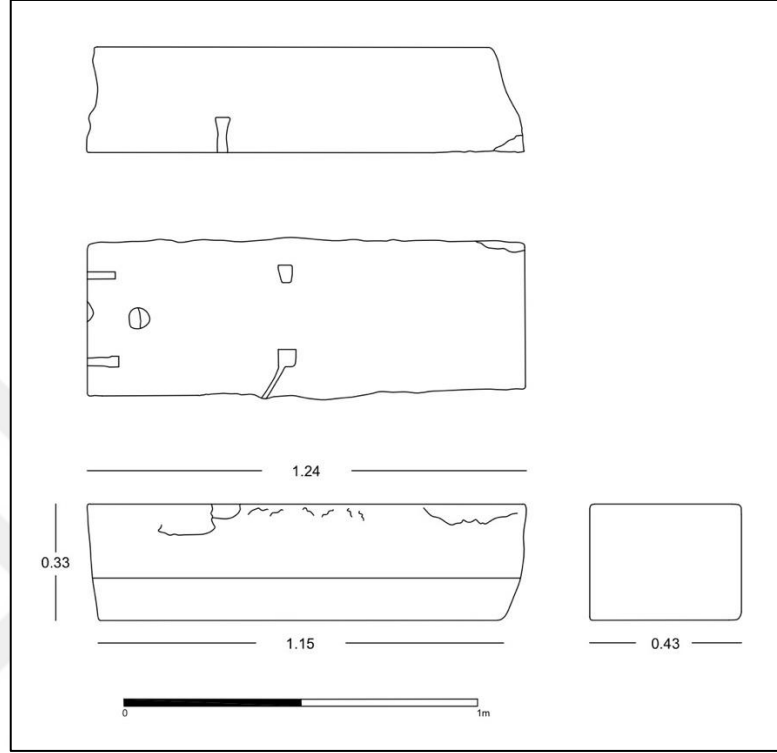

Çizim 25: Kat. No. 25.

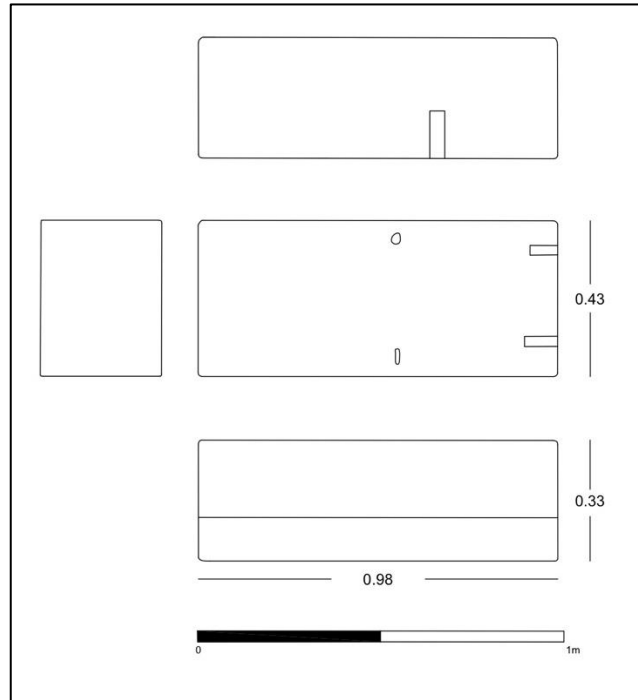

Çizim 26: Kat. No. 26.

LEVHA 85

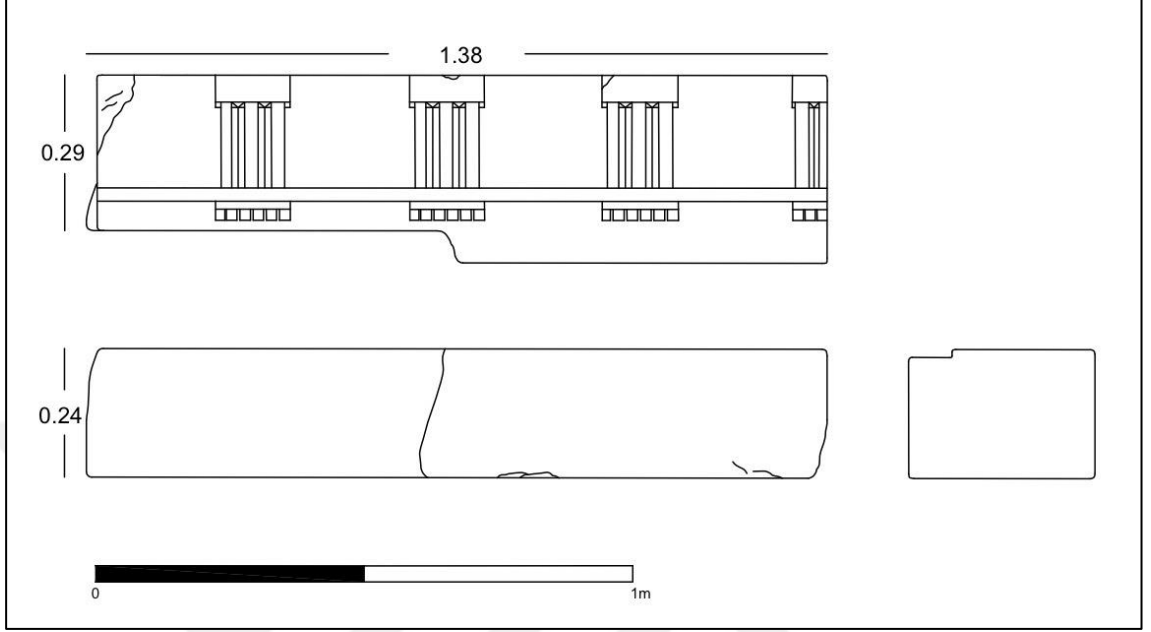

Çizim 27: Kat. No. 27.

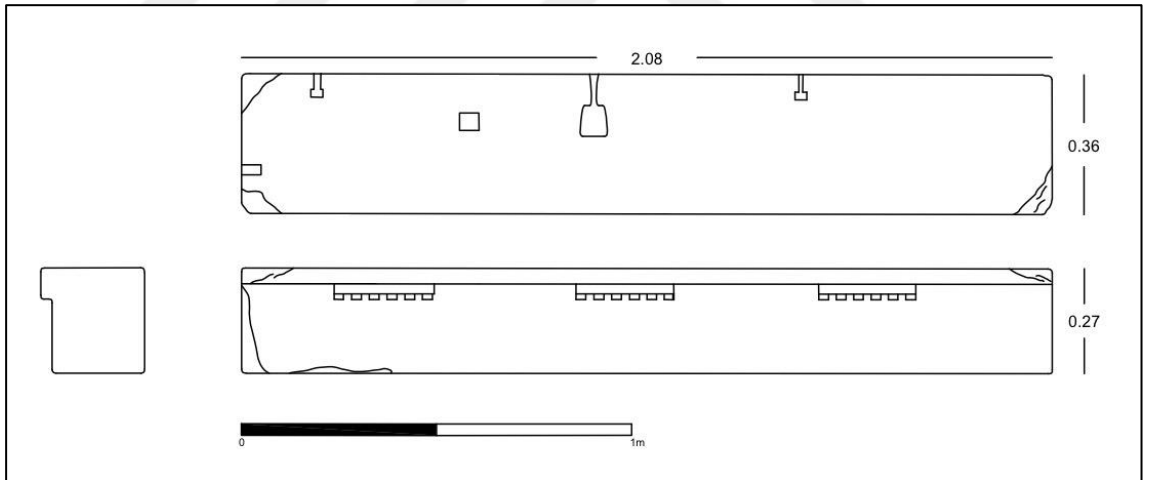

Çizim 28: Kat. No. 28.

LEVHA 86

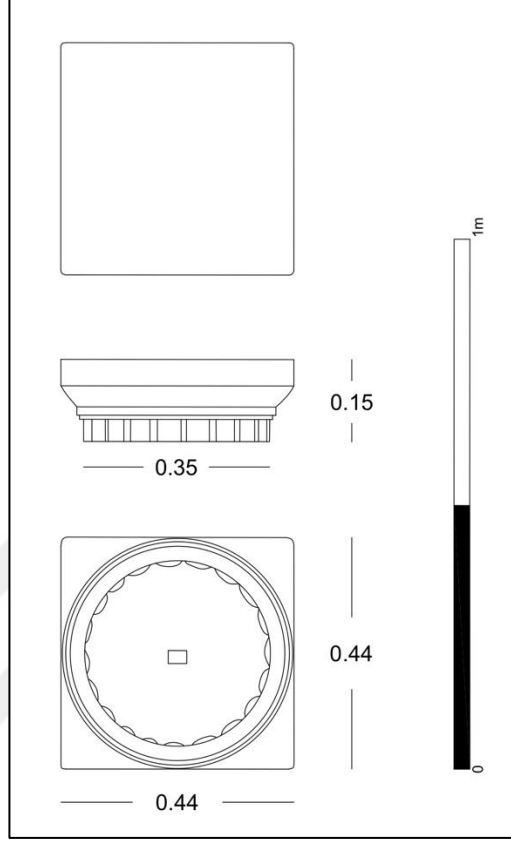

Çizim 29: Kat. No. 29.

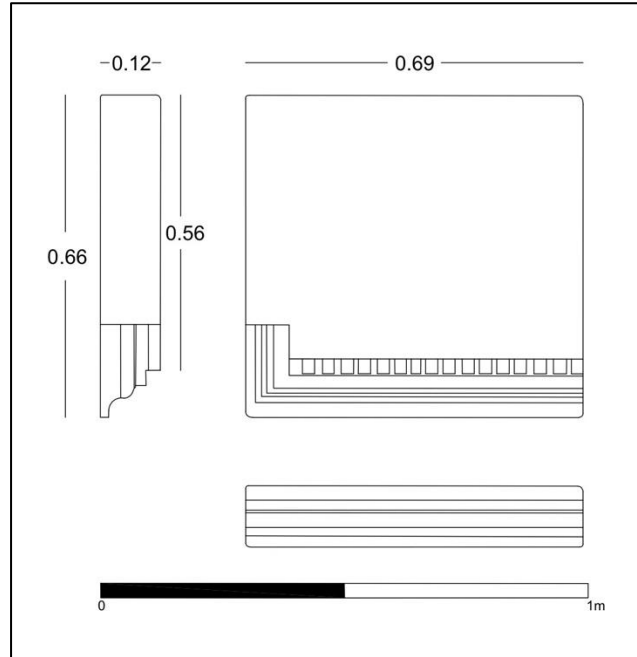

Çizim 30: Kat. No. 30.

LEVHA 87

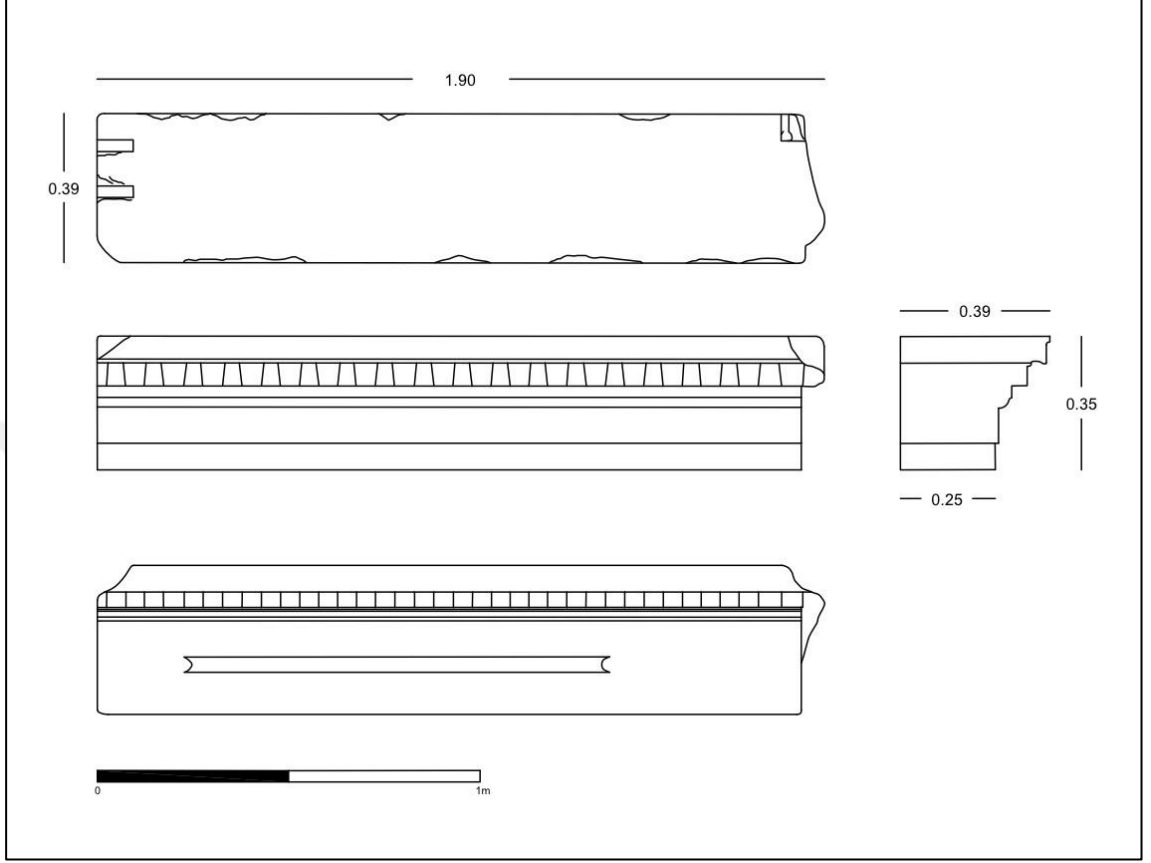

Çizim 31: Kat. No. 31.

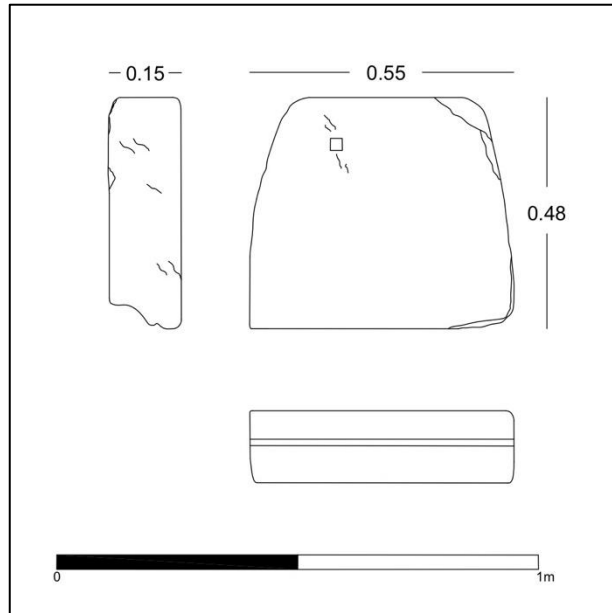

Çizim 32: Kat. No. 32.

LEVHA 88

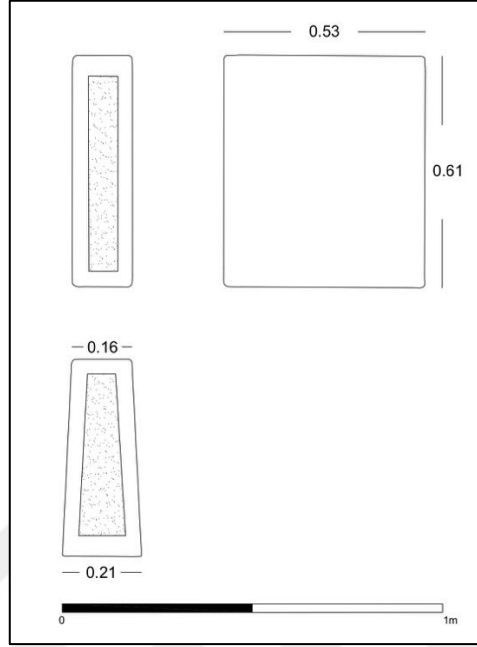

Çizim 33: Kat. No. 33.

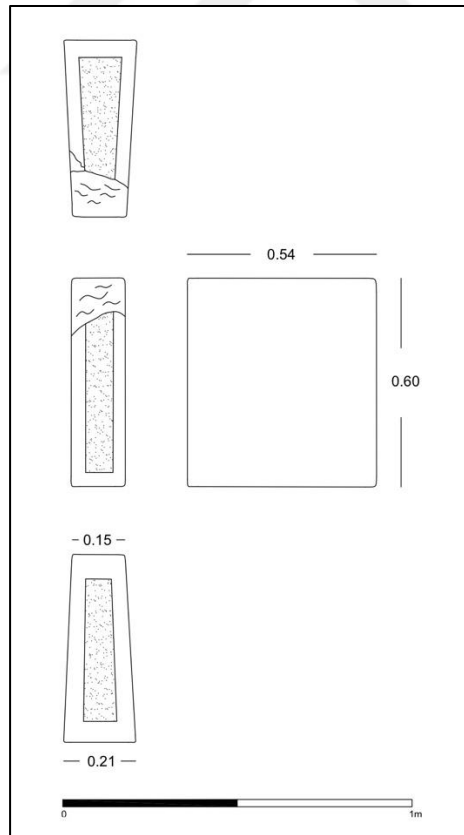

Çizim 34: Kat. No. 34.

LEVHA 89

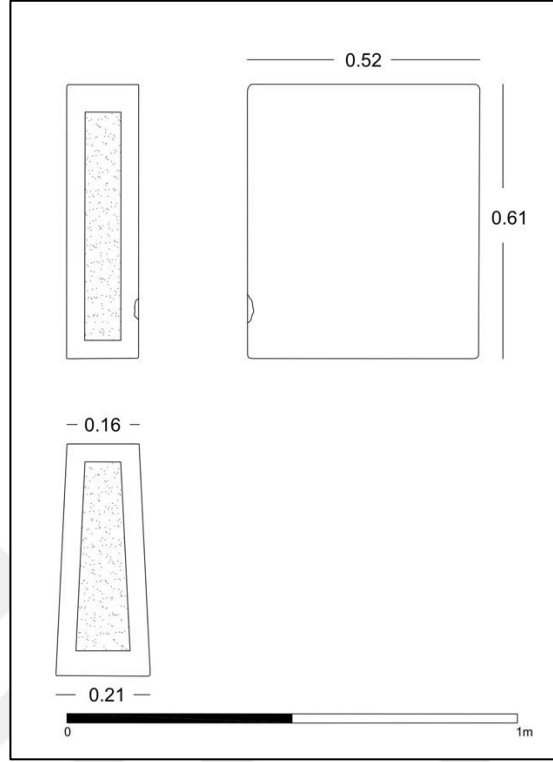

Çizim 35: Kat. No. 35.

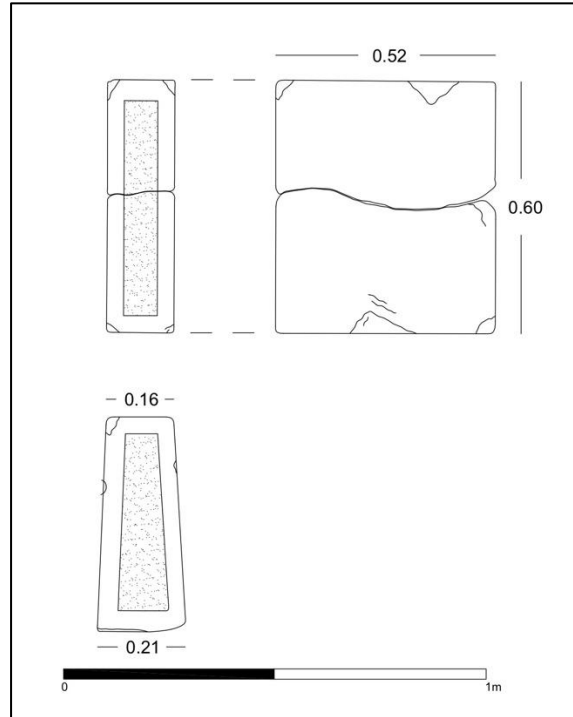

Çizim 36: Kat. No. 36.

LEVHA 90

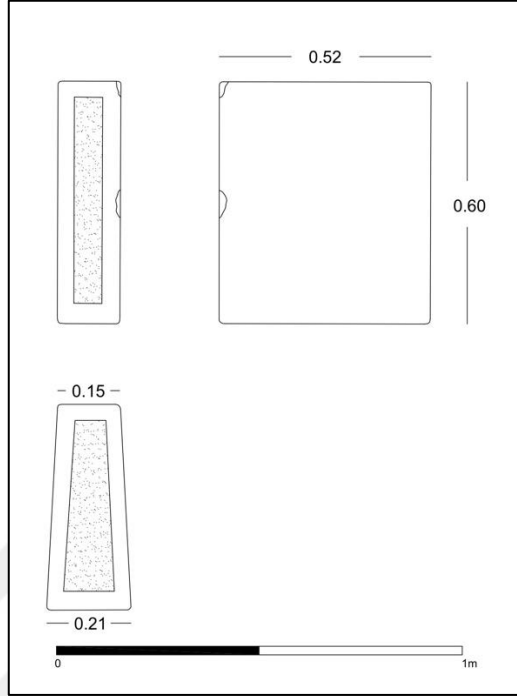

Çizim 37: Kat. No. 37.

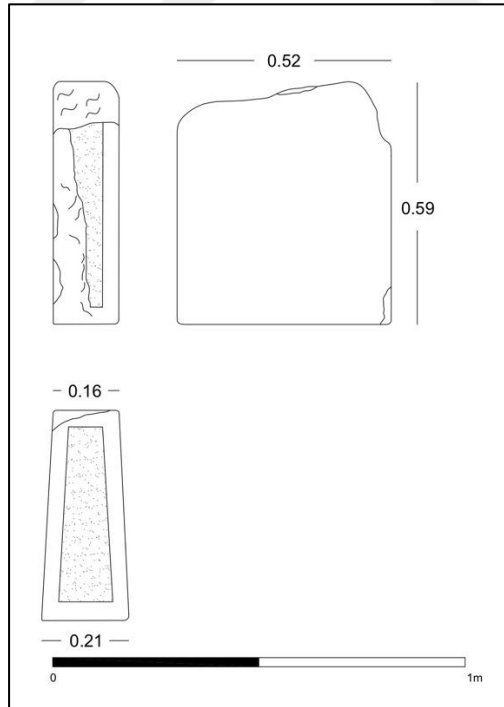

Çizim 38: Kat. No. 38.

LEVHA 91

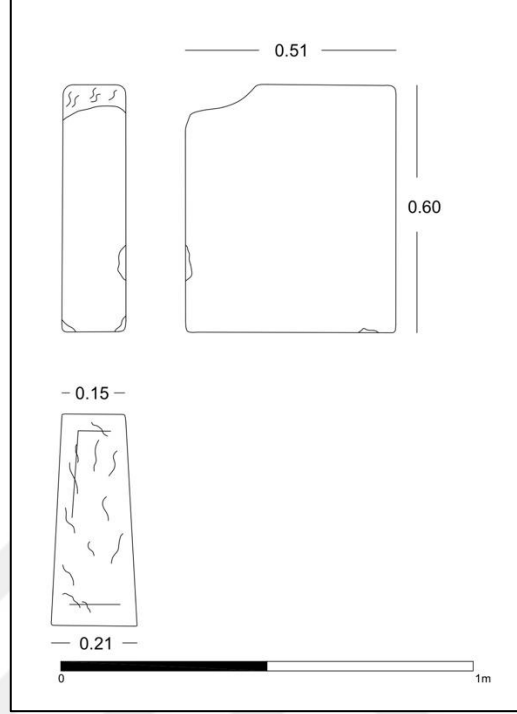

Çizim 39: Kat. No. 39.

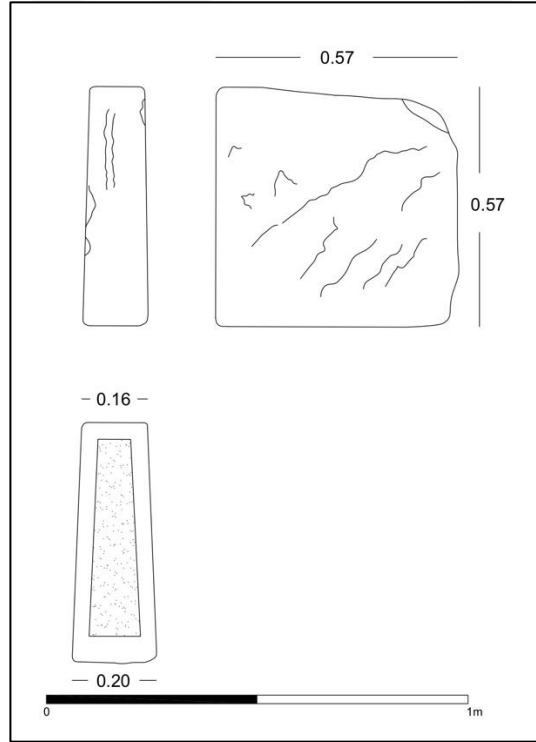

Çizim 40: Kat. No. 40.

LEVHA 92

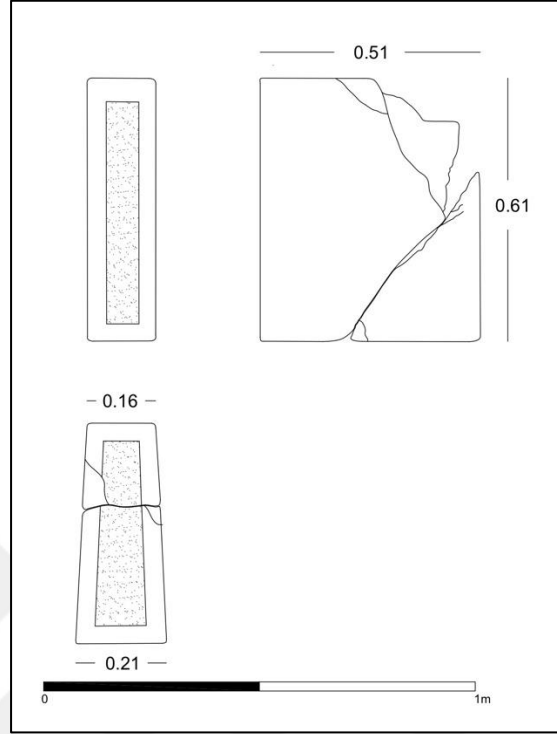

Çizim 41: Kat. No. 41.

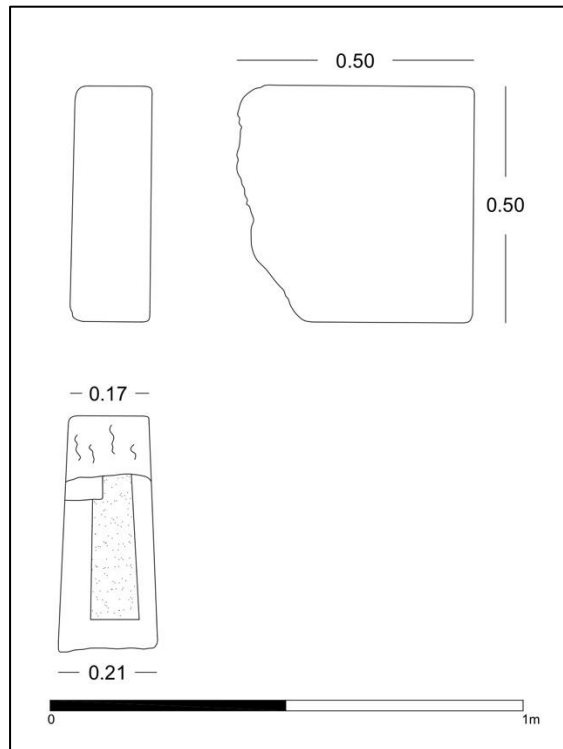

Çizim 42: Kat. No. 42.

LEVHA 93

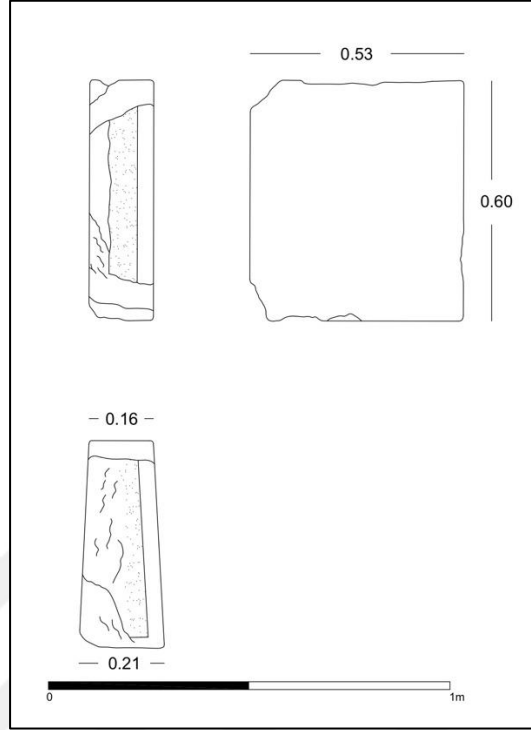

Çizim 43: Kat. No. 43.

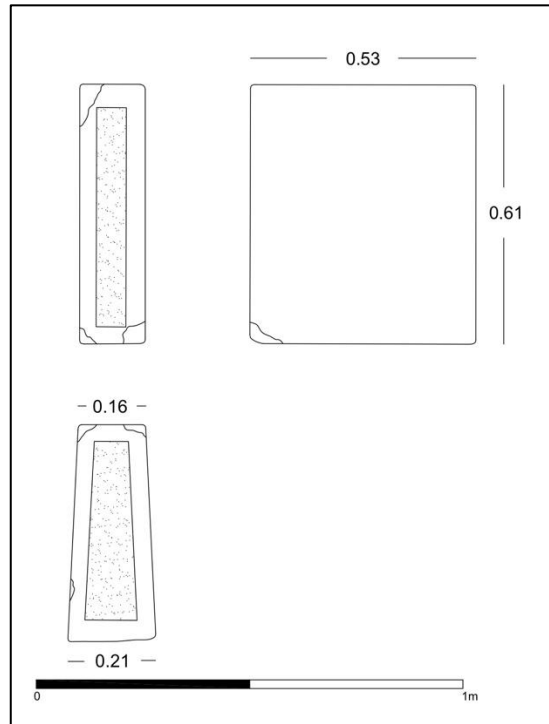

Çizim 44: Kat. No. 44.

LEVHA 94

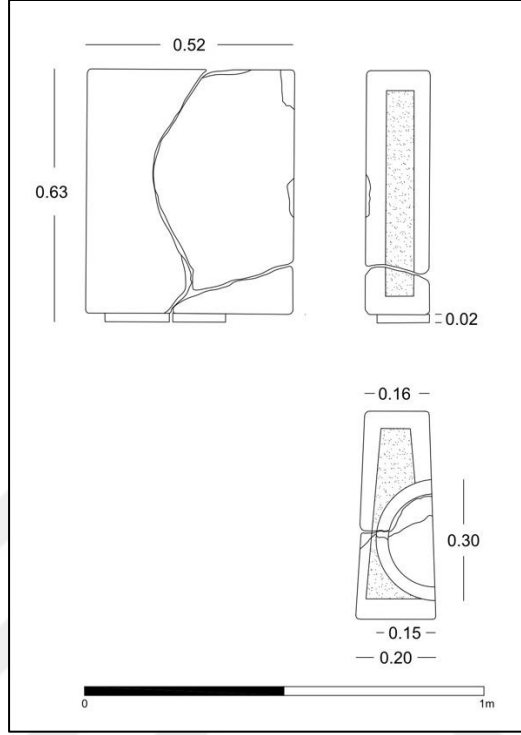

Çizim 45: Kat. No. 45.

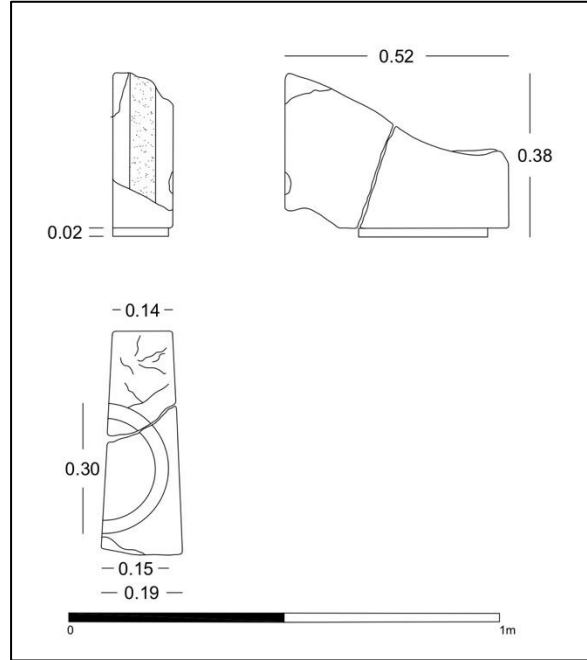

Çizim 46: Kat. No. 46.

LEVHA 95

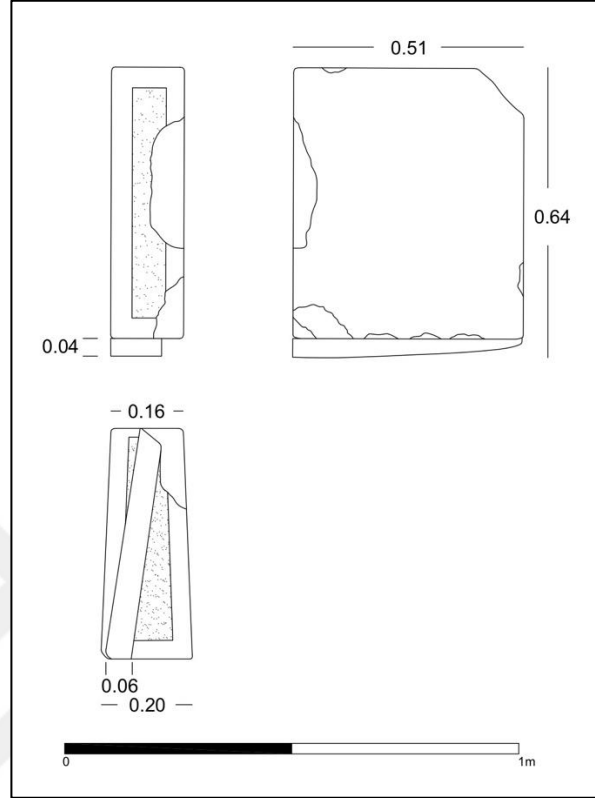

Çizim 47: Kat. No. 47.

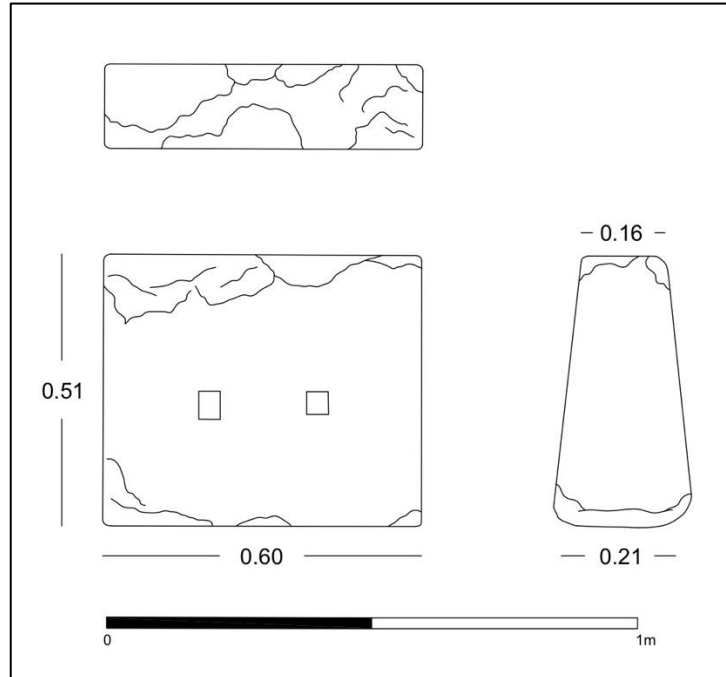

Çizim 48: Kat. No. 48.

LEVHA 96

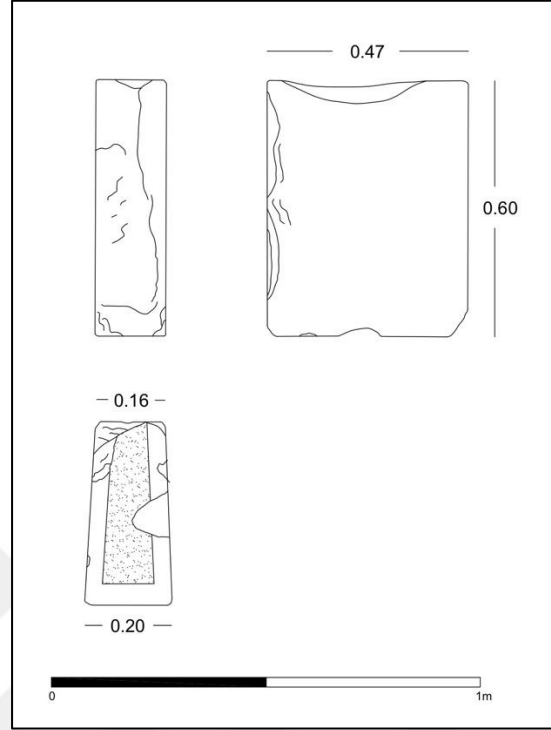

Çizim 49: Kat. No. 49.

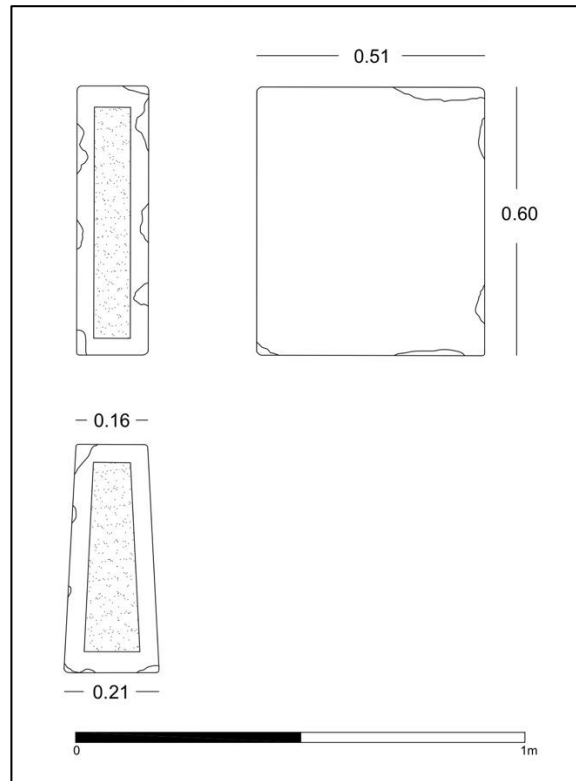

Çizim 50: Kat. No. 50.

LEVHA 97

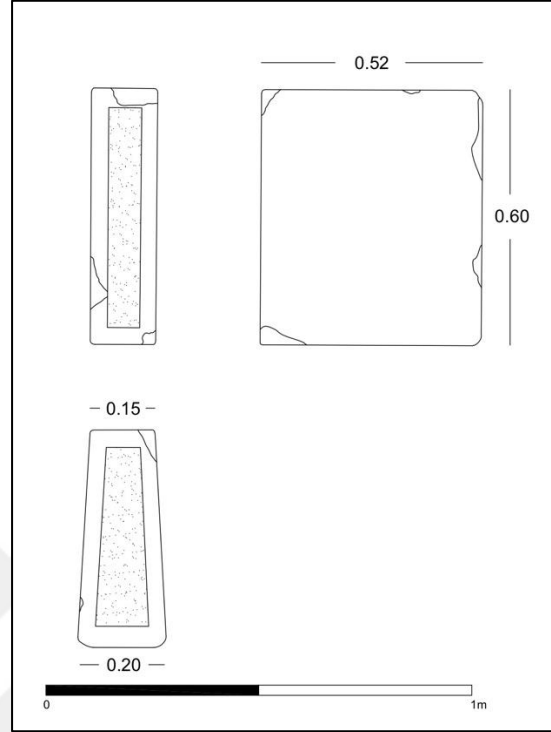

Çizim 51: Kat. No. 51.

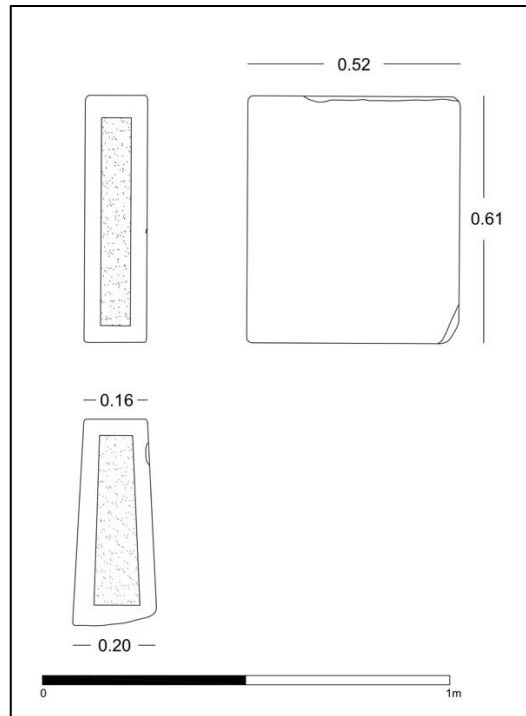

Çizim 52: Kat. No. 52.

LEVHA 98

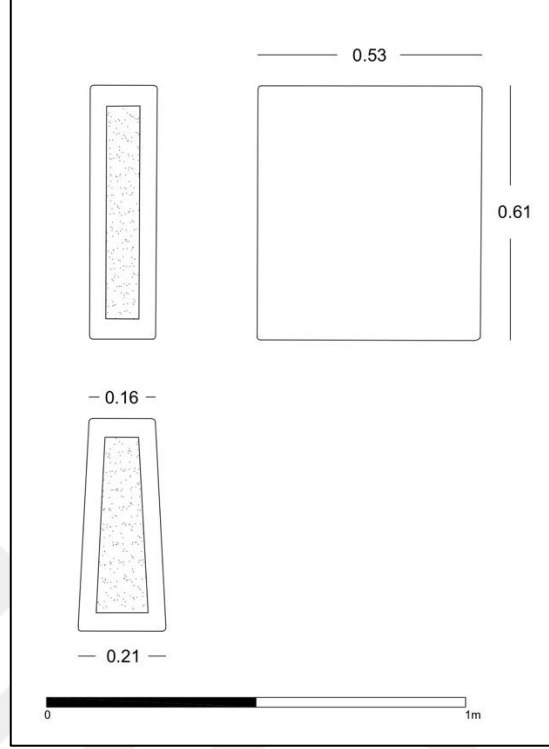

Çizim 53: Kat. No. 53.

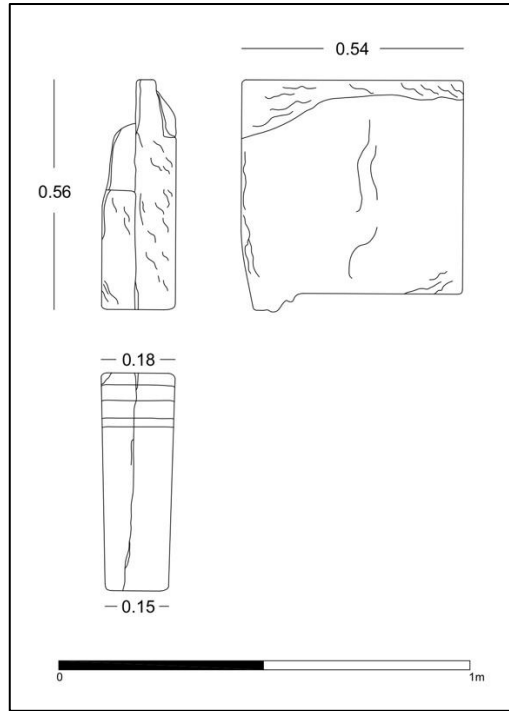

Çizim 54: Kat. No. 54.

LEVHA 99

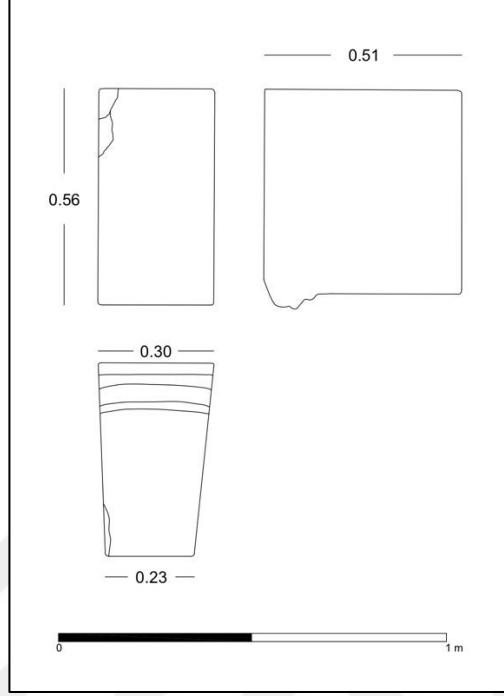

Çizim 55: Kat. No. 55.

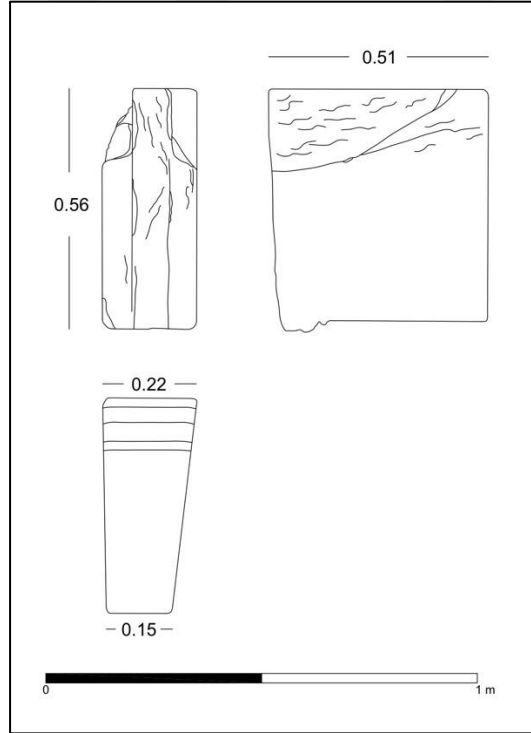

Çizim 56: Kat. No. 56.

LEVHA 100

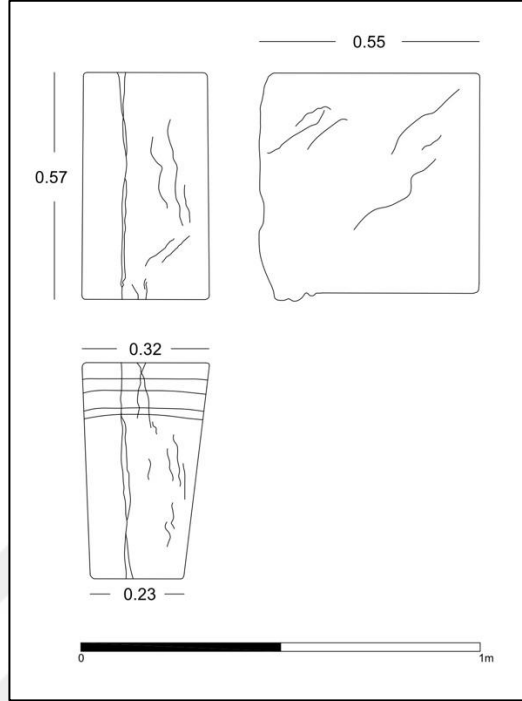

Çizim 57: Kat. No. 57.

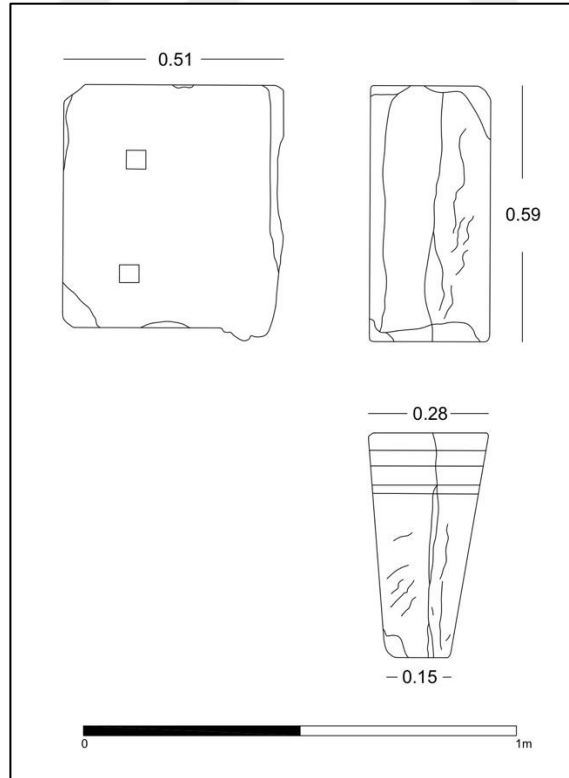

Çizim 58: Kat. No. 58.

LEVHA 101

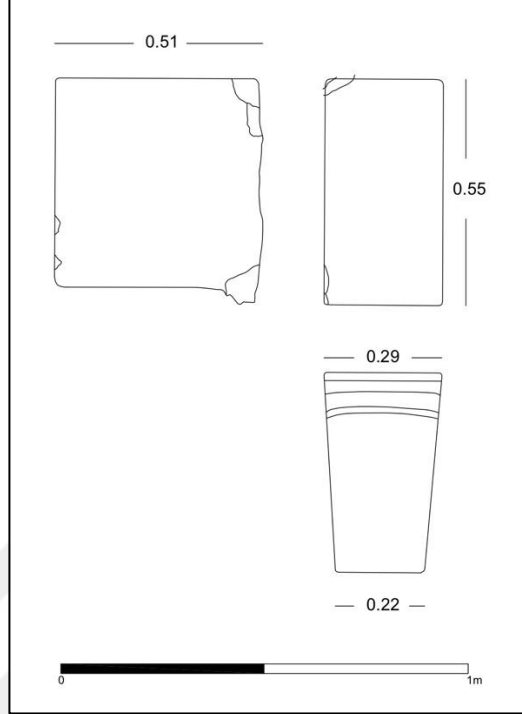

Çizim 59: Kat. No. 59.

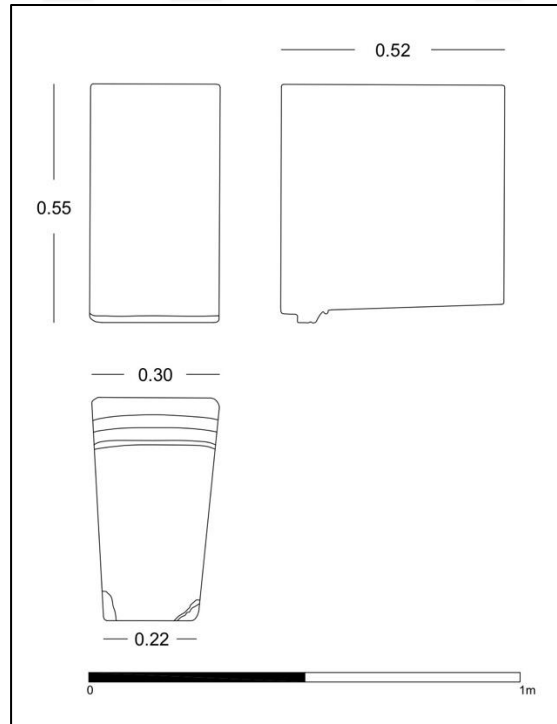

Çizim 60: Kat. No. 60.

LEVHA 102

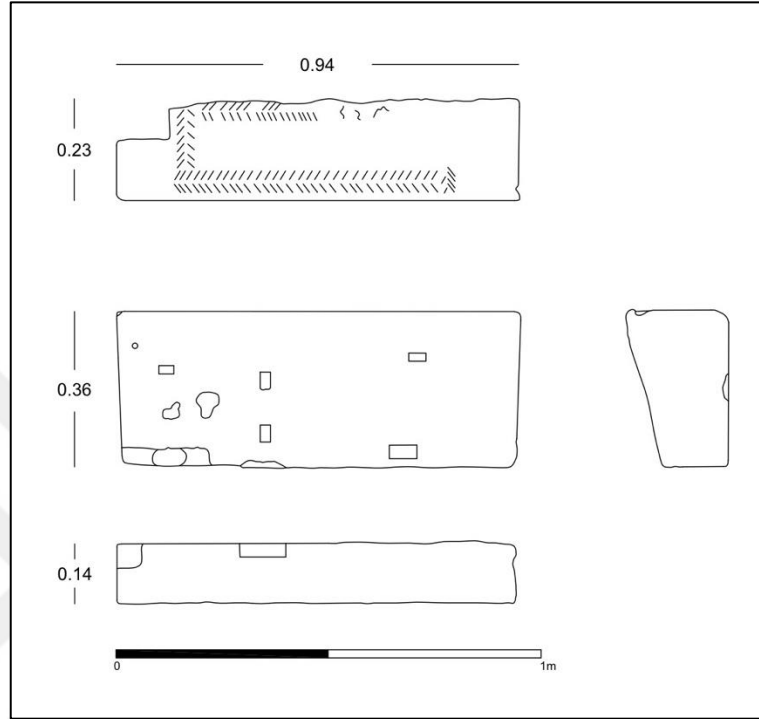

Çizim 61: Kat. No. 61.

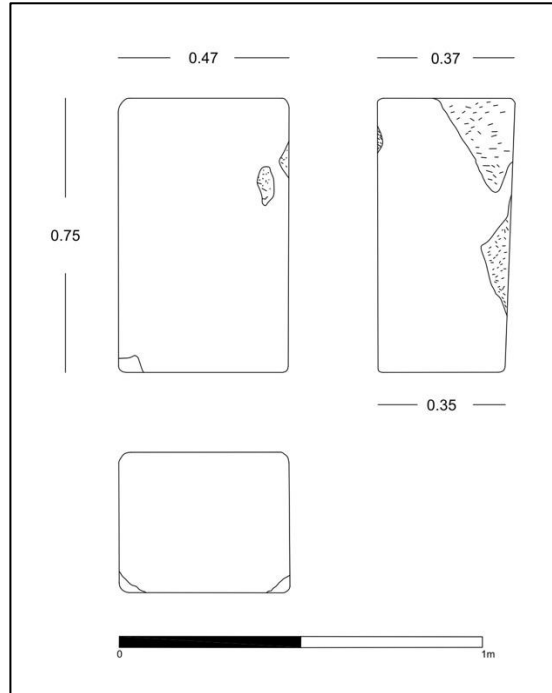

Çizim 62: Kat. No. 62.

LEVHA 103

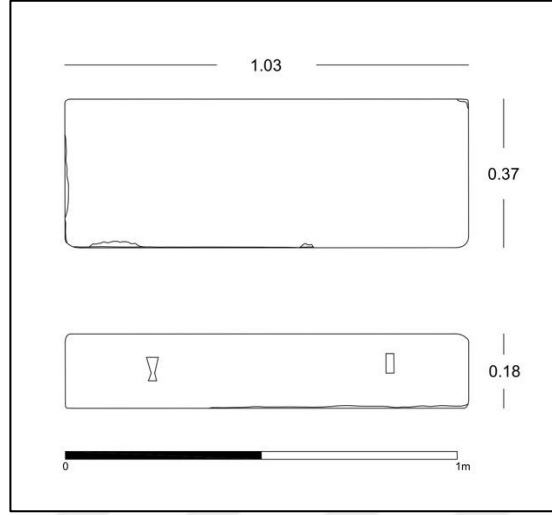

Çizim 63: Kat. No. 63.

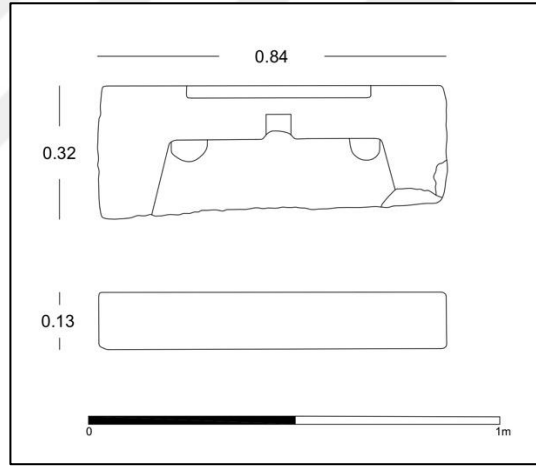

Çizim 64: Kat. No. 64.

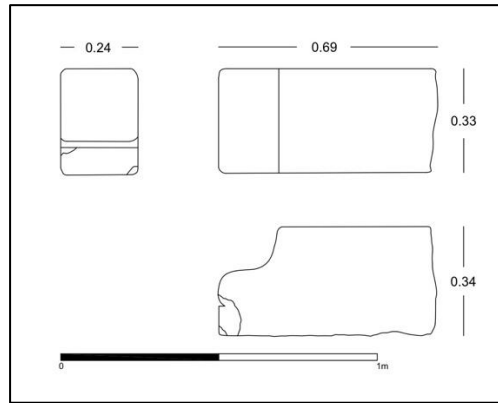
LEVHA 104

Çizim 65: Kat. No. 65.

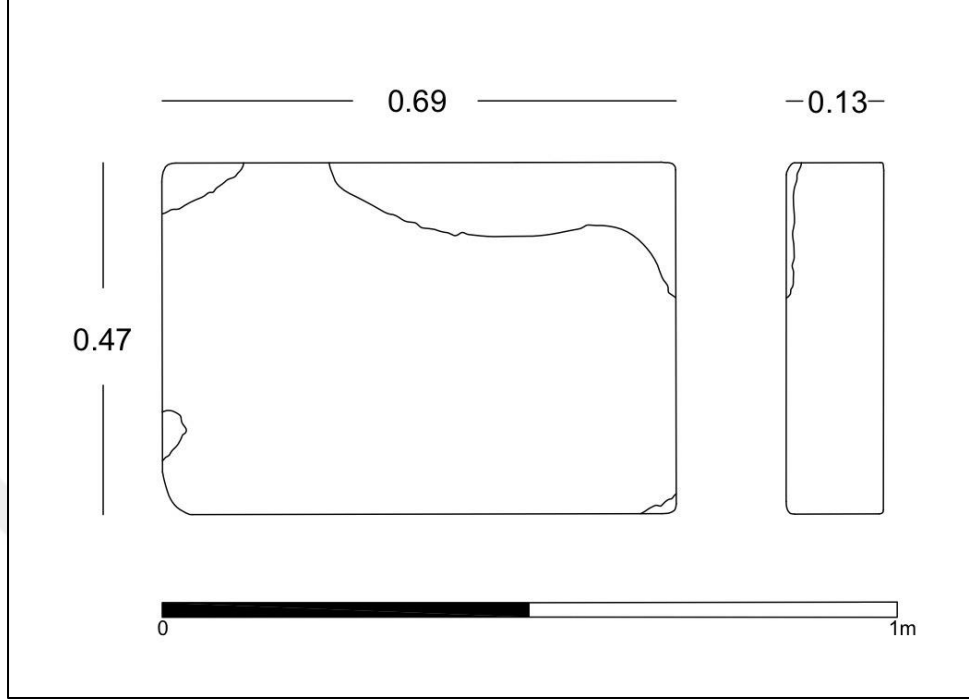

Çizim 66: Kat. No. 66.

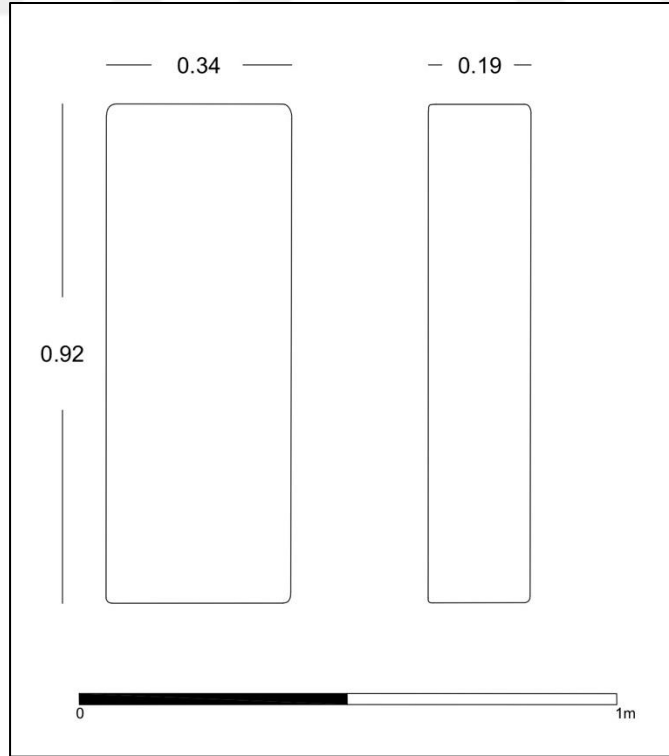

Çizim 67: Kat. No. 67.

LEVHA 105

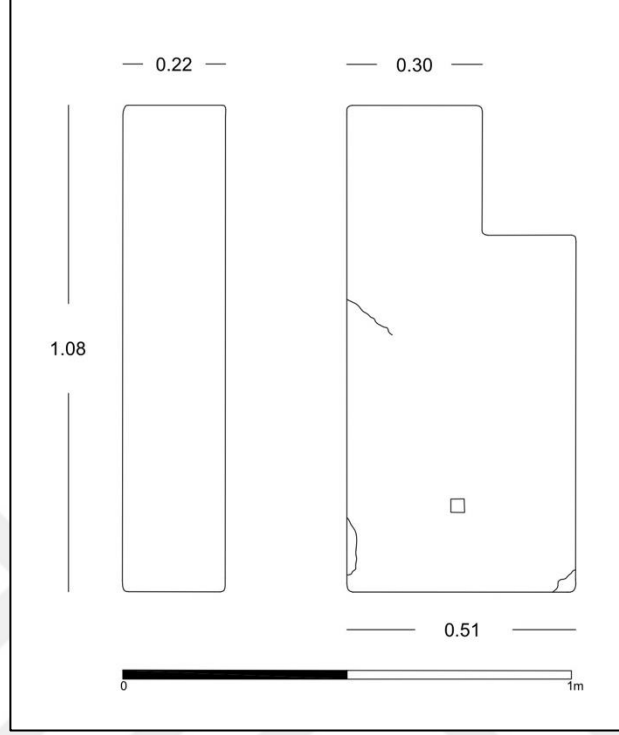

Çizim 68: Kat. No. 68.

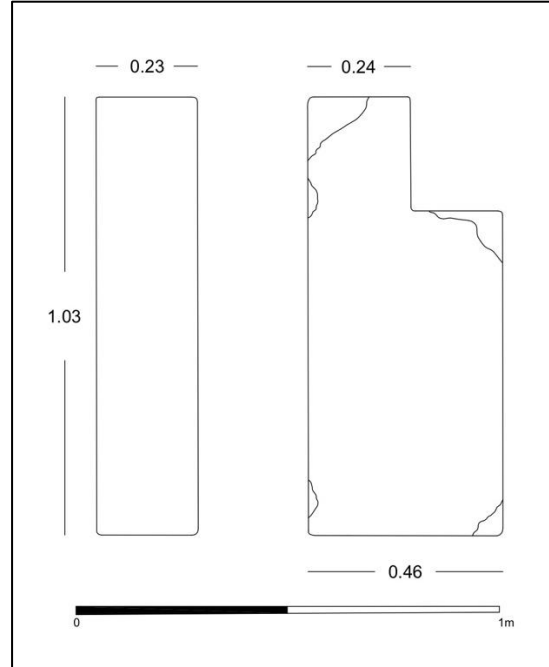

Çizim 69: Kat. No. 69.

LEVHA 106

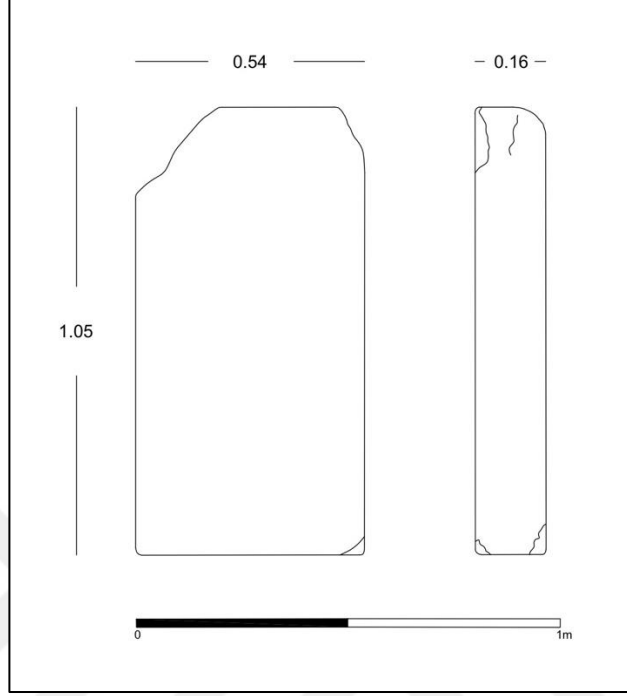

Çizim 70: Kat. No. 70.

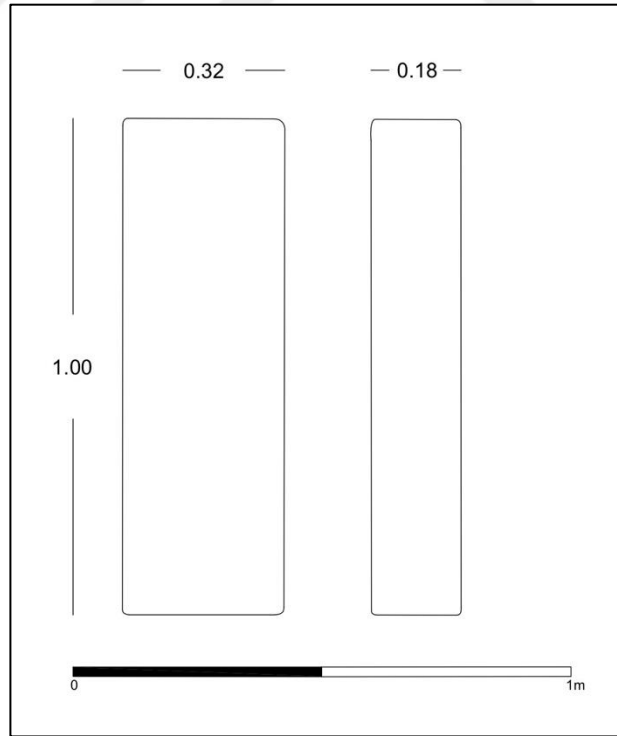

Çizim 71: Kat. No. 71.

LEVHA 107

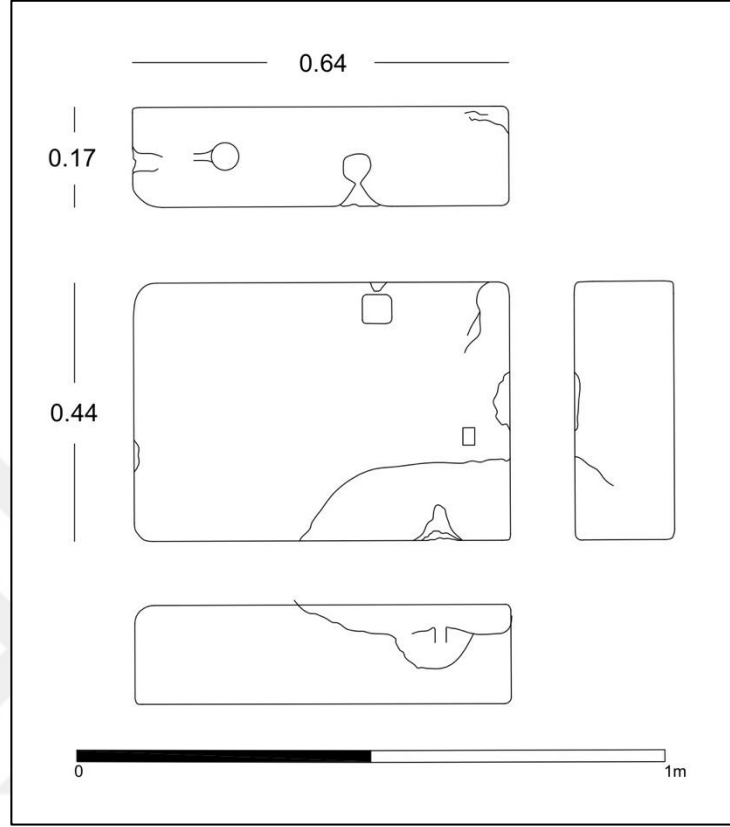

Çizim 72: Kat. No. 72.

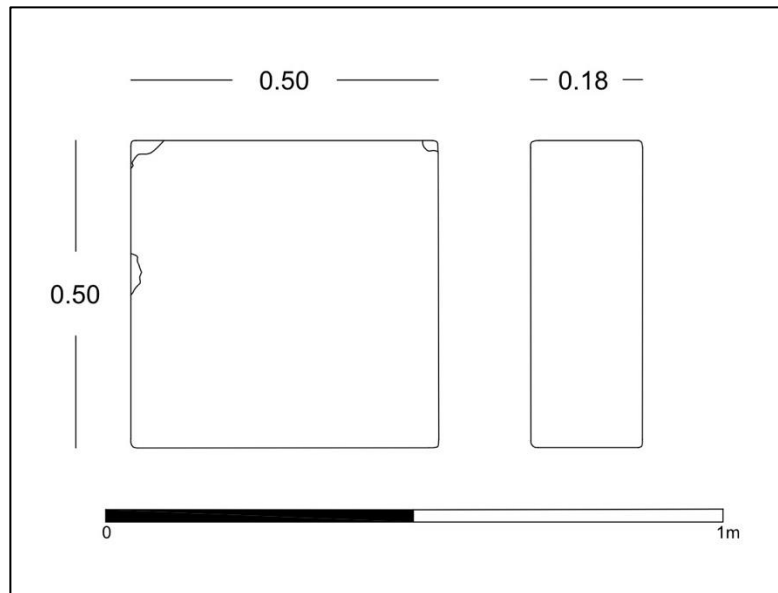

Çizim 73: Kat. No. 73.

LEVHA 108

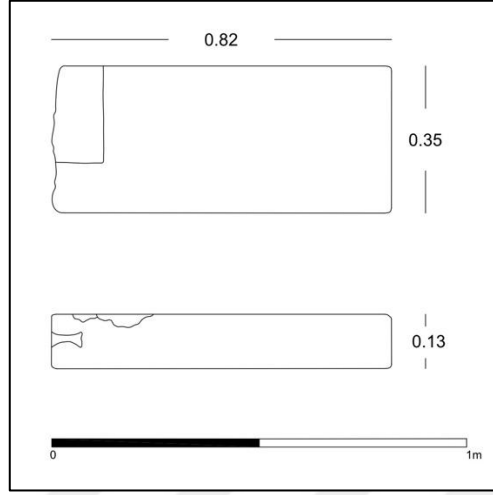

Çizim 74: Kat. No. 74.

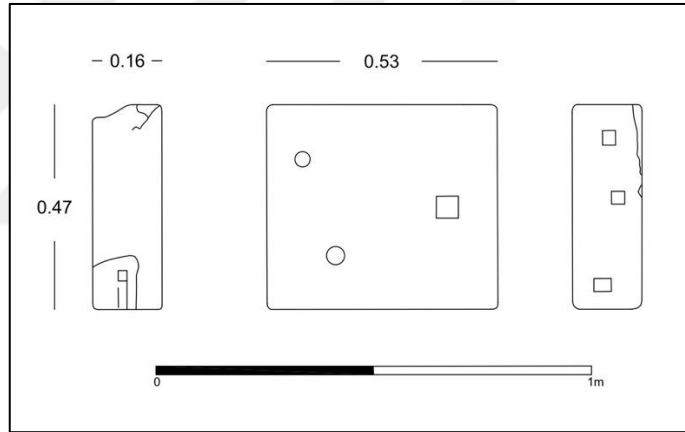

Çizim 75: Kat. No. 75.

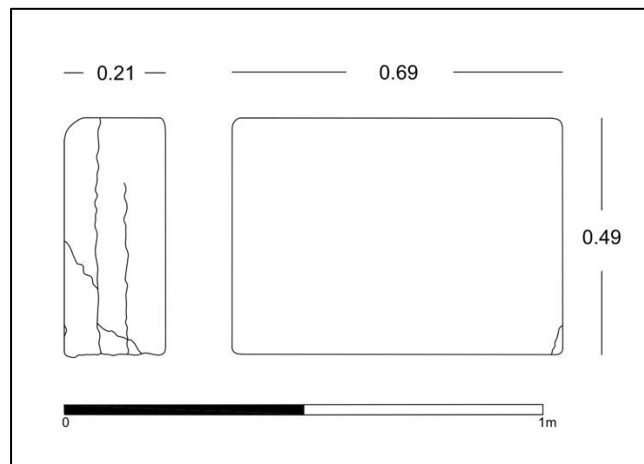
LEVHA 109

Çizim 76: Kat. No. 76.

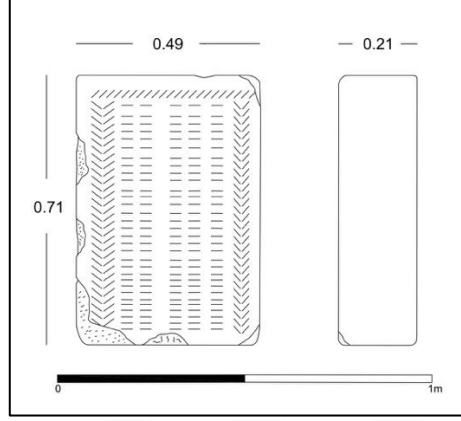

Çizim 77: Kat. No. 77.

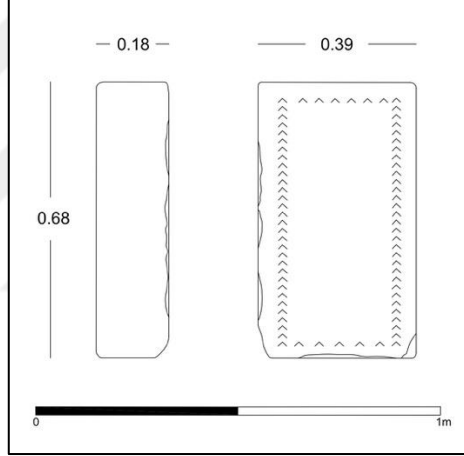

Çizim 78: Kat. No. 78.

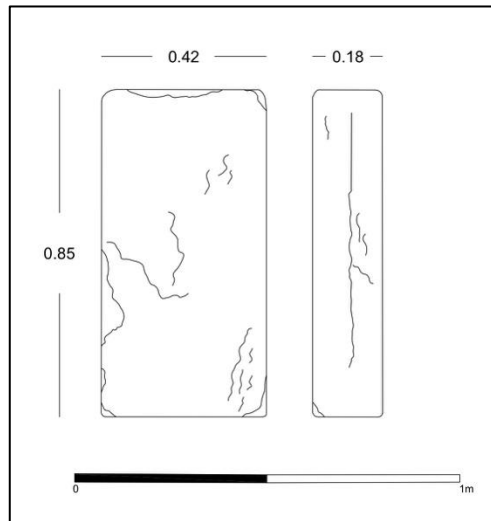
LEVHA 110

Çizim 79: Kat. No. 79.

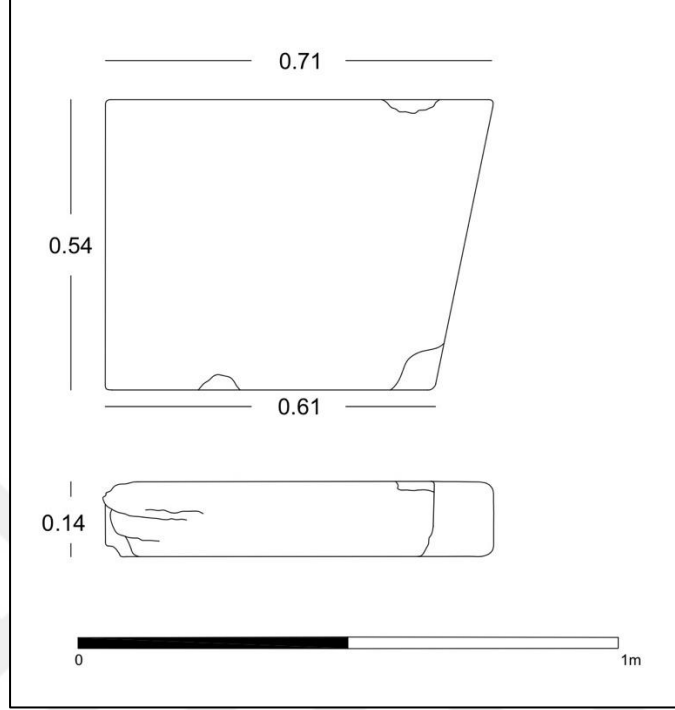

Çizim 80: Kat. No. 80.

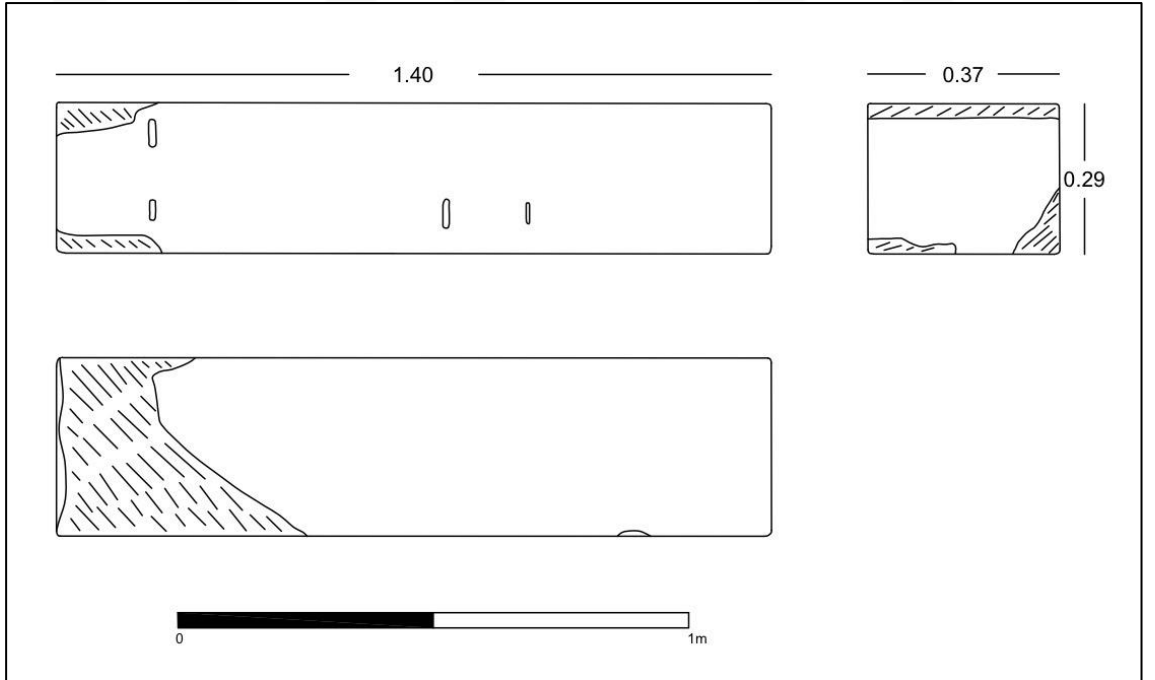

Çizim 81: Kat. No. 81.

LEVHA 111

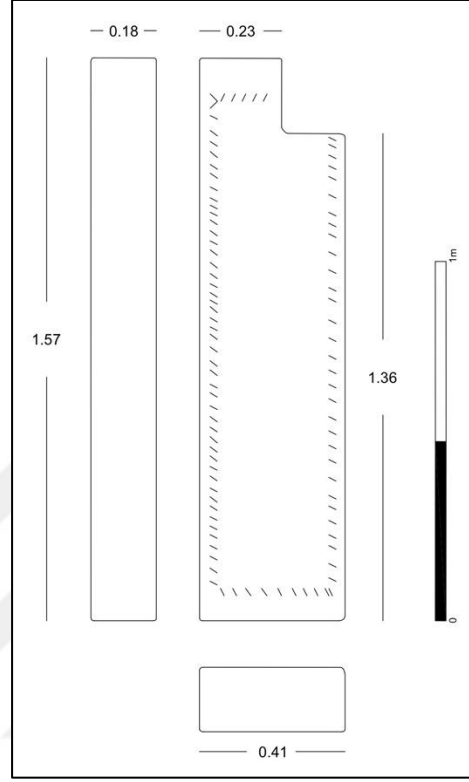

Çizim 82: Kat. No. 82.

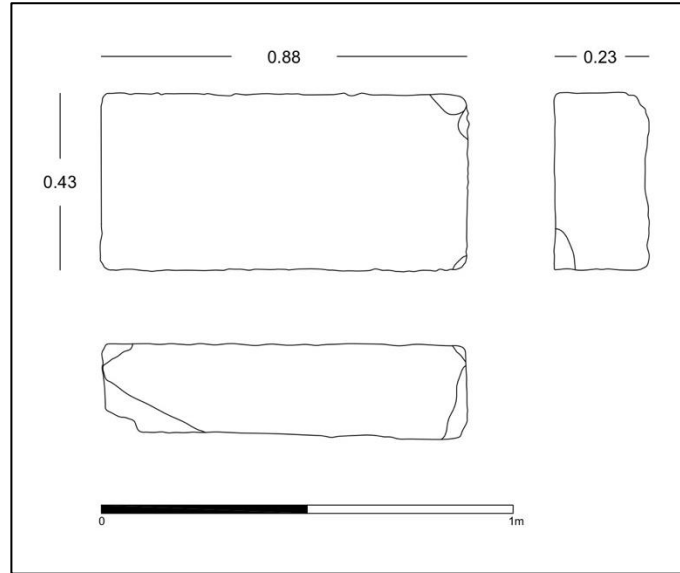

Çizim 83: Kat. No. 83.

LEVHA 112

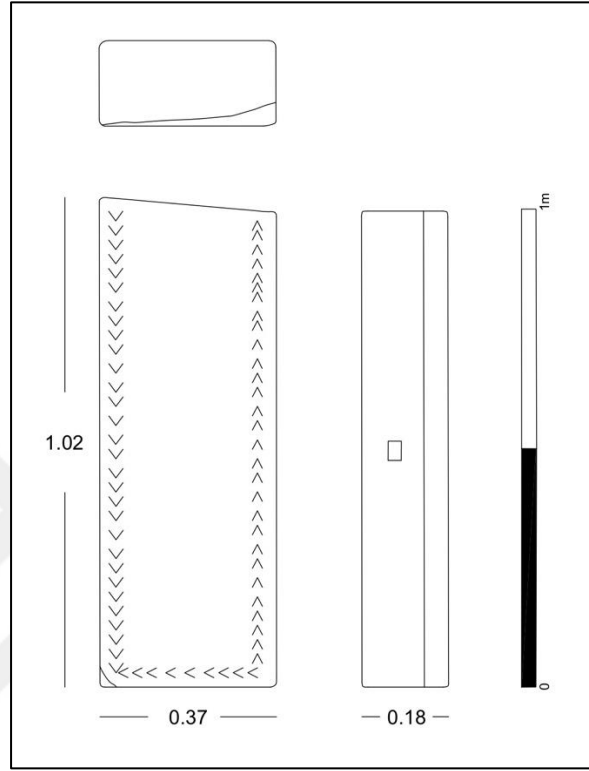

Çizim 84: Kat. No. 84.

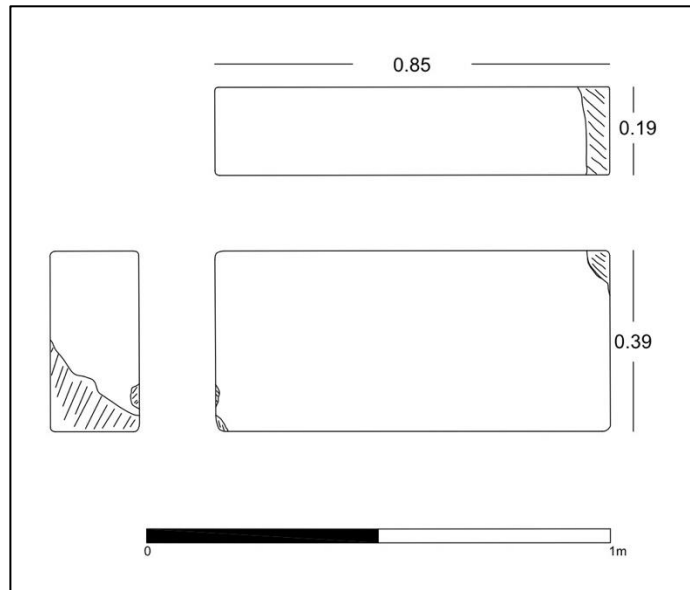

Çizim 85: Kat. No. 85.

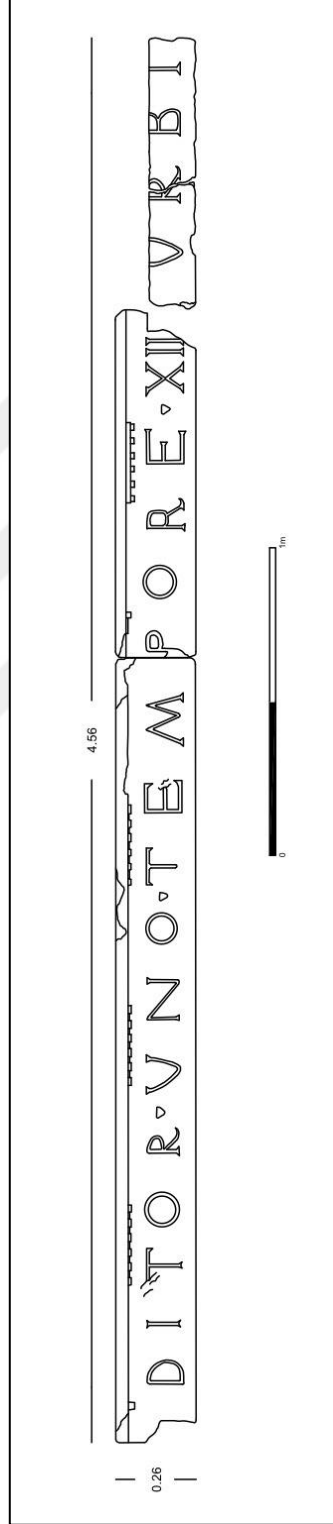
LEVHA 113

Çizim 86: Kat. No. 86.

Çizim 87: Kat. No. 87.

Çizim 88: Bilgisayar ortamında birleştirilmiş yazıtlı arşitrav blokları.

TEŞEKKÜR

Aigai benim için hiçbir zaman yalnızca öğrenciliğim süresince yazları çalıştığım alelaide bir kent olmadı. Bir benliğimi taş duvarların arasında kaybedip bir başka benliğimi bulmamı sağladı. Taşı, toprağı sevmenin, onlarla konuşmanın bir yolunu bulmayı gösterdi. Yani ekledi, çıkardı, karıştırdı, yoğurdu ve bugünkü arkeolog kimliğimi şekillendirdi. Tıpkı akropolise girerken Kuzey Kapısı'ndan geçildiği gibi, ben de azimli, disiplinli ve belki de en önemlisi mesleğini çok seven biri olmadan önce Aigai'dan geçtim. Dolayısıyla okumuş olduğunuz tez çalışması benim gözümde hiçbir zaman sadece hazırlamak ve teslim etmek durumunda olduğum bir çalışma olmadı. Bana mesleğimde yeni ve çok güzel bir dünyanın kapısını açan Aigai'ya ve tabii ki bu kapsamda Aigai'ın kapısını da bana açan çok değerli hocam Prof. Dr. Ersin Doğer'e bir vefa borcudur.

Kapılar özelinde askeri mimari konusunda derinlemesine araştırmalar yapmamı sağlayan, yıkılmış bir mimari yapıyı bir yap-bozun parçalarını birleştirircesine ayağa kaldırmaya çalışmama ön ayak olan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Ersin Doğer'e bana olan güveni, hiç esirgemediği düşünsel yardımları, her umutsuz anımda bana moral olan sesi ve en başta da Kuzey Kapısı'nı bir yüksek lisans tezi kapsamında çalışmama izin vermesi dolayısıyla tüm samimiyetimle sonsuz teşekkürlerimi sunmaktayım.

Yüksek lisans tezimde Kuzey Kapısı'nı çalışmamı öneren, kimi zaman gün aşırı arayıp soru yağmuruna tutmama rağmen her defasında bana sabırla cevap veren, desteğini hiçbir zaman üzerimden çekmeyen çok değerli ve saygıdeğer hocam Doç. Dr. Yusuf Sezgin'e teşekkürlerimi ve minnetimi sunmayı bir borç bilirim.

Kuzey Kapısı'nın arazi ölçümleri ve duvarların mimari çizimlerinde ne zaman selsensem yardımına koşan sevgili arkadaşım Arkeolog Furkan Zih'a, kapının kazı çalışmaları sırasında ele geçen mimari elemanların el çizimlerinde yardımlarını esirgemeyen canım arkadaşlarım Arkeolog Ege Kandemirli, Arkeolog Merve Arınç ve Arkeolog Burkay Kızılbuğa'ya, kaynak araştırmalarımnda her zaman yardımına koşan değerli dostum Uzman Arkeolog Utku Baran Ertan'a ve levhalara yerleşecek resim ile çizimlerin photoshop düzenlemelerini gerçekleştiren çok sevgili arkadaşım Uzman Arkeolog Başak Ongar'a sonsuz teşekkürler. Kemerlerin matematiksel hesaplamalarını

gerçekleştiren çok değerli oda arkadaşım Arş. Gör. Ece Gülşah Çolak'a ve kapının bilgisayar ortamında hayal ettiğim gibi üç boyutlu ayağa kaldırılabilmesini sağlayan canım arkadaşım Mimar Sefa Çiçek'e teşekkürlerimi sunarım. Yukarıda ismi geçen dostlarım olmasaydı, tezim asla tam anlamıyla istediğim gibi olamazdı. Teknik konulardaki yardımları bir yana varlıkları, destekleri ve ne zaman arasam moral veren sesleri için bir kez daha hepsine teşekkür ederim.

Tez çalışmamın benim için en stresli ve en zor dönemi olan son senemde her zaman yanımda olan, beni asla yalnız bırakmayan ve destekleri ile sevgilerini benden hiç esirgemeyen çok sevgili kayınvalidem Gülsüm Eroğlu ile çok değerli kayınpederim Kazım Eroğlu'na minnetlerimi ve teşekkürlerimi sunarım.

Doğduğum günden bugüne her zaman bana inanan, güvenen ve en önemlisi kendimi ve dolayısıyla yaptığım işi sevmemi sağlayan canım aileme; bir komutan gibi tüm sorunlarımı çözüm sırasına sokup organize eden annem Şadan Sönmezışık'a, tok sesiyle bana ne olursa olsun hayata her zaman dolu tarafından bakmamı öğütleyen ve ne zaman umutsuzluğa kapılsam beni yeniden ayaklarımın üzerine kaldıran babam Cemal Sönmezışık'a, beni güldüren, motive eden ve her zaman güvenen canım kardeşim Cem Sönmezışık'a sonsuz teşekkürler.

Son olarak oldukça stresli geçen bu süreçte elimi hiç bırakmayan, her zaman desteği, fikirleri ve bana olan inancı ile yanımda olan sevgili eşim ve saygıdeğer meslektaşım Arş. Gör. Mesut Eroğlu ile bir bahar akşamı buruna çalınan yasemin kokusunun insanı gülümsetmesi gibi, tez çalışmamın arasında hayatıma giren canım kızım Vera Eroğlu'na minnettirim.

Temmuz 2019
G. Ceyda Eroğlu

ÖZGEÇMİŞ

Ad – Soyad	G. Ceyda Eroğlu
Doğum Tarihi/Yeri	26.10.1990/İzmir
Eğitim	Yüksek Lisans (Tez Aşaması)
Yüksek Lisans	Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı
Lisans	Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı
Lise	İzmir Saint Joseph Fransız Lisesi
Çalıştığı Kurum	Bülent Ecevit Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü
Ünvan	Araştırma Görevlisi
Yabancı Diller	İngilizce, Fransızca
Bilgisayar Programları	AutoCad, NetCAD, ArchiCAD, Adobe Photoshop, Microsoft Office
İlgi Alanları	Edebiyat, Bale, Klasik Batı Müziği
İletişim	0 (553) 254 06 69
Adres	Merkez Mah., Gölge Sk., Çakmakkaya Villaları, No. 25/1 Kozlu/Zonguldak
Cep Telefonu	0 (553) 254 06 69
E-Posta	ceyda.sonmezisik@gmail.com
Mesleki Deneyim	2012 – 2016 Aigai Antik Kenti Kazı Çalışmaları 2016 – 2017 Herakleia Pontika Yüzey Araştırması 2017 Teos Antik Kenti Kazı Çalışmaları 2017 Pompeiopolis Antik Kenti Kazı Çalışmaları